

2011RGW94 BIJLAGE 1

Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013 – 2025

Voorontwerp

Vastgesteld op 5 juli 2011

**Door Gedeputeerde Staten opgesteld voor het overleg met mede-overheden
en maatschappelijke organisaties**

Inhoud

INLEIDING	6
1.1. STATUS EN BASIS	6
1.2. DOEL EN OVERLEG	6
1.3. PRV	6
1.4. DIGITALISERING.....	6
1.5. PLANMER EN WATERTOETS.....	6
1.6. ADVIES.....	7
1.7. SAMENHANG.....	7
1.8. LEESWIJZER	8
1.9. KAARTEN	8
2. .... VOORGENOMEN ONTWIKKELING 2025	9
2.1. UITGANGSSITUATIE VOOR DE RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN TOT 2025.....	9
2.2. HOOFDLIJNEN VAN DE VOORGENOMEN ONTWIKKELING TOT 2025	10
2.3. VOORGENOMEN ONTWIKKELING STEDELIJK GEBIED.....	11
2.4. VOORGENOMEN ONTWIKKELING LANDELIJK GEBIED.....	13
3. .... HOOFDLIJN RUIMTELIJK BELEID	16
3.1. DE PROVINCIALE ROL	16
3.2. PROVINCIAAL BELANG.....	16
3.3. VAN TOETSINGSPLANOLOGIE NAAR ONTWIKKELINGSPLANOLOGIE	18
4. .... EEN DUURZAME LEEFOMGEVING	19
4.1. HET BODEM- EN WATERSYSTEEM	19
4.1.1. DUURZAAM BODEMGEBRUIK	19
4.1.2. DUURZAAM WATERSYSTEEM	20
4.2. KLIMAATVERANDERING, GEZONDHEID EN VEILIGHEID	22
4.2.1. ANTICIPEREN OP LANGE TERMIJNGEVOLGEN KLIMAATVERANDERING	22
4.2.2. RUIMTE BIEDEN VOOR DUURZAME ENERGIE	23
4.2.2.1. WINDENERGIE	24
4.2.2.2. ENERGIE UIT BIOMASSA	25
4.2.3. GEZONDE, VEILIGE EN AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING	26
4.3. ONZE WORTELS, ONZE KWALITEITEN	27
4.3.1. CULTUURHISTORISCHE HOOFDSTRUCTUUR (CHS)	27
4.3.1.1. CHS – HISTORISCHE BUITENPLAATSEN	28
4.3.1.2. CHS - MILITAIR ERFGOED	29
4.3.1.3. CHS – AGRARISCH CULTUURLANDSCHAP	29
4.3.1.4. CHS – ARCHEOLOGIE.....	30
4.3.2. AARDKUNDIGE WAARDEN	31
4.3.3. LANDSCHAP	31
4.3.3.1. LANDSCHAP EEMLAND	32
4.3.3.2. LANDSCHAP GELDERSE VALLEI	33
4.3.3.3. LANDSCHAP GROENE HART	34
4.3.3.4. LANDSCHAP RIVIERENGEBIED.....	35
4.3.3.5. LANDSCHAP UTRECHTSE HEUVELRUG	36
4.3.3.6. LANDSCHAP NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE	36
4.3.3.7. LANDSCHAP STELLING VAN AMSTERDAM	37

5. .... VITALE DORPEN EN STEDEN

..... 38

5.1.	ALGEMENE BELEIDSLIJN VERSTEDELIJKING	38
5.1.1.	TOEKOMSTIGE WOONLOCATIE (NU BUITEN RODE CONTOUREN).....	40
5.2.	RODE CONTOUREN.....	40
5.3.	BINNENSTEDELIJKE ONTWIKKELING.....	41
5.3.1.	STEDELIJKE ONTWIKKELZONES	42
5.3.2.	A12-ZONE	43
5.4.	WERKEN.....	44
5.4.1.	BEDRIJVENTERREINEN	45
5.4.2.	KANTORENLOCATIES	46
5.4.3.	DETAILHANDELSLOCATIES.....	47
5.5.	KERNRANDZONES	48
5.6.	KNOOPPUNTEN	49
5.7.	VERKEER EN VERVOER.....	50
5.7.1.	WEGEN.....	51
5.7.1.1.	(INPASSING) HOOFDWEGENNET	51
5.7.1.2.	REGIONAAL WEGENNET	52
5.7.2.	OPENBAAR VERVOER.....	53
5.7.3.	GOEDERENVERVOER	53
5.8.	REGIONALE UITWERKING.....	54
5.8.1.	REGIO AMERSFOORT.....	54
5.8.1.1.	STEDELIJK PROGRAMMA AMERSFOORT	55
5.8.1.2.	STEDELIJK PROGRAMMA BAARN	55
5.8.1.3.	STEDELIJK PROGRAMMA BUNSCHOTEN	55
5.8.1.4.	STEDELIJK PROGRAMMA EEMNES	55
5.8.1.5.	STEDELIJK PROGRAMMA LEUSDEN	56
5.8.1.6.	STEDELIJK PROGRAMMA SOEST	56
5.8.1.7.	STEDELIJK PROGRAMMA WOUDEBERG	56
5.8.2.	REGIO ZUID OOST	56
5.8.2.1.	STEDELIJK PROGRAMMA VEENENDAAL.....	57
5.8.2.2.	STEDELIJK PROGRAMMA UTRECHTSE HEUVELRUG.....	57
5.8.2.3.	STEDELIJK PROGRAMMA RHENEN	57
5.8.2.4.	STEDELIJK PROGRAMMA RENSWOUDE	57
5.8.2.5.	STEDELIJK PROGRAMMA WIJK BIJ DUURSTEDEN	57
5.8.3.	REGIO UTRECHT.....	58
5.8.3.1.	STEDELIJK PROGRAMMA BUNNIK.....	58
5.8.3.2.	STEDELIJK PROGRAMMA DE BILT	58
5.8.3.3.	STEDELIJK PROGRAMMA HOUTEN	58
5.8.3.4.	STEDELIJK PROGRAMMA NIEUWEGEIN	59
5.8.3.5.	STEDELIJK PROGRAMMA STICHTSE VECHT	59
5.8.3.6.	STEDELIJK PROGRAMMA UTRECHT	59
5.8.3.7.	STEDELIJK PROGRAMMA VIANEN	59
5.8.3.8.	STEDELIJK PROGRAMMA IJSSELSTEIN	60
5.8.3.9.	STEDELIJK PROGRAMMA ZEIST	60
5.8.4.	REGIO WEST	60
5.8.4.1.	STEDELIJK PROGRAMMA DE RONDE VENEN	60
5.8.4.2.	STEDELIJK PROGRAMMA WOERDEN	61
5.8.4.3.	STEDELIJK PROGRAMMA MONTFOORT.....	61
5.8.4.4.	STEDELIJK PROGRAMMA OUDEWATER.....	61
5.8.4.5.	STEDELIJK PROGRAMMA LOPIK.....	61

6. .... ONTWIKKELING LANDELIJK GEBIED

..... 62

6.1.	ALGEMENE BELEIDSLIJN LANDELIJK GEBIED	62
------	---	----

6.2.	GELEDINGSZONES	62
6.3.	NATUUR	64
6.3.1.	ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR	64
6.3.2.	GROENE CONTOUR.....	68
6.3.3.	NATUURWAARDEN BUITEN DE ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR	68
6.4.	LANDBOUW.....	69
6.4.1.	LANDBOUWGEBIEDEN	69
6.4.2.	RECONSTRUCTIEGEBIED	71
6.4.3.	OMVANG BOUWPERCELEN	72
6.4.4.	GLASTUINBOUW	74
6.5.	RECREATIE	74
6.5.1.	STILTEGEBIEDEN.....	76
6.6.	KWALITEITSINSTRUMENTEN LANDELIJK GEBIED.....	76
6.7.	GEBIEDSGERICHTE UITWERKING PER KOERS	78

7. .... UITVOERING

..... 79

7.1.	INLEIDING	79
7.2.	INSTRUMENTARIUM	79
7.2.1.	DE WETTELIJKE INSTRUMENTEN.....	79
7.2.2.	OVERLEG MET GEMEENTEN	80
7.2.3.	HET RUIMTELIJK ACTIEPROGRAMMA (RAP) 2012-2015.....	80
7.2.4.	ONDERZOEK EN UITWERKING.....	82
7.2.5.	OVERIGE INSTRUMENTEN.....	82

Inleiding

In de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) beschrijven wij ons ruimtelijk beleid voor de periode tot 2025. Wij geven aan welke doelstellingen wij van provinciaal belang achten, welk beleid bij deze doelstellingen hoort én hoe wij uitvoering geven aan dit beleid. Deels geven wij uitvoering aan ons beleid via de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) welke tegelijk met de PRS is opgesteld.

1.1. Status en basis

Op dit moment hebben de PRS en PRV de status van Voorontwerp. Deze zijn door ons, Gedeputeerde Staten, opgesteld ten behoeve van bestuurlijk overleg met onze partners. Na dit voorontwerp stellen wij aan de hand van de bevindingen tijdens het overleg de Ontwerp PRS en PRV op. Wij leggen deze begin 2012 ter inzage. Een ieder kan hierop reageren. Vervolgens zullen Provinciale Staten hoorzittingen houden over de reacties, eventuele wijzigingen doorvoeren en de PRS en PRV later dat jaar vaststellen.

Provinciale Staten van Utrecht hebben op 13 december 2010 de Kadernota Ruimte vastgesteld. Wij hebben de beleidslijnen en de resultaten van de Agendaonderwerpen uit deze Kadernota verder uitgewerkt tot het voorgestelde beleid in deze PRS en de voorgestelde regels in de PRV.

1.2. Doel en overleg

Wij maken de PRS in essentie om te zorgen voor een blijvend aantrekkelijke provincie. Via ons ruimtelijk beleid dragen wij bij aan een kwalitatief hoogwaardige fysieke leefomgeving, waarin het ook in de toekomst plezierig wonen, werken en recreëren is. Het Voorontwerp is opgesteld om als college van GS overleg te kunnen voeren met onze partners (medeoverheden en maatschappelijke organisaties).

Wij hebben medeoverheden, maatschappelijke organisaties en inwoners betrokken bij de totstandkoming van het Voorontwerp. Met de medeoverheden en de maatschappelijke organisaties hebben we ambtelijk diverse overleggen gevoerd over onderdelen van ons voorgenomen ruimtelijk beleid. De inwoners hebben tijdens de totstandkoming van het voorontwerp een wat beperktere rol gehad dan bij de Kadernota Ruimte. We hebben ze geïnformeerd via onze website www.puzzelenmetdeprovincie.nl en uitgenodigd om op deze informatie te reageren. Een groep van jongeren hebben we actief betrokken via een jongerendenktank. Deze is nog volop bezig met haar werk en zal naar verwachting in het najaar haar resultaten presenteren.

1.3. PRV

De PRS is een structuurvisie onder de (nieuwe) Wet ruimtelijke ordening. Op grond van de Wro heeft de PRS alleen een zelfbindende werking. Het is bindend voor de provincie, niet voor andere partijen. We laten de PRS daarom vergezeld gaan van een PRV. Deze is bindend voor de gemeenten. De PRV beperkt zich tot onderwerpen die in de PRS zijn aangemerkt als provinciaal belang. Echter, niet alles wat van provinciaal belang is staat zonder meer in de PRV. Bij het beleid in deze PRS is telkens aangegeven of en zo ja wat van dat beleid we via de PRV laten doorwerken naar de gemeenten.

1.4. Digitalisering

Vanaf de Ontwerpversie zullen de PRS en PRV voldoen aan de wettelijk digitaliseringsvereisten. Bij de opzet van dit Voorontwerp is al wel voorgesorteerd op de digitalisering. Dit komt vooral tot uiting in de objectgerichte beschrijving in de beleidparagrafen.

1.5. PlanMER en Watertoets

De leefomgeving van mensen en de ruimtelijke inrichting hangen nauw met elkaar samen. Om tijdens het opstellen van de PRS vroegtijdig inzicht te krijgen in de effecten van ons voorgenomen ruimtelijk beleid op de leefomgeving, stellen we bij de PRS een planMER, een Milieu Effect Rapportage, op. Hierin beoordelen we de (duurzaamheids)effecten van het nieuwe beleid en vergelijken dit met de effecten bij voortzetting van het bestaande beleid. In deze planMER nemen wij ook een Landbouw Effect Rapportage (LER) op om ook de effecten van ons voorgenomen beleid op de landbouw duidelijk in beeld te brengen.

Wij integreren in de procedure van de PRS een Watertoets. De watertoets is een proces wat ervoor zorgt dat aspecten die samenhangen met het watersysteem op een goede manier in ruimtelijke plannen terecht komen. Met de watertoets willen we het al bestaande waterhuishoudkundig beleid goed inpassen, toepassen en

uitvoeren. We maken hiermee dus geen nieuw beleid voor water. Voor waterbeleid beschikken wij over een apart Waterplan (looptijd 2010-2015 met een doorkijk naar 2050). Wel zorgen wij ervoor dat wateraspecten goed verankerd worden in ons ruimtelijk beleid. We werken hiervoor nauw samen met de waterbeheerders.

1.6. Advies

Ten behoeve van de PRS hebben we verschillende gevraagde adviezen ontvangen van de Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL). Specifiek voor het opstellen van het voorontwerp hebben wij de PCL om advies gevraagd over de ruimtelijke ordening van de stadlandzones. We hebben specifiek gevraagd naar advies over de provinciale rol in deze zones en de aanpak van de 'recreatie om de stad' opgave, nu daarvoor geen rijksmiddelen meer beschikbaar zijn. Eerder hebben wij van de PCL adviezen ontvangen over 'thema's voor de provinciale ruimtelijke structuurvisie' en 'Kadernota Ruimte'. De PCL heeft in deze periode ook geadviseerd over 'aanpak energievraagstuk' en 'duurzame landbouw en milieu'. De adviezen hebben wij waar mogelijk verwerkt in ons beleid voor de betreffende onderwerpen.

1.7. Samenhang

De PRS staat niet op zichzelf maar heeft een samenhang met sectorale plannen en visies in de provincie en met plannen en visies van andere partijen. De belangrijkste relaties liggen er met:

- *(Concept) Nota Infrastructuur en Ruimte* van het Rijk: Het Rijk zet het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid in ten behoeve van een concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig Nederland. Dit via een krachtige aanpak die ruimte geeft aan regionaal maatwerk, de reiziger voorop zet, investeringen scherp prioriteert en ruimtelijke ontwikkelingen en mobiliteit met elkaar verbindt. Hiervoor heeft het Rijk beleid ontwikkeld op basis van een filosofie die uitgaat van vertrouwen, heldere verantwoordelijkheden, eenvoudige regelgeving en een selectieve rijksbetrokkenheid.
- *(Concept) AMvB Ruimte*: Om haar beleid naar de andere overheidslagen door te laten werken heeft het Rijk het concept besluit algemene regels ruimtelijke ordening opgesteld. Het Rijk laat de volgende beleidsonderdelen doorwerken naar de ruimtelijke verordening van provincies: Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde. De overige beleidsonderdelen werken rechtstreeks door naar bestemmingsplannen van gemeenten,
- *Deltabeslissingen*: Het Deltaprogramma heeft tot doel het op orde krijgen van de huidige waterveiligheid en zoetwatervoorziening en de voorbereiding op de toekomst. Bij de daarvoor te nemen maatregelen spelen veel aspecten een rol, denk aan leefomgeving, economie, natuur, landbouw en recreatie. Er worden vijf deltabeslissingen voorbereid. Indien nodig, passen we ons ruimtelijk beleid en de inzet van instrumenten aan naar aanleiding van de Deltabeslissingen.
- *Gebiedsagenda*: De Gebiedsagenda Utrecht 2009 is tot stand gekomen in samenwerking met regio- en rijkspartijen en is in het Bestuurlijk Overleg Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (BO MIRT) van november 2009 vastgesteld. De gebiedsagenda presenteert een gezamenlijke toekomstvisie van rijk en regio en biedt daarmee de inhoudelijke onderbouwing van mogelijk nieuwe programma's en projecten. De gebiedsagenda maakt vooral duidelijk wat de (regiobrede) kernopgaven in het fysiek ruimtelijke domein zijn, welke projecten en programma's daarin passen en hoe die bijdragen aan de integrale ontwikkeling van het gebied. De gebiedsagenda is gebaseerd op vigerende nota's en beleidsplannen en bevat dus geen nieuw beleid.
- *Ontwikkelingsvisie NV Utrecht*: Deze Ontwikkelingsvisie is opgesteld door de samenwerkende partijen in Noordvleugel Utrecht en geeft aan dat in de regio zoveel mogelijk binnen het bestaand stedelijk gebied gebouwd gaat worden om duurzaam om te gaan met onze ruimte en ter bescherming van natuur en landschap. De in 2009 vastgestelde visie is door een besluit van Provinciale Staten aangemerkt als bouwsteen voor de PRS.
- *Voorloper Groene Hart*: De Voorloper Groene Hart is opgesteld door de drie Groene Hartprovincies voor de periode 2009-2020. De Voorloper bevat voorstellen voor beleid voor o.a. de kernkwaliteiten van het nationaal landschap, bodemdaling, duurzaamheid, landbouw, natuur, wonen en werken en recreatie (waaronder stad-landverbindingen). De Voorloper is door een besluit van Provinciale Staten aangemerkt als bouwsteen voor de PRS.
- *VERDERpakket*: In VERDER werken de NV Utrecht-partners samen met Rijkswaterstaat aan oplossingen voor de mobiliteitsproblematiek in Midden Nederland. Daarbij is samenhang tussen lokaal en bovenlokaal en tussen verschillende vervoersmodaliteiten van groot belang. Eind 2009 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de planstudies Ring Utrecht en Driehoek A27/A1/A28 en knooppunt Hoevelaken en een regionaal maatregelenpakket.

- *Provinciale strategische sectorale beleidsplannen*: De volgende provinciale strategische beleidsplannen zijn input voor de PRS: Strategisch Mobiliteitsplan (februari 2008), Milieubeleidsplan (april 2009) en Waterplan, inclusief deelplan Kaderrichtlijn Water (november 2009). Naast deze strategische plannen is ook de Bodemvisie (maart 2010) input.
- *Strategie Utrecht 2040*: Een provinciale strategie voor een duurzame en aantrekkelijke regio. Op basis van de huidige situatie en de toekomstige trends komt een beeld naar voren van een aantrekkelijke regio die onder hoge druk staat. Dat vraagt om een lange termijnstrategie: Utrecht kiest voor een strategie van duurzame ontwikkeling en behoud van aantrekkingskracht, versterken waar we goed in zijn en streven naar uitgebalanceerde groei van de kwaliteit van de regio.
- *Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-oost*: Dit plan is opgesteld op basis van de Reconstructiewet. Er wordt mee beoogd de problemen die zich voordoen in dit deel van het landelijk gebied integraal aan te pakken en een goede ruimtelijke structuur te bevorderen ten aanzien van landbouw, natuur, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur. Het reconstructieplan heeft voor een aantal onderdelen een belangrijke juridische status en werkt daarmee door in de provinciale ruimtelijke structuurvisie en in bestemmingsplannen van de gemeenten in het Reconstructiegebied.

1.8. Leeswijzer

Op grond van de Wet ruimtelijke ordening (artikel 2.2 lid 1) bevat een structuurvisie:

- de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling;
- de hoofdzaken van het door de provincie te voeren ruimtelijk beleid;
- de wijze waarop de voorgenomen ontwikkelingen worden verwezenlijkt.

Er is dus sprake van een driedeling: ontwikkeling – beleid – uitvoering. De driedeling is terug te vinden in de opbouw van deze structuurvisie:

- de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkelingen zijn beschreven in hoofdstuk 2;
- de hoofdzaken van het te voeren ruimtelijk beleid in hoofdstuk 3 t/m 6;
- de verwezenlijking in hoofdstuk 7 (uitvoeringsparagraaf).

Ook in de kaarten komt de driedeling terug:

- een visiekaart met de ontwikkeling 2025;
- een objectenkaart ter ondersteuning van het beleid;
- kaarten bij de PRV als onderdeel van de uitvoering.

De voorgenomen ontwikkelingen (hoofdstuk 2) zijn vooral gebaseerd op de toekomstschets uit de Kadernota Ruimte. Daarbij zijn drie pijlers onderscheiden, die op verschillende plekken in de PRS terugkomen:

- een duurzame leefomgeving;
- vitale dorpen en steden;
- landelijk gebied met kwaliteit.

De ontwikkelingen vormen, aan de hand van de pijlers, de basis voor het beleid en het provinciaal belang (hoofdstuk 3 t/m 6) en daarmee ook voor de verwezenlijking, de uitvoering (hoofdstuk 7).

1.9. Kaarten

Aan de PRS zijn de volgende kaarten met daarop de in de PRS genoemde objecten toegevoegd:

- Visiekaart 2025
- Bodem
- Water
- Cultuurhistorie en aardkundige waarden
- Landschap
- Stedelijke ontwikkeling en wonen
- Bedrijventerreinen en kantoorlocaties
- Verkeer en vervoer
- Geledingszones en recreatie
- Natuur
- Landbouw

2. Voorgenomen ontwikkeling 2025

In dit hoofdstuk beschrijven wij de door ons voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen. De voorgenomen ontwikkelingen zijn gericht op onze visie voor de langere termijn, de stip aan de horizon. Deze hebben wij verwoord in de Kadernota Ruimte (PS december 2010 – www.puzzelenmetdeprovincie.nl) en in de strategie Utrecht2040 (PS oktober 2010 – www.agenda2040.nl). De langetermijnvisie in deze twee documenten vormt een belangrijke basis voor de door ons voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling voor de periode tot 2025.

2.1. Uitgangssituatie voor de ruimtelijke ontwikkelingen tot 2025

Onze provincie heeft een uitstekende uitgangspositie voor een aantrekkelijke toekomst. Dit succes rust op drie pijlers:

- *Utrecht ligt centraal.*

De provincie ligt centraal in Nederland, aan de rand van de Randstad, aan drie internationale ontwikkelingsassen (grootweg de A1, A2 en A12 volgend), nabij Schiphol en met internationale railverbindingen. Hierdoor is de provincie een aantrekkelijke vestigingsplaats voor wonen en werken en een ontmoetingspunt voor bijvoorbeeld kenniswerkers en de zakelijke dienstverlening. Dit wordt versterkt doordat de provincie, als onderdeel van de Noordvleugel van de Randstad, de schakelzone is tussen de Randstad met zijn grootstedelijke dynamiek, Oost-Nederland met zijn rust en ruimte en de Brabantse stedenrij met eveneens ontwikkelingen op het gebied van de kennisindustrie.

- *Utrecht heeft aantrekkelijke steden en landschappen.*

De rijke schakering van woon-, werk- en natuurgebieden op korte afstand van elkaar zorgt voor een aantrekkelijke schaal van de leefomgeving. Het ruime aanbod en de diversiteit aan aantrekkelijke beleefbare landschappen maakt deze regio uniek.

- *Utrecht is sterk in kennis en cultuur.*

De inwoners van Utrecht hebben een relatief hoog opleidingsniveau, de universiteit is de grootste van het land, er is goed onderwijs en er zijn kansen voor een bloeiende kenniseconomie waar iedereen van profiteert. Er is een groot aanbod aan cultuur en cultureel erfgoed.

De combinatie van deze drie pijlers maakt dat de provincie een bijzonder aantrekkelijke vestigingsplaats is. Mensen wonen en werken hier graag. Hierin ligt de kracht van de regio en het is dus niet voor niets dat Utrecht een belangrijke bijdrage levert aan de Nederlandse economie. Door de Europese commissie is de regio Utrecht uitgeroepen tot de regio met het meeste concurrentievermogen. Dit onder meer vanwege de kwaliteit aan instituten, de kwaliteit van het onderwijs en het innovatievermogen. Hiermee samenhangend is er ook een ruim aanbod aan gekwalificeerd personeel en kennis.

Er zijn uiteraard ook (potentiële) bedreigingen voor dit succes:

- de blijvend toenemende mobiliteit en de gevolgen daarvan voor de bereikbaarheid van buiten en binnen de provincie zelf en daarmee samenhangend de bereikbaarheid van de Randstad vise versa
- een onvoldoende functionerende woningmarkt, waardoor het woningaanbod niet aansluit bij de vraag, zowel kwantitatief als kwalitatief
- overaanbod aan bedrijven- en kantoorterreinen op locaties of van een kwaliteit waar geen vraag meer naar is en het ontbreken van aanbod aan aantrekkelijke vestigingsmilieus
- wateroverlast en overstromingsgevaar, mede als gevolg van de klimaatsverandering
- afnemend areaal aantrekkelijk landelijk gebied, door stedelijke uitbreidingen
- onvoldoende aanbod aan bereikbare recreatievoorzieningen
- afnemende kwaliteit van de natuur door verdroging, toenemende drukte en afnemend budget om de Ecologische hoofdstructuur te realiseren.

Utrecht in breder perspectief

We zijn als regio niet alleen op de wereld en ontwikkelingen houden niet op bij de provinciegrens. De regio is afhankelijk van ontwikkelingen elders en ontwikkelingen in de provincie hebben gevolgen voor omliggende regio's. Vanwege de centrale, strategische ligging van Utrecht zijn deze verbanden meer dan gemiddeld aanwezig. Twee zeer dynamische ontwikkelingsassen kruisen hier elkaar: de A-2 zone van Amsterdam naar Eindhoven, die hoge economische groeicijfers kent, en de A-12 zone die de Randstad met oost Nederland en

Duitsland verbindt. Utrecht heeft, mede hierdoor, te maken met een grote dynamiek. Het gebied levert een economische bijdrage aan de Randstad die groter is die van bijvoorbeeld Rijnmond en die maar weinig onderdoet voor die van Groot Amsterdam (inclusief Schiphol).

Utrecht maakt onderdeel uit van de Noordelijke Randstad, het meest dynamische deel van Nederland. Amsterdam en Utrecht vormen hiervan de kernen met toenemende interacties. Met de schaa sprong van Almere naar 350.000 inwoners wordt deze economische driehoek nog verder verstrekt.

Vanwege deze samenhang is het inzetten op provinciegrensoverschrijdende samenwerking zoals in NV Utrecht, het Groene Hart en Regio FoodValley van belang. Voor de economie en de bereikbaarheid van Nederland, maar ook voor de kwaliteit van de onze eigen regio. Bij het formuleren van ruimtelijk beleid betrekken wij het breder perspectief dan ook nadrukkelijk.

2.2. Hoofdpijnen van de voorgenomen ontwikkeling tot 2025

Vanuit de in paragraaf 2.1. genoemde uitgangssituatie komen wij tot de volgende voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling voor de periode 2025.

Wij kiezen er voor om vooral de kracht van de regio verder te ontwikkelen, door te versterken waar wij goed in zijn. We blijven alleen een sterke regio als het hier aantrekkelijk is en blijft om te wonen, werken en recreëren. Dat betekent:

- dat er voldoende en divers woningaanbod moet zijn en een goed voorzieningenniveau, met inbegrip van het culturele aanbod;
- dat we bereikbaar moeten zijn;
- dat we een concurrerend vestigingsmilieu moeten bieden voor de kennis- en creatieve bedrijven;
- dat we de aantrekkelijke en beleefbare natuur en landschappen moeten behouden;
- dat we ook een leefomgeving moeten bieden die duurzaam is.

De rode draad is het behoud van het evenwicht tussen mens, milieu en markt. Hierbij gaat het om al deze aspecten samen, alle zijn ze belangrijk. De sterkte van de regio wordt immers bepaald door de zwakste schakel.

Tegen deze achtergrond kent de door ons voorgenomen ontwikkeling drie pijlers:

- een duurzame leefomgeving;
- vitale dorpen en steden;
- landelijk gebied met kwaliteit.

Deze pijlers voor de ontwikkeling dragen het meest bij aan de aantrekkelijkheid, leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit van de provincie.

Met de ontwikkeling van een duurzame leefomgeving sorteren wij voor op de klimaatsverandering. Onze ambitie is om in 2040 als provincie klimaatneutraal en klimaatbestendig te zijn. Om dit te halen moeten wij bij de ruimtelijke ontwikkeling nu al rekening houden met deze ambitie. Onderdeel hiervan is de groei van duurzame energiebronnen. Deze is niet alleen gewenst voor het halen van de ambitie, maar ook om minder afhankelijk te zijn van fossiele energiebronnen. Voor klimaatbestendigheid is het belangrijk te beschikken over een duurzaam en robuust bodem- en watersysteem en waterveiligheid. Hoogwater moet veilig afgevoerd kunnen worden, en de dijken moeten de overstromingskans verder beperken. In de steden willen we een aantrekkelijk, gezond en veilig woon- en werkklimaat behouden. Hiervoor is het voor klimaatbestendigheid onder andere van belang dat ingespeeld wordt op het voorkomen van wateroverlast en van hittestress bij een toenemend aantal dagen met tropische hitte. De bodemdaling in de veengebieden, die onder meer leidt tot toenemende kosten en verslechtering van de kwaliteit van het oppervlaktewater, moet wezenlijk afremmen. Herinrichting en innovaties in de landbouw kunnen hieraan bijdragen. Bij de keuze van nieuwe verstedelijkingslocaties wegen wij de gevolgen van bodemdaling en waterrisico's mee.

De samenhang in de fysieke leefomgeving is groot. Zo heeft de ontwikkeling van de landbouw vaak directe gevolgen voor natuur en landschap, en hebben de stedelijke ontwikkelingen directe gevolgen voor bereikbaarheid. Maar ook tussen de diverse opgaven voor stad, ommelanden en landelijk gebied is directe samenhang. Daar doorheen geweven zit het generieke belang van duurzaamheid. Een duurzame leefomgeving is ook een vestigingsfactor, naar verwachting één van toenemende betekenis.

Bij het maken van ruimtelijke keuzes gaat het dus om zowel:

- alle aspecten
- als om de samenhang daartussen binnen gebieden
- als om de samenhang tussen gebieden.

Naast meer samenhang zal ook sprake zijn van een verschuiving van de ruimtelijke dynamiek. Deze zal zich niet zozeer richten op groei en uitbreiding van de nu nog onbebouwde ruimte, maar op hergebruik en aanpassing van de bestaande ruimte. Het realiseren van ruimtelijke kwaliteit zal hier een nog belangrijkere opgave worden.

De door ons voorgenomen ontwikkelingen zijn verbeeld op de visiekaart. Dit is een globale kaart, passend bij het abstractieniveau van de visie. Deze wordt in de paragrafen 2.3 – 2.5 toegelicht.

2.3. Voorgenomen ontwikkeling stedelijk gebied

Vitale dorpen en steden betekent dat de ontwikkeling van wonen en werken vooral in het bestaande stedelijke gebied moet plaatsvinden. Inzetten op deze ontwikkeling is nodig vanwege:

- het belang van vitale steden voor het functioneren van de economie,
- de bijdrage aan een beter draagvlak voor openbaar vervoer en daarmee aan de bereikbaarheid,
- de bijdrage aan een beter draagvlak voor tal van voorzieningen (w.o. het culturele aanbod) die het wonen in de regio aantrekkelijk maken
- het voorkomen van extra ruimteclaims op het landelijk gebied
- de vraag naar binnenstedelijk wonen.

Ongebreidelde verstedelijking door veel nieuwe uitleglocaties is ook ongewenst omdat dit de druk op het Rijkswegennet zodanig verhoogt, dat de doorstroming van het verkeer niet meer te garanderen valt. Bovendien gaat dit ten koste van kwaliteiten in het landelijk gebied, zoals de landschappelijke. Daarmee komt de (inter)nationale concurrentiepositie van de regio én van Nederland onder druk te staan.

Conform de NV Utrecht-ambitie willen wij ten minste tweederde deel van deze opgave binnenstedelijk realiseren. Het gaat hierbij niet alleen om de grotere steden, maar om de kernen in het algemeen. Deze ontwikkeling is alleen mogelijk als er tegelijk voldoende aandacht blijft voor de leefbaarheid en (ruimtelijke) kwaliteit van de stedelijke gebieden. En voor een recreatief aantrekkelijke en bereikbare stadlandzone (zowel de kernrandzone als de geleedingszone). De ontwikkeling van het woningaanbod dient uiteraard te zijn afgestemd op de behoefte, zowel kwantitatief als kwalitatief. Bij de keuze van nieuwe verstedelijkingslocaties en transformaties is multimodaliteit voor ons een sturende factor.

Gezien de uitkomsten van diverse onderzoeken naar de bevolkingsontwikkeling in de provincie, voorzien wij in geen enkele gemeente krimp. Als er in een kleinere kern toch sprake is van enige krimp, is dit vaak een gevolg van gekozen beleid, en zal het niet die omvang hebben dat het tot leefbaarheidsproblemen leidt. Krimp is wel een ontwikkeling waarop zeer tijdig geanticipeerd moet worden. Daarom gaan wij regelmatig onderzoeken of er een kans is op het ontstaan van krimp.

De regionale economie moet qua ontwikkeling vooral zijn gericht op vitaliteit en innovatie, aansluitend bij de economische kracht van de regio (zorg-, kennis- en creatieve economie). Het aanbod aan vestigingsmilieus moet hier bij aansluiten. Bestaande bedrijventerreinen moeten aantrekkelijk en duurzaam worden door herstructurering. Ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen kan beperkt blijven en moet op regionaal niveau afgestemd zijn.

Er is een flink overschot aan vloeroppervlakte kantoren. Gezien de maatschappelijke ontwikkelingen zal dit voor een deel structureel zijn. Vermindering van het aanbod is daarom gewenst. Dit betekent niet dat nieuwe kantorenlocaties in het geheel niet noodzakelijk zijn: voor een goed functionerende economie moet het aanbod in kwalitatieve zin wel blijven aansluiten bij de vraag. Eventueel nieuw aanbod moet wel beperkt blijven tot locaties die aansluiten bij de vraag en bij voorwaarden vanuit mobiliteit, de binnenstedelijke ambities en ruimtelijke kwaliteit. Tegelijk moet worden ingezet op sanering van het aanbod verouderde kantoren.

Voor de bereikbaarheid is van belang, dat vooral de kansen die knooppunten bieden voor ruimtelijke ontwikkelingen, zowel van wonen als werken, worden benut. Met name enkele OV-knooppunten zijn bij uitstek geschikt voor kantoorvestiging.

Het accent op de binnenstedelijke ontwikkelingen draagt bij aan de noodzakelijke verbetering van de bereikbaarheid. Het biedt goede kansen voor verbetering van de kwaliteit van het openbaar vervoer en het gebruik van de fiets. Uitbreiding van het tramsysteem in het stadsgewest Utrecht en optimalisering van Randstadspoor zijn gewenst.

De komende jaren wordt het Rijkswegennet in de provincie sterk verbeterd om de bereikbaarheid, ook op de langere termijn te garanderen. Om de kwaliteit van de leefomgeving op een aantrekkelijk niveau te houden vraagt de inpassing van het aangepaste wegennet op enkele plaatsen extra aandacht. Wij voorzien niet in geheel nieuwe provinciale of snelwegen, met uitzondering van een enkele omlegging of noodzakelijke verbinding.

Nederland wil de Olympische Spelen 2028 aantrekken. Het is een manier om Nederland op Olympisch niveau te brengen, maar ook een instrument, versneller of een hefboom voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. De provincie Utrecht steunt de kabinetsambitie en wil daarvoor de juiste randvoorwaarden scheppen. Utrecht biedt mogelijkheden voor het huisvesten van een aantal voorzieningen, bijvoorbeeld in de A12-zone en het Jaarbeursterrein.

Utrecht, stad van Kennis en Cultuur, zet in om in 2018 Culturele Hoofdstad van Europa te worden. Utrecht en haar regio zetten in op een kennisintensieve economie waar innovatie en creativiteit de ruimte krijgen en gestimuleerd worden en waar de randvoorwaarden om dit te bereiken zo goed mogelijk worden ingevuld.

Ontwikkelingen in de provincie zijn veelal niet op zich zelf staand. Veel heeft relaties met ontwikkelingen in de aansluitende regio's. Door goede samenwerking kunnen deze grensoverschrijdende invloeden de ontwikkelingen in beide regio's versterken. Het niet benutten van deze samenwerkingskansen kan juist contraproductief zijn.

Op de visiekaart zijn de voor het stedelijk gebied belangrijkste voorgenomen ontwikkelingen in beeld gebracht. Het is geen limitatieve weergave van de voorgestane ontwikkelingen. Het zijn alleen de meest omvangrijke ontwikkelingen, waarbij wij als provincie actief willen bijdragen aan het realiseren ervan. Voor het stedelijk gebied onderscheiden we op de visiekaart de volgende ontwikkelingen.

Ontwikkelzones

Dit zijn zones waar wij de komende jaren belangrijke noodzakelijke stedelijke ontwikkelingen voorzien. Het zijn ontwikkelingen die, vanwege de aard en omvang, voor de toekomst van de provincie belangrijk zijn. Het gaat om gebieden met een meervoudige en complexe opgave, bijvoorbeeld herstructurering, transformatie, aan- of inpassing van infrastructuur, knooppuntontwikkeling, de verbinding tussen stad en land etc. Juist een integrale aanpak en samenwerking tussen betrokken partijen biedt hier meer kansen op een beter resultaat. De ontwikkelingen moeten leiden tot meer ruimtelijke kwaliteit, intensiever ruimtegebruik en een gebruik en inrichting die zijn afgestemd op de toekomstige behoefte, rekening houdend met de identiteit van het gebied. De ontwikkelzones zijn indicatief aangegeven op de kaart.

Een van de ontwikkelzones is de A12-zone. Dit is nu nog een onsamenhangend bedrijvengebied, met de snelweg als barrière. Wij beogen, samen met de betrokken gemeenten, dit gebied de komende decennia te transformeren tot een aantrekkelijk en hoogwaardig multifunctioneel gebied, waarbij Nieuwegein, Houten en Utrecht op een organische wijze met elkaar worden verbonden. Deze zone is ook kansrijk voor het Olympisch plan. Voor de A12-zone werken wij met onze partners voor 2015 een strategie uit.

Woningbouwopgave

Voor de PRS-periode gaan wij uit van een woningbouwprogramma van 63.000-68.000 woningen. Dit programma is ambitieus maar wel realistisch. De meest omvangrijke locaties voor wonen zijn op de visiekaart aangegeven. Daarbij maken we onderscheid tussen de binnenstedelijke opgave per gemeente en uitbreidingslocaties. De locaties zijn indicatief aangegeven.

Werklocaties

De belangrijkste vestigingsmilieus die nodig zijn voor vooral de kennis- en creatieve sectoren zijn aangeduid: het **grootstedelijk vestigingsmilieu** en het **campusmilieu**. Kernpunt van het campusmilieu is het Utrecht Science Park. Voor wat betreft Life Science is er een verbinding richting Food Valley (Wageningen). Voor wat betreft creativiteit en media is er een sterke relatie met het Mediapark in Hilversum. Voor de in onze provincie gevestigde bedrijven zijn de belangrijkste bestaande werkgelegenheidslocaties aangegeven. Deze locaties willen wij geschikt houden voor bedrijfsvestiging.

Relaties met andere regio's

Als centraal in Nederland gelegen provincie zijn er relaties met alle omliggende gebieden. In economisch opzicht zijn vooral de relaties binnen de Noordvleugel van de Randstad (Amsterdam-Almere) en met Food Valley van belang.

Ontwikkelassen

De ontwikkelingsassen volgen grofweg de rijkswegen A1, A2 en A12. Deze assen worden door marktpartijen het meest aantrekkelijk gevonden voor ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Ze verbinden economisch belangrijke regio's zoals Amsterdam, Eindhoven en Den Haag – Rotterdam en zijn ook internationaal gericht. Door in te spelen op en rekening te houden met deze aantrekkelijkheid, kunnen ontwikkelingen in de regio versterkt en gestroomlijnd worden.

Almere – Utrecht - Breda

De relatie met Almere is belangrijk. Dit wordt immers een stad met meer dan 300.000 inwoners. Een deel van de woningbouw in Almere draagt bij aan het verminderen van de druk op de Utrechtse woningmarkt. Om deze redenen is een goede OV-verbinding tussen Utrecht en Almere gewenst. Onder meer om de druk op de A27 te verminderen is ook de aanleg van de ontbrekende OV-schakel tussen Utrecht en Breda gewenst. Aanleg van een spoorverbinding Almere – Utrecht – Breda valt niet te verwachten in deze structuurvisieperiode. Ontwikkelingen die de aanleg van de railverbinding onmogelijk maken of ernstig belemmeren willen wij echter voorkomen.

2.4. voorgenomen ontwikkeling landelijk gebied

Ontwikkeling van de kwaliteit van het landelijk gebied is noodzakelijk omdat deze bijdraagt aan het vestigingsmilieu. De behoefte aan een aantrekkelijk landelijk gebied wordt versterkt door de vraag naar een tegenhanger voor de grote binnenstedelijke opgave. Uiteraard is daarbij essentieel dat stad en land goed met elkaar zijn verbonden.

De aantrekkelijkheid van het landschap wordt in belangrijke mate bepaald door de kernkwaliteiten. De door ons voorgestane ontwikkeling richt zich op behoud en versterking van de kernkwaliteiten. Dit sluit vaak aan bij de cultuurhistorie van het landschap. Wij willen de cultuurhistorische kwaliteiten van vooral de landgoederen en buitenplaatsen, het militaire erfgoed en het agrarisch cultuurlandschap behouden, versterken en beleefbaar maken.

Voor de ontwikkeling van een economisch vitale landbouw bieden wij ruimte, ook vanwege de rol die de landbouw heeft bij het in stand kunnen houden van het aantrekkelijke agrarische cultuurlandschap. De landbouw is nog steeds de belangrijkste drager van het landelijk gebied. Goede productieomstandigheden en innovatiekracht geven de landbouw het noodzakelijke blijvend economisch perspectief. Ook professionalisering van de landbouwverbreiding, zoals door zorg-, en recreatief en toeristisch aanbod, natuurbeheer, het leveren van streekproducten en de productie van duurzame energie (w.o. het benutten van reststromen en productie van groene grondstoffen) dragen bij aan dit perspectief.

Op grond van Europees beleid hebben wij een verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de natuur. Biodiversiteit en beleefbare natuur dragen echter ook bij aan het aantrekkelijke vestigingsklimaat van de provincie. Daarom willen wij inzetten op het verder ontwikkelen van een vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden. Verbetering van de wisselwerking tussen het bodem- en watersysteem, de natuur en het menselijk handelen, moet een kwaliteitsverbetering van de natuur opleveren.

Voor de kwaliteit van de natuur is de Ecologische hoofdstructuur (EHS) van belang. Enerzijds spannen wij ons in om de bestaande natuur te beheren en waar mogelijk te verbeteren. Anderzijds spannen we ons in voor de realisatie van nieuwe natuur. Hiertoe hebben we samen met maatschappelijke organisaties het Akkoord van Utrecht opgesteld. Dit akkoord is het uitgangspunt voor ons natuurbeleid. De ruimtelijke aspecten hiervan zijn verankerd in deze structuurvisie.

In overeenstemming met het akkoord zetten wij ons in om 1.500 ha natuur te realiseren. Zolang de EHS hier nog niet is gerealiseerd bieden wij ruimte om het bestaande gebruik voort te zetten, maar voorkomen wij grootschalige ontwikkelingen die het realiseren van de EHS onmogelijk maken. Het akkoord voorziet ook in een groene contour: de EHS kan hier op vrijwillige basis worden gerealiseerd, door de inzet van aanvullende arrangementen. In de groene contour gelden geen aanvullende ruimtelijke beperkingen.

Recreatieve voorzieningen, zoals poorten op de Heuvelrug maken de natuur beleefbaar. Bij de herbegrenzing van EHS bekijken wij de mogelijkheid grootschalige recreatieterrainen buiten de EHS te brengen.

Zowel vanwege de toenemende vraag naar recreatie als het hebben van een tegenhanger van de toenemende verdichting in de dorpen en steden, zijn ruimtelijke ontwikkelingen voor vrijetijdsbesteding gewenst. Ook de ontwikkeling van herkenbare en beleefbare cultuurhistorie draagt hieraan bij, even als rust en stilte. De door ons voorgenomen ontwikkeling draagt bij aan het vanuit de steden en dorpen bereikbaar, toegankelijk en beleefbaar maken van het landelijk gebied. Voorzien moet worden in de toegenomen behoefte aan recreatiemogelijkheden op korte afstand van de woonomgeving. De eenheid tussen stad en ommelanden willen wij versterken.

De door ons voorgenomen ontwikkeling voor het landelijk gebied is op de visiekaart op gebiedsniveau aangeduid via koersen. Deze geven het hoofddaccent aan van de voorgestane ontwikkeling. Ze bepalen geen functies, maar schetsen een ontwikkelingsrichting voor een combinatie van functies. De grenzen van de koersen zijn signaleringsgrenzen waaraan gemeenten indien zij dit willen nader invulling kunnen geven. Het is gewenst dat de grotere ruimtelijke ontwikkelingen bijdragen aan de koers. Op lokaal niveau kan afgeweken worden van een koers, als daar maatschappelijke en/of sociaal-economische redenen voor zijn. De ontwikkeling moet dan wel bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het betreffende gebied. Voor het landelijk gebied onderscheiden we op de visiekaart de volgende ontwikkelingen.

Koers Aaneengesloten natuur en recreatie

Deze koers is opgenomen voor de Utrechtse Heuvelrug. Dit is een van de grootste aaneengesloten bos- en heidegebieden van Nederland. Het gebied is ook van belang voor zowel de dag- als de verblijfsrecreatie. De door ons voorgestane koers richt zich op het verder versterken van de robuuste eenheid van de Heuvelrug, ter versterking van de natuurwaarden en het recreatieve gebruik.

Koers Open agrarische cultuurgebieden

Deze koers is opgenomen voor de bijzonder open agrarische cultuurlandschappen, met name in het westen van de provincie en ten noorden van de stad Utrecht. De waarde van deze gebieden is vaak zodanig dat ze zijn aangemerkt als nationaal landschap. Wij staan hier een koers voor die zich richt op behoud van de openheid. Naast openheid is hier veelal ook sprake van cultuurhistorisch waardevolle patronen zoals slagenlandschappen met boerderijlinten. Onze koers richt zich ook op behoud en versterking daarvan. Versterking van de grondgebonden veehouderij kan bijdragen aan het behoud van de open agrarische cultuurgebieden. Belangrijke delen van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie zijn binnen deze koers gelegen. Dit is een belangrijk cultuurhistorisch element, met waarden die van internationale betekenis zijn. De koers is gericht op behoud en versterking van de (recreatieve) beleving hiervan. Plaatselijk liggen hier natuurgebieden en vindt natuurontwikkeling plaats, zoals bij de Vinkeveense Plassen waar natuur en recreatie bij elkaar komen en elkaar kunnen versterken.

Koers Half open agrarische cultuurgebieden

Deze koers hebben wij opgenomen voor de Gelderse Vallei. De koers richt zich op de verdere ontwikkeling van een rijk gevarieerd meer kleinschalig landschap. De ontwikkeling van de grondgebonden veehouderij kan bijdragen aan deze voorgestane ontwikkeling. In een deel van dit gebied is ruimte voor verdere ontwikkeling van niet-grondgebonden intensieve veehouderij, en alleen als daarbij aan nadere randvoorwaarden wordt voldaan. Behoud en versterking van de beleving van de Grebbelinie is een belangrijk cultuurhistorisch element binnen deze koers. Ook hier liggen natuurgebieden en vindt natuurontwikkeling plaats.

Koers Halfopen agrarische cultuurgebieden met landgoederen accent

Deze koers hebben wij opgenomen voor het Langbroekerweteringgebied. De door ons voorgestane ontwikkeling is gericht op behoud en versterking van het meer kleinschalige agrarische cultuurlandschap met de eigen verkavelingsstructuur en het daarin vervlochten zijn van de oude landgoederen. Mogelijkheden voor de recreatieve beleving van het landschap vinden wij belangrijk.

Koers Rivierengebied

De koers Rivierengebied richt zich op behoud en ontwikkeling van het samenhangend stelsel van rivier – uiterwaard – oeverwal en kommenlandschap. Behoud van de natuurwaarden en (recreatieve) beleving van het landschap zijn belangrijke doelen van de koers. Ook waterveiligheid is hier een onderdeel van de voorgenomen ontwikkeling.

Koers Stroomruggengebied

De stroomruggen langs de Vecht, Kromme en Leidsche Rijn en Hollandsche IJssel zijn van oudsher de hoger gelegen gebieden in vaak venige landschappen. Hier waren de eerste nederzettingen. Onze koers richt zich op behoud en versterking van de herkenbaarheid van de stroomruggen. Langs de Vecht is behoud en versterking van de (beleving van) de cultuurhistorische waardevolle buitenplaatsen ook onderdeel van de koers.

Geledingszones

Rondom en tussen de steden moet ruimte blijven voor goed bereikbare recreatieve activiteiten (zowel intensief als extensief). Voorts zijn ze belangrijk voor de groenblauwe dooradering. Omdat wij willen voorkomen dat steden aaneen groeien, is het belangrijk dat goed functionerende en beleefbare geledingszones worden behouden en ontwikkeld. Hierop is de koers geledingszones, gelegen in de stadlandgebieden van het stadsgewest Utrecht en van Amersfoort, gericht.

Ontwikkelzones

Dit zijn de locaties waar de belangrijkste ontwikkelingen in het landelijk gebied moeten plaatsvinden. Het zijn de ontwikkelingen die, vanwege de omvang, voor de toekomst van de provincie belangrijk zijn en waarin wij ook een actieve rol vervullen. Het gaat om Hart van de Heuvelrug, Groot Wilnis-Vinkeveen, het Eiland van Schalkwijk, de groene contourgebieden voor de Ecologische hoofdstructuur en de deels nog te realiseren dan wel verder uit te werken recreatieve groengebieden rondom in het stadsgewest Utrecht en bij Amersfoort.

3. Hoofdlĳn ruimtelĳk beleid

De in hoofdstuk 2 beschreven door ons voorgenomen ontwikkelingen kunnen alleen gerealiseerd worden als wij ons beleid daar op richten. In dit hoofdstuk beschrijven wij het ruimtelĳk beleid dat wij voeren om de ontwikkelingen te ondersteunen. Met ons ruimtelĳk beleid willen we er aan bijdragen dat onze provincie aantrekkelĳk bĳft, ook voor de komende generaties. De aantrekkelĳke uitgangspositie van de provincie biedt veel kansen voor een hoogwaardige ontwikkeling, maar leidt tegelĳk tot concurrentie om de beschikbare ruimte. Door de gunstige uitgangssituatie lĳkt het alsof de gewenste ontwikkeling van de provincie “vanzelf” gaat. Het lĳkt alsof we niets hoeven te doen. Maar dat is schĳn. Zonder sturing zal onze kracht namelĳk onze zwakte worden. Daarom is sturing via het ruimtelĳk beleid beslist noodzakelĳk.

3.1. De provinciale rol

Als regio staan we voor complexe ruimtelĳke vraagstukken de komende jaren. De complexiteit en de samenhang tussen vraagstukken is groot. Een integrale aanpak, vaak via transformatie of transitie, zal noodzakelĳk zĳn. Onder deze omstandigheden heeft een aanpak door één enkele overheid vaak weinig kans effectief te zĳn. We zullen met elkaar, overheden, bedrijven, maatschappelĳke organisaties, inwoners, bedrijven en kennisinstellingen, oplossingen moeten realiseren.

Voorop staat de ruimtelĳke opgave: de vraag *wat* er moet gebeuren. De vraag *wie* hierbĳ *welke* rol vervult is daarvan een afgeleide. Telkens zal bekeken moeten worden welke partijen een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van een vraagstuk en welke rol daarbĳ vervuld kan worden. Elkaar aanvullen is daarbĳ essentieel. Alleen dan wordt optimaal gebruik gemaakt van kennis, ervaring en creativiteit. Het gaat om een samenhangende aanpak, waarin ieder zĳn toegevoegde waarde levert, en om het verzinnen van soms onorthodoxe of innovatieve oplossingen. Durf en daadkracht zĳn nodig.

In onze sturingsfilosofie staat het bereiken van de doelen voorop. De rol die de provincie daarbĳ heeft is daaraan ondergeschikt. Vanuit de basisgedachte: ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’, of meer concreet ‘lokaal wat kan, regionaal wat moet’ kiezen wij er voor om het accent te verleggen van toetsing naar ontwikkeling. Wij beperken ons daarbĳ tot de vraagstukken waarbĳ we het verschil kunnen maken. Daarmee wordt ook teveel versnippering van beleidsaandacht en te weinig prioritering voorkomen.

In deze structuurvisie wordt ook expliciet ingegaan op de uitvoering. Wij onderscheiden hierbĳ de volgende rollen voor de provincie:

- **Participeren:** regisseur, coördinator, ontwikkelaar, deelnemer; bijvoorbeeld via gebiedsontwikkeling zoals in het programma Hart van de Heuvelrug en onze rol in NV Utrecht;
  - **Stimuleren:** facilitator, aanleveren van expertise en capaciteit, subsidies, overleg en informeren;
  - **Reguleren:** kaderstellend, toetsend; bijvoorbeeld via ruimtelĳke verordening of provinciaal inpassingsplan.
- Deze rollen hoeven elkaar niet uit te sluiten, ze kunnen bĳ een onderwerp ook gelĳktĳdig vervuld worden.

Het doelmatig en tĳdig halen van het gewenste ruimtelĳke resultaat, bepaalt voor ons de voorkeur voor een rol. Maar de rol moet ook passen binnen de samenwerkingsvorm met partners, waarbĳ iedere partner de verantwoordelĳheid neemt die het best bĳ de situatie past, en waarbĳ het totaal van de rollen dekkend is voor het beoogde resultaat.

De Provinciale Ruimtelĳke Verordening (PRV) en het Ruimtelĳk Actieprogramma (RAP) zĳn belangrijke instrumenten ter ondersteuning van onze rol.

3.2. Provinciaal belang

Het reguleringsinstrumentarium dat de Wet ruimtelĳke ordening biedt, kunnen wij alleen inzetten voor het provinciaal belang. Het gaat hierbĳ om de volgende instrumenten:

- de provinciale ruimtelĳke verordening;
- de proactieve en de reactieve aanwĳzing;
- het inpassingsplan.

Willen wij deze instrumenten kunnen inzetten voor het realiseren van onze beleidsdoelen, dan moeten we deze beleidsaspecten aanmerken als provinciaal belang. Het aanmerken als provinciaal belang betekent niet dat wij voor elke ruimtelĳke ontwikkeling die daarop betrekking heeft zonder meer het wettelĳke instrumentarium gaan inzetten. Het moet vooral gezien worden als een uiterst middel om onaanvaardbare

ontwikkelingen te kunnen keren. Sommige ontwikkelingen hebben echter een zodanig invloed op de ruimtelijke kwaliteit van de provincie, dat wij deze reguleren in de Provinciale Ruimtelijke Verordening.

Wij merken het volgende aan als provinciaal belang.

Een duurzame leefomgeving	Vitale dorpen en steden	Landelijk gebied met kwaliteit
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ontwikkelen van een robuust en duurzaam bodem- en watersysteem en een waterveilige provincie. 2. Behoud van de strategische grondwatervoorraden. 3. Ruimte voor duurzame energiebronnen. 4. Anticiperen op de langetermijngevolgen van klimaatverandering. 5. Behouden en versterken van de kernkwaliteiten van het landschap. 6. Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur en de aardkundige waarden. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling. 2. Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden. 3. Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte. 4. Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitnodigende stadlandzones die stad en land verbinden en met een adequaat recreatieaanbod. 2. Behouden en ontwikkelen van een vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden. 3. Een economisch vitale en duurzame landbouwsector. 4. Behouden en ontwikkelen van de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding (recreatie en toerisme). 5. behouden van gebieden waar rust en stilte kan worden ervaren.

Waarom wij het provinciaal belang vinden lichten wij hier kort toe.

Een duurzame leefomgeving	Vitale dorpen en steden	Landelijk gebied met kwaliteit
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zowel bodem- en watersystemen als waterveiligheid overschrijden veelal gemeentegrenzen. Het afremmen van de bodemdaling in de veengebieden valt ook onder dit belang. 2. De kwaliteit van ons drinkwater is een bovenlokaal belang en de grondwatersystemen en -voorraden overschrijden gemeentegrenzen. 3. Noodzakelijk om onze ambitie om in 2040 als provincie klimaatneutraal te zijn, te kunnen halen. 4. Gevolgen kunnen gemeentegrenzen overschrijden. 5. Bovenlokaal belang vanwege de gemeentegrensoverschrijdende structuren en kwaliteiten. 6. Cultuurhistorische hoofdstructuren (limes, linies) overschrijden gemeentegrenzen. Het kunnen beleven van de cultuurhistorie dient een bovenlokaal belang. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het kunnen realiseren van de binnenstedelijke opgave heeft bovengemeentelijke aspecten (communicerende vaten) en is van belang voor de kwaliteit van het stedelijk en landelijk gebied. Dit geldt ook voor het op regionaal niveau hebben van een woningaanbod dat aansluit bij de behoefte. 2. Werkgelegenheid is ook een bovenlokaal belang 3. Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte betekent minder ruimtebeslag voor stedelijke functies daarbuiten. 4. Bereikbaarheidsproblemen kunnen gevolgen hebben die het lokale niveau overschrijden. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stadlandzone vormt de verbinding met het landelijk gebied en de daar gelegen recreatieve structuren. Deze zone wordt gevormd door de kernrandzone en de geleidingszone. 2. Bovenlokaal belang vanwege de gemeentegrensoverschrijdende structuren en kwaliteiten. Hieronder vallen zowel de EHS en de groene contour, als natuurwaarden buiten de EHS. 3. Florerende landbouw is een belangrijke drager van de kernkwaliteiten van het landelijk gebied. 4. Bovenlokaal belang vanwege de gemeentegrensoverschrijdende structuren en kwaliteiten. 5. Stiltegebiedenbeleid is provinciale bevoegdheid en veelal gaat het om gemeentegrensoverschrijdende gebieden.

Integrale en gemeentegrensoverschrijdende gebiedsontwikkelingsprojecten die bijdragen aan bovengenoemde belangen kunnen wij ook als provinciaal belang aanmerken. Als voorbeeld noemen wij het programma Hart van de Heuvelrug, de herinrichting van Vliegbasis Soesterberg en de transformatie van de A12-zone.

Voor het provinciaal belang zijn wij bereid om waar nodig het wettelijk instrumentarium in te zetten. Er zijn echter ook ruimtelijke doelen die zo belangrijk zijn voor de provincie dat wij daarvoor via het ruimtelijke beleid een rol willen vervullen, maar waar geen noodzaak is om deze te reguleren via het wettelijk instrumentarium. Deze noemen wij provinciaal belangrijk.

Met onderwerpen die noch als provinciaal belang, noch als provinciaal belangrijk zijn aangemerkt zullen wij ons niet (meer) bezighouden via het ruimtelijk spoor. Niet in regels en niet in investeringen vanuit ruimtelijke budgetten. Ook niet als partijen daarom verzoeken. De mogelijkheid tot sectorale inzet door de provincie blijft nog wel aanwezig.

3.3. Van toetsingsplanologie naar ontwikkelingsplanologie

Wij willen invulling geven aan de filosofie: lokaal wat kan, regionaal wat moet. Ook willen wij de flexibiliteit van ons beleid vergroten, de administratieve lasten verminderen, de transparantie vergroten en de proceduredtijd verkorten. Dit geven wij vorm door in veel mindere mate een toetsende rol te gaan vervullen. Ons accent verleggen wij naar de ontwikkeling.

Dit krijgt concreet vorm in de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV). Wij kiezen er voor om daarin niet meer het ontheffingsinstrumentarium op te nemen. Hiervoor in de plaats bieden wij in de PRV ruimte voor ontwikkelingen (lokaal), mits de daarvoor opgenomen randvoorwaarden in acht worden genomen (regionaal). Als aan de randvoorwaarden wordt voldaan zijn de ontwikkelingen mogelijk zonder formele betrokkenheid van de provincie.

Ook zijn wij kritisch ten aanzien van wat wij reguleren via de PRV. Waar mogelijk volstaan wij met het via structuurvisie aandacht vragen bij gemeenten voor bepaalde belangen. Wij betrekken deze onderwerpen bij ons overleg met de gemeenten over de lokale ruimtelijke ontwikkelingen en plannen. Waar deze onderwerpen zijn aangemerkt als provinciaal belang hebben wij in het uiterste geval de mogelijkheid om het wettelijk instrumentarium toe te passen om onaanvaardbare ontwikkelingen te voorkomen.

4. Een duurzame leefomgeving

Dit hoofdstuk bevat het beleid voor de provinciale belangen uit de pijler duurzame leefomgeving.

4.1. Het bodem- en watersysteem

Het bodem- en watersysteem van de provincie Utrecht vormt een belangrijke basis voor het duurzaam functioneren van het landelijk en stedelijk gebied. Dit systeem zorgt er tegelijkertijd voor dat de provincie kwetsbaar is voor overstromingen, wateroverlast en watertekort. We stimuleren met ons beleid dat bij ontwikkelingen rekening gehouden wordt met deze kwaliteiten en kwetsbaarheden. De kwetsbaarheden kunnen versterkt worden door klimaatverandering. Hier lopen onderzoeken naar, denk aan de diverse Deltaprogramma's en aan onderzoeken naar de toekomstige behoefte aan waterwinlocaties. Deze onderzoeken kunnen ruimtelijke gevolgen hebben. Wij volgen ze, dragen eraan bij en passen er, indien nodig, ons ruimtelijk beleid en de inzet van instrumenten op aan.

4.1.1. Duurzaam bodemgebruik

Kaart: Bodem; Objecten: Utrechtse veengebieden en kwetsbaar veen; Object gehele provincie

Beleid

Wij vragen aandacht voor optimaal en duurzaam gebruik van de ondergrond. Functies worden zoveel mogelijk gepland op een geschikte bodem. Als na integrale afweging een functie wordt ontwikkeld die risico's oplevert, dan vragen wij aandacht voor de benodigde voorzorgsmaatregelen om problemen in de toekomst te voorkomen. Er zijn veel relaties tussen de ontwikkelingen in de boven- en ondergrond. Wij gaan een thematische structuurvisie voor de ondergrond opstellen. Deze heeft tot doel de ondergrond te beschermen en duurzame ontwikkelingen boven en onder de grond te faciliteren. De reikwijdte van deze structuurvisie en de rolinvulling van de verschillende betrokkenen worden gezamenlijk bepaald.

De veenbodem in onze provincie vraagt extra beleidsaandacht. Voor de veengebieden is onze lange termijn doelstelling: Met ons ruimtelijk beleid beperken we de gevolgen van daling van het maaiveld in veengebieden, zodat er een robuust en klimaatbestendig bodem- en watersysteem bestaat tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. Daarbij houden we rekening met de (landschappelijke) kernkwaliteiten van het gebied en met een economisch vitaal platteland. Wij geven hieraan uitvoering via een gebiedsgerichte aanpak in grotere eenheden en met een mix aan maatregelen. We zijn hiermee gestart in de prioritaire gebieden uit de Voorloper Groene Hart 2009-2020 (februari 2009).

In zijn algemeenheid geldt dat in de landbouwgebieden met veengronden die kwetsbaar zijn voor oxidatie bij bodembewerking, de mogelijkheid van ruwvoerteelten die gepaard gaan met bodembewerking, zoals maïsteelt, uitgesloten wordt. Dit geldt zowel voor de prioritaire als voor andere gebieden. Wij regelen dit in onze ruimtelijke verordening. Het scheuren voor graslandverbetering is wel toegestaan.

Met name bij bouwen in veengebieden vragen wij via overleg aan gemeenten om rekening te houden met de eigenschappen van het bodem- en watersysteem ter plaatse. Zie ook ons wonen- en werkenbeleid.

Toelichting

Elk type bodem heeft zijn eigen kwaliteiten. Deze hebben een natuurlijke oorsprong of ze zijn in de loop van de tijd door menselijke activiteiten ontstaan. Wij hanteren de lagenbenadering waarin ruimtelijke ontwikkelingen ontworpen worden vanaf de basis, het bodem- en watersysteem. Gebruiksfuncties en het bodem- en watersysteem hebben over en weer invloed op elkaar. Ook kunnen ondergrondse gebruiksfuncties elkaar beïnvloeden. Vooral in het stedelijk gebied komt dit vaak voor. De nadruk op binnenstedelijk bouwen kan dit versterken. We vinden het belangrijk dat de potentie van de ondergrond optimaal en duurzaam wordt gebruikt bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Wij willen ervoor zorgen dat bovengrondse functiewensen niet belemmerd worden door de ondergrond en dat ondergrondse functies elkaar niet in de weg zitten. Dit is te realiseren door hierop te anticiperen bij ruimtelijke ontwikkelingen en dus de boven- en ondergrondse functies tijdig af te stemmen. Daarom stellen we in de uitvoeringsperiode van de PRS een structuurvisie voor de ondergrond op.

De provincie Utrecht heeft een aanzienlijk areaal veengebied binnen haar grenzen. Dit kenmerkt zich door weidelandschap met een open karakter en melkveehouderij. De veengebieden kennen een complex en

samenhangend water-, bodem- en gebruikssysteem. Er treden knelpunten op, zoals bodemdaling, versnippering watersysteem, slechte waterkwaliteit (droge perioden), wateroverlast (natte perioden) en verzilting door zoute kwel uit de ondergrond (diepe droogmakerijen). Doordat deze knelpunten in de loop der tijd versterken, wordt de waterhuishouding in de veengebieden slechter beheersbaar en kostbaarder. Ook kunnen er meer verzakkingen van gebouwen en wegen optreden, kunnen de gevolgen bij overstromingen groter worden en kunnen landschappelijke kernkwaliteiten verloren gaan.

Wij werken hieraan via een gebiedsgerichte aanpak in grotere eenheden (polders, meerdere peilvakken) en met een mix aan maatregelen. Omdat niet alle gebieden tegelijk aangepakt kunnen worden, is in de Voorloper Groene Hart de aanpak geprioriteerd. In de prioritaire veengebieden is gestart met integrale gebiedsprocessen die tot 2014 lopen. Dit zijn gebieden met complexe opgaven waar door het Rijk Nota Ruimtemiddelen voor zijn toegekend op basis van het 'Programma Westelijke Veenweiden', te weten Groot Wilnis Vinkeveen, Zegveld Noord en Maarsseveen/Westbroek. In deze gebieden willen we bodemdaling met de daarbij komende vervolproblemen tegengaan. Door de thematiek te analyseren vanuit een groter gebied, kunnen robuuste oplossingen voor het gehele gebied gevonden worden. Voor de langere termijn bekijken we met gebiedspartners en andere overheden wat de beste benadering is voor het duurzaam omgaan met de veengebieden.

Bij bouwen (woningen, bedrijven en infrastructuur) in veengebieden dient rekening te worden gehouden met extra oxidatie en inklinking van het veen. Dat betekent dat per locatie moet worden gekeken op welke manier kan worden gebouwd, afhankelijk van de eigenschappen van het bodem- en watersysteem. Wij zijn terughoudend met het aanwijzen van nieuwe locaties voor woningbouw in veengebieden. We verwachten van gemeenten dat zij bij de planvorming in deze gebieden vroeg in overleg treden met de provincie Utrecht. Wij hebben dit opgenomen bij ons beleid voor woningbouw en bedrijventerreinen.

Realisatie

Provinciaal belang	Ontwikkelen van een robuust en duurzaam bodem- en watersysteem en een waterveilige provincie
Provinciale rol	Reguleren, participeren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen voor veengebieden die kwetsbaar zijn voor oxidatie in hun bestemmingsplannen een verbod op voor het uitvoeren van bodembewerkingen die tot gevolg hebben dat een veenlaag aan de oppervlakte wordt gebracht. Het scheuren voor graslandverbetering is wel toegestaan (artikel 2).
Stimuleren	Overleg: <ul style="list-style-type: none"> - Wij vragen bij gemeenten aandacht voor optimaal en duurzaam gebruik van ondergrond. Om dit te faciliteren beschikken wij over een kaart met daarop de draagkracht van de bodem voor bouwwerken. - bij nieuwe ontwikkelingen in veengebied vragen wij gemeenten met ons te overleggen over de wijze van bouwen. - Als na integrale afweging op een bodem een functie wordt ontwikkeld die risico's oplevert, dan vragen wij bij gemeenten aandacht voor de benodigde voorzorgsmaatregelen.
Participeren (uitvoeringsprogramma)	<ul style="list-style-type: none"> - Aanpak prioritaire veengebieden via het 'Programma Westelijke Veenweiden'. - Opstellen van een thematische 'Structuurvisie voor de Ondergrond'. Reikwijdte en rolinvulling wordt samen met andere partijen bepaald.

4.1.2. Duurzaam watersysteem

Kaart: Water; [objecten: Beschermingszones grondwaterwinning voor drinkwater, Infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug, Waterbergingsgebieden en Waterveiligheid

Beleid

Grondwater is in de provincie Utrecht de belangrijkste bron van drinkwater. Daarom beschermen wij de plekken rond waterwinningen en mogen bestemmingen rond de waterwinningen het waterwinbelang niet schaden. Grondwater speelt ook een belangrijke rol voor onze natuurgebieden. Met het oog op zowel de waterwinningen voor drinkwater als de kwelstromen naar omliggende natuurgebieden beschermen wij naast

de waterwinningen specifiek de grondwaterkwaliteit in het infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug. Wij vinden het belangrijk dat ook nabij de beschermingszones voor grondwaterwinning voor drinkwater en het infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug ruimtelijke plannen geen verslechtering van de grondwaterkwaliteit en/of –kwantiteit veroorzaken. Wij vragen bij gemeenten aandacht hiervoor.

Door de klimaatverandering verandert ook de omgang met grond- en oppervlaktewater. Bij heviger regenval kan het huidige afwateringssysteem onvoldoende zijn. In het grootste deel van de provincie is het voldoende om bij ruimtelijke ontwikkelingen hiermee rekening te houden. In delen van de Gelderse Vallei hebben wij waterbergingsgebieden aangewezen. Deze functie kan, binnen grenzen, gecombineerd worden met andere gebruiksfuncties, zoals grondgebonden landbouw, extensieve recreatie en natuur.

Onze provincie wordt tegen overstromingen vanuit het buitenwater, Nederrijn, Lek, Eemmeer, Eem en de zee, beschermd door de primaire waterkeringen. Voor eventuele toekomstige dijkversterkingen hiervan reserveren wij in ons ruimtelijk beleid voldoende ruimte. Wij willen overstromingen voorkomen. Maar als het toch misgaat, willen we wel goed voorbereid zijn. Daarom vragen wij gemeenten en initiatiefnemers bij nieuwe bouwlocaties en nieuw grondgebruik rekening te houden met randvoorwaarden vanuit water-veiligheid (overstromingsrisico's). Hiervoor hebben wij de Handreiking Overstromingsrobuust Inrichten opgesteld. Voor alle waterhuishoudkundige aspecten werken wij nauw samen met de waterbeheerders.

Toelichting

Grondwater is van groot belang voor onze provincie. Het is de belangrijkste bron voor drinkwater en is van belang voor natuur en landbouw en in het beperken van de bodemdaling. Te veel grondwater onttrekken heeft nadelige gevolgen. Om het waterbeleid voor voldoende en schoon grondwater vanuit het ruimtelijk beleid te ondersteunen hebben wij aparte regelingen opgenomen voor:

- Beschermingszones voor grondwaterwinning voor drinkwater: deze zijn ingesteld om te zorgen voor duurzame waterwinning. In deze zones zijn bepaalde activiteiten op grond van de Provinciale Milieu Verordening (PMV) gebonden aan regels of verboden. In ruimtelijke plannen mogen bestemmingen in deze zones niet leiden tot een achteruitgang van de grondwaterkwaliteit.
- Infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug. Voldoende en schoon grondwater in dit gebied is van groot belang voor de drinkwatervoorziening en de grondwaterafhankelijke natuur aan de flanken ervan.

Om grondwatervoorraden voor drinkwater te beschermen tegen risico's van het doorboren van beschermende kleilagen en risico's van ondergrondse activiteiten zoals Warmte Koude Opslag (WKO) zijn er zones op grond van de Provinciale Milieu Verordening (PMV) en het Provinciaal Grondwaterplan 2008 t/m 2013 aangewezen waar deze activiteiten rond de waterwinningen niet toegestaan zijn. We vinden het belangrijk dat initiatiefnemers van ruimtelijke plannen zich in een vroegtijdig stadium hiervan bewust zijn en gaan die reden deze kaarten ter informatie koppelen aan onze digitale PRS.

Door de klimaatverandering zullen extreme situaties met zeer intensieve neerslag vaker voor gaan komen. Als in deze perioden het peil van het oppervlaktewater zoveel stijgt dat er water op het land komt te staan, ontstaat er wateroverlast. Hoe vervelend of schadelijk dit is hangt af van het ruimtegebruik. Voor delen van het stedelijk gebied in de Gelderse Vallei is grootschalige waterberging de meest effectieve methode om wateroverlast te voorkomen. Daarom hebben wij in deze regio waterbergingsgebieden aangewezen. Wij beschermen deze tegen ontwikkelingen die in strijd zijn met de waterbergingsfunctie.

Het veranderende klimaat zorgt voor extra opgaven voor waterveiligheid. Hoge waterstanden op de buitenwateren, in het regionale watersysteem en verdroging van veendijken kunnen de veiligheid bedreigen. De toename van bevolking en economische waarden in Utrecht maakt, dat de gevolgen van overstromingen steeds groter worden. Wij willen de Utrechtse bevolking een aanvaardbaar overstromingsrisico bieden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Naast direct primaire keringen zijn er ook regionale keringen en C-keringen. Deze keringen zijn opgenomen in de Keur en Leggers van de waterbeheerders. Net als bij de primaire keringen kennen ze ruimtereserveringen of een 'profiel van vrije ruimte' voor eventuele dijkversterkingen. Wij koppelen deze ter informatie aan onze digitale PRS.

Grote delen van de provincie liggen in overstroombare gebieden van Nederrijn, Lek en het Eemmeer. Het is belangrijk dat kwetsbare en vitale objecten en grootschalige woonwijken en bedrijventerreinen bestand zijn tegen overstromingen. Door een goed doordachte locatiekeuze en inrichting kunnen de gevolgen van een overstroming aanzienlijk beperkt worden. De Handreiking Overstromingsrobuust Inrichten helpt om via het ruimtelijk spoor wonen en werken in gebieden met overstromingsrisico's veiliger te maken.

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkelen van een robuust en duurzaam bodem- en watersysteem en een waterveilige provincie - Behoud van de strategische grondwatervoorraden
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan regels op ter bescherming van het waterwinbelang bij functiewijziging (artikel 3). - Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan regels op ter bescherming van het infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug (artikel 4). - Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan regels op ter bescherming van de waterbergingsfunctie in een waterbergingsgebied (artikel 5). - Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan regels op ter bescherming van de dijkversterkingszone van de primaire keringen bij Nederrijn, Lek, Eemmeer en Eem (artikel 6).
Stimuleren	<p>Overleg en watertoets:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wij vragen gemeenten bij nieuwe ontwikkelingen om aandacht voor de grondwaterkwaliteit of -kwantiteit nabij waterwinningen en in het infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug, om aandacht voor wateroverlast en om aandacht voor waterveiligheidsmaatregelen. - Voor overstroombare gebieden vragen wij gemeenten om aandacht voor de bescherming van kwetsbare en vitale objecten, grootschalige woonwijken en grootschalige bedrijventerreinen tegen overstromingsgevaar. In buitendijks gebied vragen wij dit ook voor kleinschalige woonwijken en bedrijventerreinen. <p>Informereren:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bescherming grondwater: Kaarten boringsvrije zones en beperking WKO in verband met drinkwaterwinning. - Overstromingsrisico's: Handreiking Overstromingsrobuust Inrichten en kaarten met vrijwaringszones regionale keringen en C-keringen.
Stimuleren (uitvoeringsprogramma)	Opstellen handreiking omgaan met beschermingszones drinkwaterwinning en infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug bij functiewijzigingen.

4.2. Klimaatverandering, gezondheid en veiligheid

Voor een duurzame leefomgeving is het belangrijk dat we rekening houden met de veranderingen die op ons afkomen. Een belangrijk onderdeel hiervan is de verandering van het klimaat en de steeds beperkter wordende beschikbaarheid van fossiele brandstoffen. We willen in ons beleid hiermee rekening houden en op inspelen door enerzijds ruimtelijke maatregelen te nemen die ervoor zorgen dat we beter om kunnen gaan met de klimaatverandering en anderzijds energiebesparing en het gebruik van duurzame energiebronnen te stimuleren. Hierbij vinden we het ook belangrijk dat de leefomgeving gezond, veilig en aantrekkelijk blijft. We stimuleren het meenemen van deze aspecten bij ruimtelijke ontwikkeling.

4.2.1. Anticiperen op lange termijngevolgen klimaatverandering

Object: gehele provincie

Beleid

Wij streven naar een klimaatbestendige leefomgeving met een veilig en goed leefklimaat voor plant, dier en mens. Hiervoor nemen we verschillende maatregelen, zoals ruimte reserveren voor waterberging, versterking van de dijken en het verder ontwikkelen van een robuuste natuur. Een belangrijk aspect van een klimaatbestendige leefomgeving is een betrouwbare en betaalbare duurzame energievoorziening. We zetten in op het ruimtelijk mogelijk maken van opwekking en distributie van duurzame energie.

Toelichting

Voor een klimaatbestendig Utrecht spelen we in op de te verwachten effecten van klimaatverandering volgens de warme klimaatscenario's van het KNMI. Hiermee bereiden wij ons voor op de te verwachten

klimaat effecten. De gematigde scenario's laten vertraagd hetzelfde beeld zien. Op dit moment werken we met de klimaatscenario's van het KNMI uit 2006. Kenmerken hiervan:

- Opwarming zet door (wereldwijde temperatuurstijging met 1 tot 2 graden tot 2050);
- Winters gemiddeld natter;
- Heviger extreme zomerbuien, maar het totaal aantal regendagen in de zomer neemt af;
- Veranderingen in het windklimaat klein ten opzichte van de natuurlijke grilligheid;
- Zeespiegel blijft stijgen (tussen de 15 en 35 centimeter tot 2050).

Bij het uitkomen van nieuwe scenario's zullen wij kijken of dit gevolgen heeft voor ons ruimtelijk beleid.

De bandbreedte in mogelijke gevolgen in de warme scenario's vertalen we in no-regret maatregelen. Deze zijn erop gericht om te voorkomen dat op langere termijn extra kosten moeten worden gemaakt voor het bereiken van een vergelijkbaar effect. Deze beleidsmaatregelen komen op diverse plekken terug:

- Bij bodem en water: zoetwatervoorziening, sterke dijken, overstromingsbestendig inrichten, omgaan met wateroverlast en watertekort en beperken bodemdaling veengebieden.
- Bij stedelijk gebied: bijdragen aan opvangen weersextremen bij (her)ontwikkeling van vitale en kwetsbare functies (zoals ziekenhuizen en elektriciteitscentrales), wonen, werken en infrastructuur.
- Bij landelijk gebied: bijdragen aan opvangen weersextremen bij (her)ontwikkeling van vitale en kwetsbare functies, natuur en landschap, infrastructuur en landbouw, bieden van verkoeling.

Via het Deltaprogramma wordt ook gewerkt aan waterveiligheid en voldoende zoetwater op lange termijn (horizon is 2100). Hiertoe vinden diverse onderzoeken plaats, zowel algemeen als gebiedsgericht, resulterend in "Deltabeslissingen". Als dit erom vraagt verwerken wij de gevolgen hiervan in ons beleid.

Realisatie

Provinciaal belang	Anticiperen op de lange termijn gevolgen van klimaatverandering
Provinciale rollen	Stimuleren
Stimuleren	Informatie over lange termijngevolgen klimaatverandering is beschikbaar via de interprovinciale Klimaateffectatlas: http://klimaateffectatlas.wur.nl/

4.2.2. Ruimte bieden voor duurzame energie

Object: gehele provincie

Beleid

Wij hebben de ambitie om in 2040 het grondgebied van de provincie Utrecht klimaatneutraal georganiseerd te hebben. Het gaat hierbij niet alleen om CO₂-reductie, maar ook om het streven naar een situatie waarin we onafhankelijk zijn van beperkt beschikbare fossiele brandstoffen. De ruimtelijke opgave hierbij is het ruimte bieden voor het duurzaam opwekken van energie en de mogelijkheden bieden om energie- of warmtevragende en energie- of warmteleverende functies bij elkaar te brengen.

Hiervoor willen we bij gebiedsontwikkelingen streven naar zelfvoorzienendheid voor energie. We vragen van gemeenten en initiatiefnemers om ruimtelijke plannen te voorzien van een paragraaf over de wijze waarop het plan rekening houdt met energiebesparing en het toepassen van duurzame energiebronnen.

We willen het gebruik van alle duurzame energiebronnen stimuleren: windenergie, biomassa, (diepe) geothermie, warmte-koudeopslag, zonne-energie, waterkracht en benutten van restwarmte. Voor windenergie en biomassa hebben we ruimtelijke kaders opgesteld. Hierbij is ons uitgangspunt dat, vanwege de ruimtelijke impact van windturbines, wij de voorkeur geven aan andere vormen van duurzame energie. Aan de kansen en bedreigingen voor geothermie en warmte-koudeopslag schenken we aandacht in de thematische Structuurvisie voor de Ondergrond die we op gaan stellen.

Toelichting

Een klimaatneutraal georganiseerd grondgebied in 2040 heeft naast CO₂-reductie en onafhankelijkheid van fossiele brandstoffen als bijkomend voordeel verbetering van de luchtkwaliteit en de kansen die dat biedt voor de leefbaarheid en het behoud van de fysieke leefomgeving. Bovendien biedt energiebesparing en opwekking van duurzame energie kansen voor de Utrechtse duurzaamheidseconomie.

De opgave voor klimaatneutraliteit is enerzijds om het energiegebruik sterk te verminderen door besparingen en innovaties. Anderzijds is de opgave om de energie die we nog nodig hebben duurzaam op te wekken. Het gaat zowel om het centraal opwekken van grote hoeveelheden energie, als om het bij elkaar brengen van verschillende energie- of warmtevragende en energie- of warmteleverende functies.

We hebben onderzocht wat voor het halen van de ambitie voor 2040 in de periode tot 2020 mogelijk is. Als we alle realistische mogelijkheden voor biomassa, zonne-energie, geothermie e.d. benutten en we realiseren onze landelijk afgesproken ambitie van 50 MW aan windenergie, dan voorziet dit in het duurzaam opwekken van 10% van de energiebehoefte van onze provincie. Daarmee halen we niet de ambitie van 20% duurzame energieopwekking die we in de Kadernota Ruimte beoogd hadden. Het verduurzamen van onze energievoorziening verloopt dus naar verwachting langzaam gedurende de structuurvisieperiode. Dit betekent niet dat onze ambitie voor 2040 niet haalbaar is. In de periode tot 2040 kunnen zich immers tal van innovatieve ontwikkelingen voordoen.

Realisatie

Provinciaal belang	Ruimte bieden voor duurzame energiebronnen
Provinciale rol	Stimuleren
Stimuleren	Overleg: De provincie vraagt gemeenten bij planvorming aandacht te besteden aan energiebesparing en duurzame energie.

4.2.2.1. Windenergie

Object: gehele provincie

Beleid

We zetten in op het bereiken van 50 MW aan windenergie in 2020 via ruimte bieden voor grootschalige windturbines (ashoogte 60 meter en hoger). De volgende locaties zijn in beeld voor nadere uitwerking:

- locaties gelegen langs het Amsterdam-Rijnkanaal nabij Baambrugge en ten zuiden van Houten;
- locatie langs de A2 ter hoogte van Breukelen;
- locaties langs de A12 ten zuidwesten van Woerden en in het plangebied van Rijnenburg;
- locaties op bedrijventerrein Lage Weide te Utrecht en op bedrijventerrein Het Klooster te Nieuwegein.

Voor alle locaties geldt de voorwaarde van draagvlak bij het gemeentebestuur. Concretisering gebeurt via initiatieven vanuit de markt.

De ambitie voor windenergie is gericht op doelbereik in 2020. Onze structuurvisie maken wij voor de periode tot 2025. Mocht er in de werkingsperiode van onze structuurvisie behoefte zijn aan aanvullende locaties voor windenergie, dan zullen wij die beoordelen aan de hand van de volgende criteria:

- Solitaire windturbines en geclusterde opstellingen zijn alleen mogelijk op bedrijventerreinen, onder voorwaarden van landschappelijke en milieuhygiënische aard;
- Voorkeur voor lange lijnen langs infrastructurele werken of logische lijnen in het landschap volgend;
- Rekening houden met beperkingen vanuit andere beleidsterreinen, zoals rijksbeleid voor vrijwaringszones voor radar, Natura 2000, etc. en milieubeheer, zoals geluidsnormen en externe veiligheid;
- Rekening houden met de uitwerking van de kernkwaliteiten van de Utrechtse Landschappen;
- Turbines plaatsen op visueel gelijke afstand van elkaar. Op één locatie geen visueel waarneembare verschillende types turbines plaatsen, inclusief ashoogte, rotordiameter en draairichting. Ook niet waar meerdere initiatiefnemers naast elkaar zorgen voor plaatsing.

Deze criteria hanteren wij indien nodig ook bij de uitwerking van de hiervoor genoemde locaties.

Naast de specifiek aangegeven ruimte voor grootschalige windturbines vinden we bebouwingsgebonden turbines tot een maximale hoogte van 20 meter in beginsel in de hele provincie Utrecht toelaatbaar op (agrarische) bouwpercelen in het buitengebied, alsmede op bedrijventerreinen en kassencomplexen. Hierbij moet ook met andere provinciale belangen, zoals landschap, rekening worden gehouden.

Toelichting

Ons beleid voor windturbines is gericht op het realiseren van grote lijnen waar deze passend zijn in het landschap. Een solitaire of korte lijn werkt verstorerder in het landschap dan een duidelijke markering. Grote lijnen betekent minimaal een opstelling van vijf turbines. Op bedrijventerreinen is een clustervormige

opstelling mogelijk. Naast landschappen met winturbines hechten wij ook aan landschappen zonder windturbines. Het realiseren van dergelijke vrijwaringsgebieden als contramal past in het landelijk beleid. De kernkwaliteiten van de landschappen bieden hiertoe een basis.

Landelijk is de ambitie gesteld op 6000 Megawatt (MW) aan windenergie op land, te bereiken in 2020. De provincie Utrecht heeft zich daarbinnen gecommitteerd aan het bereiken van 50 MW aan windenergie. Deze ambitie komt vooral voort uit de kernkwaliteiten van het Utrechtse landschap. Andere gebieden in Nederland zijn beter geschikt voor windenergie. Voor initiatieven tussen de 5 en de 100 MW wordt mogelijk van rechtswege windenergie tot provinciaal belang benoemd. Boven een nog nader te bepalen realisatienorm voor de gehele provincie kunnen Provinciale Staten af zien van toepassing van haar instrumentarium een inpassingsplan op te stellen. Deze realisatienorm wordt mogelijk 50 MW¹. Hiervoor hebben wij, in samenspraak met gemeenten en gebaseerd op eerder beleid, zoekgebieden aangegeven waar de 50 MW windenergie gerealiseerd kan worden.

Realisatie

Provinciaal belang	Ruimte bieden voor duurzame energiebronnen
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten waarin een locatie ligt die de provincie aanvaardbaar vindt voor windenergie kunnen in bestemmingsplannen uitwerking geven aan deze locaties. (artikel 7 en 8).

4.2.2.2. Energie uit biomassa

Object: gehele provincie

Beleid

Wij stimuleren energieopwekking uit biomassa. Biomassa wordt geïmporteerd, geproduceerd en geëxporteerd in de provincie Utrecht. Wij willen de beschikbare biomassa zo duurzaam en efficiënt mogelijk inzetten. Hiertoe nemen we in de ruimtelijke verordening richtlijnen op voor biomassa-installaties, waaronder we zowel vergistingsinstallaties als verbrandingsinstallaties verstaan:

- (co-)vergisting op boerderijniveau past bij de bedrijfsvoering en kan altijd worden gefaciliteerd.
- Een gezamenlijke vergistingsinstallatie van een aantal agrariërs wordt bij voorkeur nabij deze bedrijven en/of nabij een afzetplek gerealiseerd. Landschappelijke inpassing is hierbij belangrijk.
- Grote centrale (co-)vergistingsinstallaties met een totale verwerkingscapaciteiten van meer dan 100.000 ton/jaar vestigen zich op bedrijventerreinen of bij grootschalige afval(water)verwerking.

Toelichting

Voor vergisting of verbranding van biomassa reststromen zijn vaak grote installaties en opslagfaciliteiten nodig. Dit vergt de nodige ruimte, die niet altijd in het landelijk gebied gefaciliteerd kan worden. Om die reden hebben we in onze ruimtelijke verordening regels opgenomen ten aanzien van schaalgroottes:

- Bij (co-)vergisting op boerderijniveau wordt voornamelijk mest uit het eigen bedrijf vergist en wordt organisch materiaal uit het eigen bedrijf toegevoegd aan het vergistingproces. Deze vorm kan worden gefaciliteerd op het bedrijf zelf, rekeninghoudend met de omgevingsvergunning.
- Wanneer een aantal boeren die in elkaars nabijheid zijn gevestigd besluiten een gezamenlijke vergistingsinstallatie op te richten wordt de locatiekeuze belangrijker. Er zal nadrukkelijk rekening gehouden moeten worden met de afzet van (groen)gas, elektriciteit en/of warmte. De schaalgrootte van de installatie is van invloed op de regulering vanuit ruimtelijke ordening en milieu. Aspecten van geur, externe veiligheid, verkeersaantrekkende bewegingen en mogelijkheden voor landschappelijke inpassing zijn dan belangrijk. De voorkeur voor locaties voor deze initiatieven gaat uit naar percelen aansluitend aan één van de initiatiefnemers of vrijkomende agrarische bebouwing.
- Bij grote centrale (co-)vergistingsinstallaties met een totale verwerkingscapaciteiten van meer dan 100.000 ton/jaar wordt mest of organische co-vergistingsmateriaal door verschillende partijen aangeleverd. Bij de locatiekeuze voor een dergelijk initiatief dient rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van voldoende warmtevraag en/of de nabijheid van een gasleidingnet met voldoende capaciteit. Als locatie

¹ De 50MW is een bod i.h.k.v. de Rijksdoelstelling voor 6000 MW windenergie op land, maar niet de vastgestelde prestatienorm i.h.k.v. de Crisis- en Herstelwet. Deze is nog niet vastgesteld.

komen industrie- of bedrijventerreinen, glastuinbouwconcentratiegebieden en terreinen voor rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI) of stortplaatsen in aanmerking.

Naast traditionele vormen van vergisting van mest en co-vergistingsproducten en verbranding van houtige biomassa zijn nieuwe technieken in opkomst, zoals droogvergisting en vergassing. Hiervoor is het op voorhand niet mogelijk om de ruimtelijke kaders voor langere periode vast te stellen. Bij initiatieven zal ten aanzien van de locatiekeuze in samenspraak met de betrokken partijen maatwerk worden geboden. Op grond van de Crisis- en Herstelwet kan experimenteeruimte worden geboden.

Realisatie

Provinciaal belang	Ruimte bieden voor duurzame energiebronnen
Provinciale rol	Reguleren, Participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten geven in bestemmingsplannen uitwerking aan de provinciale richtlijnen voor locaties voor grootschalige biomassa(vergistings)installaties (artikel 9).
Participeren (Uitvoeringsprogramma)	Aanwijzen van experimenteergebieden en ontwikkelgebieden voor biomassa. We willen de Crisis- en Herstelwet inzetten om belemmeringen in de ruimtelijke ontwikkeling weg te nemen.

4.2.3. Gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving

Object: gehele provincie

Beleid

Voor het realiseren van een gezonde en veilige leefomgeving is samenhang tussen ruimtelijke ordening en milieu belangrijk. Daarom vinden we het belangrijk dat milieukwaliteiten als externe veiligheid, geluid, geur, lucht en donkerte integraal onderdeel zijn van gebiedsontwikkelingen. Het instrument milieukwaliteitsprofielen kan hiervoor worden gebruikt. Dit instrument biedt inzicht in de ruimtelijke kwaliteit die voor verschillende type gebieden wordt nagestreefd en de keuzes die gemaakt kunnen worden. De milieukwaliteitsprofielen zijn er voor zowel stedelijke als landelijke gebieden. We vragen daarbij specifiek aandacht voor de onderwerpen gezondheid en externe veiligheid.

Toelichting

De provincie Utrecht kent intensief gebruik van de ruimte. De kwaliteit van de leefomgeving en daarmee ook de gezondheid kan hierbij onder druk komen te staan. In de provincie Utrecht is gemotoriseerd verkeer de belangrijkste bron van milieubelasting met gezondheidseffecten. Het verkeer op rijkswegen, drukke gemeentelijke wegen en provinciale wegen zorgt voor luchtverontreiniging, geluidbelasting en lichtvervuiling. Spoorwegen veroorzaken een hoge geluidbelasting. Andere bronnen van milieubelasting zijn landbouw (fijn stof en stank), bedrijven (geluid, stank en licht) en hoogspanningsmasten (straling). Ook luchtvaart kan invloed hebben. Wij hebben hiervoor een Luchtvaartnota opgesteld. Indien het nodig is dit in ruimtelijk beleid door te laten werken, dan zullen wij dit tussen voorontwerp en ontwerp oppakken.

Door de milieukwaliteiten en de invloed daarop vanuit verschillende bronnen integraal mee te nemen in gebiedsontwikkelingen wordt in een vroegtijdig stadium de basis gelegd voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Bestaande knelpunten komen in beeld, het ontstaan van nieuwe knelpunten kan worden voorkomen en kansen om de leefomgevingskwaliteit te verbeteren worden gesignaleerd. Op deze manier benutten we de kansen voor duurzaam ruimtegebruik en het verbeteren van de leefbaarheid van onze provincie. Bovendien kan tijdig worden geanticipeerd op wettelijke regelingen en worden de risico's van vertraging van ruimtelijke plannen op een later tijdstip beperkt.

Het beleid voor externe veiligheid richt zich op het beheersen van risico's of het verminderen daarvan tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Dit betreft risico's als brand, explosies of een gifwolk, die verbonden zijn aan het gebruik, de opslag, de productie en het transport van gevaarlijke stoffen. Ook gaat het om risico's die gerelateerd zijn aan het vliegverkeer. De risico's worden door twee factoren bepaald: de kans dat zich een ongeval voordoet en de effecten van dat ongeval.

Realisatie

Provinciaal doel	Een duurzame leefomgeving
Provinciale rol	Stimuleren
Stimuleren	<ul style="list-style-type: none"> – De provincie vraagt bij gemeenten aandacht voor leefomgevingskwaliteit, waaronder gezondheid, met name via het instrument milieukwaliteitsprofielen. – De provincie vraagt bij gemeenten aandacht voor de externe veiligheidsaspecten bij ruimtelijke ontwikkelingen in de directe omgeving van buisleidingen en infrastructuur waarover vervoer gevaarlijke stoffen plaatsvindt.

4.3. Onze wortels, onze kwaliteiten

De kwalitatieve basis van onze provincie geeft richting aan de mogelijkheden en onmogelijkheden van ontwikkelingen. Dit speelt vooral in het landelijk gebied, maar heeft ook zijn weerslag op ontwikkelingen in het stedelijk gebied. Cultuurhistorische structuren lopen ook door stedelijk gebied en kernen liggen in landschappen waarmee ze bij ontwikkelingen, zeker aan de rand van de kern, rekening moeten houden.

De cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden geven samen een beeld van de ontstaansgeschiedenis van onze provincie. Deze waarden dragen in hoge mate bij aan ruimtelijke kwaliteit en versterken het historisch besef van mensen. We willen eraan bijdragen dat deze waarden zoveel mogelijk behouden blijven en beleefd kunnen worden dankzij informatievoorziening en mogelijkheden voor gebruik en ontwikkeling. Om dit mogelijk te maken hebben we in de Provinciale Ruimtelijke Verordening opgenomen dat gemeenten bij planontwikkeling de aanwezige cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden moeten betrekken, gericht op in beeld brengen van, bescherming van, rekening houden met en/of benutten van deze waarden. Dit in aanvulling op de rijkswetgeving die de wettelijke taken voor beschermen en behouden van het (cultuur)historisch, archeologisch en aardkundig erfgoed hoofdzakelijk bij het Rijk en de gemeenten neerlegt.

Utrecht kent een zeer divers landschap. Er zijn uitgestrekte veenweidegebieden, plassen, bossen, half open landschappen en een rivierenlandschap. Deze diversiteit van landschapstypen vormt onze provincie én zorgt ervoor dat de provincie Utrecht een aantrekkelijke vestigingsplaats is. Wij richten ons beleid voor het landelijk gebied op het behouden en versterken van de kernkwaliteiten van de diverse landschappen.

4.3.1. Cultuurhistorische hoofdstructuur (CHS)

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: cultuurhistorische hoofdstructuur

Beleid

Met ons ruimtelijk beleid voor cultuurhistorie willen we bijdragen aan het behouden, zichtbaar maken en beleefbaar maken van het cultuurhistorisch erfgoed in de provincie Utrecht. Dit betekent een strategie van enerzijds het veiligstellen van cultuurhistorische waarden en anderzijds het sturen van ruimtelijke ontwikkelingen vanuit de samenhangende cultuurhistorische kwaliteiten ter plaatse. Daarbij is 'behoud door ontwikkeling' het motto. De CHS vormt de basis van dit beleid. Bij het borgen van de CHS zullen wij ons vooral richten op gemeentelijke plannen voor grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast hebben we binnen de CHS drie prioritaire thema's geselecteerd waarop we actief beleid zullen voeren:

- Historische buitenplaatsen
- Militair erfgoed
- Agrarisch cultuurlandschap

Toelichting

De provincie Utrecht kent een grote cultuurhistorische variatie. Dit is mede het gevolg van de diversiteit in de bodemgesteldheid, in combinatie met een lange bewoningsgeschiedenis. De verschillende landschapstypen zijn daarvan het resultaat. De CHS bestaat uit samenhangende, historisch waardevolle structuren van bovenlokaal belang. Het zijn ruimtelijk herkenbare, dan wel in de ondergrond aanwezige structuren die kenmerkend zijn voor een bepaalde periode of ontwikkeling.

In ons ruimtelijk beleid schenken wij aandacht aan cultuurhistorie vanuit de volgende waarden:

- *Maatschappelijke waarde*: Erfgoed is pas erfgoed als mensen er die betekenis aan toekennen. De waarde van erfgoed wordt dus mede bepaald door wat in de beleving van overheden, maatschappelijke middenveld en burgers als relevant wordt gezien.
- *Economische waarde*: Erfgoed draagt bij aan het waardebehoud en de waardevermeerdering van omliggend vastgoed. Erfgoed versterkt de aantrekkingskracht van een gebied en is een belangrijke drager voor de verdienmogelijkheden in de recreatieve en toeristische sector.
- *Wetenschappelijke waarde*: Kennis over cultuurhistorische waarden vormt een belangrijke basis van ons ruimtelijk beleid. De wetenschappelijke waarde van het Utrechtse cultureel erfgoed is uitvoerig vastgelegd in de documenten *Tastbare Tijd* en *Niet van Gisteren*.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten houden in bestemmingsplannen en bij planontwikkeling rekening met de aanwezige cultuurhistorische waarden (artikel 10).
Stimuleren	Informatie beschikbaar via de Cultuurhistorische atlas provincie Utrecht (CHAT, digitaal toegankelijk), <i>Tastbare Tijd</i> en <i>Niet van Gisteren</i> .

4.3.1.1. CHS – Historische buitenplaatsen

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: CHS – historische buitenplaatsen

Beleid

Voor de historische buitenplaatsen is ons beleid van enerzijds veiligstellen en anderzijds ruimte bieden voor ontwikkeling een bijzondere opgave. De buitenplaatsen staan onder hoge druk, zowel door ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving, als door ontwikkelingen op de buitenplaatsen zelf, vaak gericht op instandhouding en exploitatie ervan. Wij willen, voor zover dit past binnen ons overige ruimtelijk beleid, zoals voor ontwikkelingen in het landelijk gebied, ruimte bieden hiervoor. Hierbij is behoud van de specifieke kenmerken van de zone waarin de buitenplaats ligt uitgangspunt.

Toelichting

De provincie Utrecht kent een relatief hoog aantal historische buitenplaatsen (270), vaak bij elkaar gelegen in zones met specifieke kenmerken. Het meest bekend zijn de gordels langs de Vecht en de Stichtse Lustwarande, maar ook bij Paleis Soestdijk (Laagte van Pijnenburg), in de stadsrand van Utrecht (Amelisweerd, De Haar), in het landelijk gebied (Valleilandgoederen, Langbroekerwetering-Kromme Rijn) en/of langs infrastructuur (Amersfoortseweg) komen dergelijke concentraties voor. De ontstaansgeschiedenis van deze buitenplaatszones is uitermate divers, maar ook de huidige ruimtelijke dynamiek en bijbehorende opgaven verschillen sterk qua karakter en qua intensiteit. Het aantal en de rijke schakering aan buitenplaatsen en landgoederen is beeldbepalend voor de provincie Utrecht. De buitenplaatsen zijn belangrijke kwaliteitsdragers in hun gebied en hebben daarnaast een economische waarde in de vrijetijdseconomie.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren, participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten stellen bij planontwikkeling voorwaarden op basis van de cultuurhistorische samenhang in de buitenplaatszone ter plaatse, gericht op het in stand houden van en voortbouwen op de cultuurhistorische waarden van de betreffende zone (artikel 11).
Participeren (Uitvoeringsprogramma)	<ul style="list-style-type: none"> – Integrale gebiedsontwikkeling Laagte van Pijnenburg (Paleis Soestdijk). – <i>businesscases</i> gebiedsontwikkeling Stichtse Lustwarande (beperkt aantal nader te selecteren historische buitenplaatsen). Doel: handreikingen voor gebiedsontwikkeling en herbestemming.

4.3.1.2. CHS - militair erfgoed

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: CHS – militair erfgoed

Beleid

Voor het militair erfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie en de Stelling van Amsterdam ligt de opgave vooral op het via gebiedsontwikkelingen versterken van de linies in het landschap. Voor het modernere militaire erfgoed op en rond de Vliegbasis Soesterberg ligt de opgave in het behouden en toegankelijk en beleefbaar maken van diverse uiteenlopende defensiestructuren.

Toelichting

De provincie Utrecht kent een aantal grotere gebiedsgerichte ontwikkelingstrajecten rond de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de Grebbelinie en de Stelling van Amsterdam. Deze programma's zijn voor een belangrijk deel in uitvoering en de inzet is om deze uitvoering verder te ondersteunen. Daarbij ligt de opgave vooral op het versterken van de linies in het landschap. Ook liggen er kansen op het gebied van publieksbereik, bijvoorbeeld in de vorm van landschapsarchitectuur en beeldende kunstprojecten.

Relatief nieuw in dit spectrum is het modernere militaire erfgoed op en rond de Vliegbasis Soesterberg in de zone Soester Hoogt. Voor de gebiedsontwikkeling ter plekke is een belangrijke opgave het behouden en waar mogelijk beter publiekstoegankelijk en beleefbaar maken van de uiteenlopende cultuurhistorische waardevolle defensiestructuren die in dit gebied aanwezig zijn. Deze vormen tevens een belangrijke inspiratiebron voor de transformatieopgave waar dit gebied voor staat. Hiervoor hebben wij een partiële herziening van onze vorige ruimtelijke structuurvisie opgesteld die zijn werking voor dit gebied blijft houden naast de nieuwe ruimtelijke structuurvisie.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren, participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten stellen bij planontwikkeling voorwaarden voor beschermingszones rond schootsvelden en accessen gericht op aansluiten bij of versterken van de karakteristieke waarden (artikel 12).
Participeren (uitvoeringsprogramma)	Voortzetting van programma's voor Grebbelinie, Nieuwe Hollandse Waterlinie en Stelling van Amsterdam, visieontwikkeling zichtbaar en beleefbaar maken defensiestructuren rond Soesterberg.

4.3.1.3. CHS – agrarisch cultuurlandschap

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: CHS – agrarisch cultuurlandschap

Beleid

Het agrarisch cultuurlandschap waarop wij onze focus leggen ligt in het landelijk gebied van het Groene Hart. Dit gebied maakt door diverse kleinschalige ontwikkelingen een geleidelijke transformatie door. Vanwege de grote erfgoedwaarden in gebouwen, structuren, bebouwingslinten, landschappen en verkavelingspatronen, vinden wij het belangrijk dat de cultuurhistorische waarde bij de planontwikkeling een duidelijke rol speelt.

Toelichting

Op basis van de kenmerkendheid, gaafheid en representativiteit van de verkavelingstructuur en op basis van de samenhang van de agrarische patronen en de bebouwingslinten zijn drie gebieden geselecteerd waar wij specifieke aandacht vragen voor de cultuurhistorische waarden. Het gaat om:

- Kockengen-Kamerik-Zegveld: het op Europees niveau grootste aaneengesloten cope-complex;
- Lopikerwaard: het door rivieren omgeven grootschalige cope-landschap;
- Westbroek: extreem lange opstreckende verkaveling in samenhang met bebouwingslinten.

Deze drie agrarische cultuurlandschappen vragen om een hoge mate van bescherming als unieke en zeldzaam gaven representanten van de aanwezige verkavelingstructuren, agrarische patronen en boerderijlinten in hun onderlinge samenhang.

In deze gebieden vinden diverse kleinschalige ontwikkelingen plaats, zoals natuurontwikkeling, veranderende kernranden, functieverandering van vrijkomende agrarische gebouwen en percelen en agrarische schaalvergroting. De cultuurhistorische waarde van het gebied moet bij deze ontwikkelingen een belangrijk uitgangspunt zijn.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten stellen bij planontwikkeling voorwaarden ten aanzien van de aanwezige ontginningstructuur en –richting, de boerderijlinten en de gemiddelde hoeveelheid bebouwing hierin, en de omvang en kavelinrichting van de agrarische bouwkvelds gericht op instandhouding van karakteristieke structuren (artikel 13).
Stimuleren (uitvoeringsprogramma)	Opstellen van handreikingen voor gebiedsontwikkeling en herbestemming in agrarisch cultuurlandschap.

4.3.1.4. CHS – Archeologie

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: CHS – archeologie

Beleid

Ons ruimtelijk beleid voor archeologie richten wij op drie gebieden: de Limes, de Utrechtse Heuvelrug en Dorestad (Wijk bij Duurstede). Met ons beleid willen we duurzaam behoud en beheer van de archeologische resten in de bodem ('in situ') bevorderen. Moderne ingrepen als diepploegen, overbemesting en verlaging van het grondwaterpeil hebben een negatieve invloed op de kwaliteit van de archeologische resten. Wij regelen dit behoud in onze ruimtelijke verordening. Als ruimtelijke ingrepen onvermijdelijk zijn vragen wij aandacht voor het op goede wijze uitvoeren van archeologisch onderzoek. Ten slotte richten wij ons op het versterken van de zichtbaarheid en de beleefbaarheid van deze resten.

Toelichting

Het archeologisch erfgoed is een belangrijke bron van informatie over de bewoningsgeschiedenis van onze provincie. Het merendeel van dit erfgoed ligt onder de grond, is onzichtbaar en is daardoor zeer kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen waarbij ingrepen in de bodem gedaan worden. Om die reden heeft archeologie een plek in ons ruimtelijk beleid. Onze focus voor archeologie ligt op drie deelgebieden:

- De Limes (Romeinse tijd). De Limes is de grootste lineair doorlopende structuur binnen Europa met een oost-west hoofdstructuur. De Limes staan voor het verhaal van de Romeinse soldaten in hun forten, én voor het verhaal van de inheemse bevolking en de wisselwerking en versmelting van beide groepen. De provincie zet voor de Limes in op de archeologie uit de Romeinse tijd (12 BC – AD 450). Tevens zetten we ons in voor nominatie van de Limes als UNESCO-werelderfgoed.
- De Utrechtse Heuvelrug. Het stuwwallenlandschap van de Utrechtse Heuvelrug kent een rijke stapeling van cultuurhistorische kwaliteiten uit verschillende perioden, lopend van de Steentijd (Kwintelooyen) tot de Tweede Wereldoorlog (Soesterberg, Kamp Amersfoort, Grebbeberg). De stapeling van tijdlagen is het sterkst op de zuidelijke flanken van de Heuvelrug met diverse concentraties van prehistorische grafheuvels, celtic fields en vroegmiddeleeuwse grafvelden, nederzettingsterreinen uit de Brons- en IJzertijd, voorlopers van de middeleeuwse esdorpen met hun bouwgronden (engen) en middeleeuwse wegepatronen en tabaksvelden uit de Nieuwe Tijd.
- Dorestad (Wijk bij Duurstede). Dorestad was een betekenisvolle internationale handelsnederzetting in de 7^e tot 9^e eeuw AD. Dorestad lag voor een deel ter plaatse van het huidige Wijk bij Duurstede. De langgerekte nederzetting ontstond langs de oever van Kromme Rijn en Lek.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op die het behoud van de aanwezige archeologische waarden waarborgen (artikel 14).

4.3.2. Aardkundige waarden

Kaart: Cultuurhistorie en aardkundige waarden; Object: Aardkundige waarden

Beleid

Aardkundige waarden vormen het structurerende reliëf in het Utrechtse landschap. We richten ons ruimtelijk beleid hiervoor dan ook op het behouden en beschermen van aardkundige waarden als drager van de identiteit van het Utrechtse landschap. Aardkundige waarden stellen wij waar mogelijk veilig. Als voorgestelde ruimtelijke ingrepen botsen met de aardkundige waarden in een gebied is een gedegen afweging tussen de ruimtelijke ingreep en het behoud van de aardkundige waarden nodig.

Toelichting

De bodem van de provincie Utrecht is ontstaan in een periode van vele tienduizenden jaren. Landijs, de wind, rivieren en de zee hebben hun sporen nagelaten. Daar waar deze sporen nog duidelijk zichtbaar zijn wordt gesproken over aardkundige waarden. Deze waarden zijn soms zeer opvallend, de Grebbeberg bij Rhenen en de Lange en Korte Duinen bij Soest zijn er voorbeelden van. Bij andere aardkundige waarden is het reliëf en de omvang beperkter.

De processen die de Utrechtse bodem hebben gevormd zijn in de meeste gevallen al lang niet meer actief. Het bodemreliëf en de bodemopbouw die aan deze gebeurtenissen herinneren geven informatie over hoe het landschap in het verre verleden is gevormd. Ze zijn kwetsbaar en onvervangbaar en leiden tot een versterking van landschappelijke en natuurkwaliteiten. Aantasting van deze informatiebronnen in de bodem betekent een onomkeerbaar verlies van ons natuurhistorisch erfgoed.

We hebben de aardkundige waarden in kaart gebracht. Op de website van de provincie Utrecht is hierover veel achtergrondinformatie opgenomen.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de kwaliteit van de cultuurhistorische hoofdstructuur, archeologische waarden en aardkundige waarden.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op ter bescherming van de aanwezige aardkundige waarden (artikel 15).
Stimuleren	Via www.provincie-utrecht.nl/loket/interactieve-kaarten is veel achtergrondinformatie over de aardkundige waarden te vinden.

4.3.3. Landschap

Kaart Landschap; Object: Gehele provincie

Beleid

De landschappelijke kwaliteiten zijn de belangrijkste onderlegger voor ons landelijk gebied en zij bepalen de functies en hun ontwikkelingsmogelijkheden. Ook voor een deel van het stedelijk gebied bepalen zij dit. Daarom beschermen wij de kernkwaliteiten van de verschillende landschappen in onze provincie. Deze kernkwaliteiten hebben we aangegeven bij de beschrijving van de afzonderlijke landschappen.

Voor elke ontwikkeling in het landelijk gebied moet aansluiting gevonden worden bij de kernkwaliteiten. Sommige ontwikkelingen hebben een grote impact, zoals hoogbouw. Ook hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het landschap in het omliggende gebied. Voor de open landschappen is dit moeilijker dan voor andere landschappen en zullen er dus meer restricties zijn ten aanzien van hoogbouw, vanwege de kwetsbaarheid voor verstoring van de kernkwaliteiten. De meer besloten landschappen vragen om bebouwing die qua maat en schaal passen bij de kernen die in dat het landelijk gebied gelegen zijn.

Toelichting

Het Utrechtse landschap is mooi, verrassend en veelzijdig. De diversiteit aan Utrechtse landschappen is groot: de extreme openheid van Eemland of de Lopikerwaard, de intimiteit van een boomgaard in de Kromme Rijn, een open plek middenin het bos van de Utrechtse Heuvelrug, een fort van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de overgang van de historische Grebbeberg naar het robuuste rivierenlandschap van Nederrijn en Lek, stiltegebieden. Een landschap is bovendien geen statisch plaatje; landschap is altijd in ontwikkeling en elk landschap heeft ruimte voor een vorm van dynamiek. Maar wel op zo'n manier dat de landschapskwaliteit

wordt ontzien en liefst nog wordt versterkt. In het werken met landschapskwaliteit gaan we uit van een samenspel tussen het beeld (wat zie je), functies (wat gebeurt er) en robuuste structuren (samenhang, relaties). Dat betekent dat we niet alleen willen vastleggen wat de huidige landschapskwaliteit is, maar dat we ook aan willen geven hoe deze de ruimtelijke ontwikkelingen kan sturen en welke kwalitatieve randvoorwaarden het landschap aan deze ontwikkelingen meegeeft. We hebben de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen opgesteld om hierbij te helpen.

Onze provincie kent 7 landschappen die wij afzonderlijk beschrijven:

- Eemland (grotendeels gelegen in het Nationaal Landschap Arkemheen-Eemland)
- Gelderse Vallei
- Groene Hart (grotendeels gelegen in het Nationaal Landschap Groene Hart)
- Rivierengebied (grotendeels gelegen in het Nationaal Landschap Rivierengebied)
- Utrechtse Heuvelrug
- Nieuwe Hollandse Waterlinie (gelegen in het Nationaal Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie)
- Stelling van Amsterdam (gelegen in het Nationaal Landschap Stelling van Amsterdam)

Realisatie

De realisatiestrategie geldt voor alle landschappen en wordt bij de landschapsbeschrijving niet herhaald.

Provinciaal belang	Behoud en versterking van de kernkwaliteiten van het landschap.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren, participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten stellen bij planontwikkeling voorwaarden gericht op beschermen en versterken van de in het plangebied voorkomende kernkwaliteiten (artikel 33, 34).
Stimuleren	Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen
Participeren (uitvoeringsprogramma)	Pilots uitvoering Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen

4.3.3.1. Landschap Eemland

Kaart Landschap; Object: Landschap Eemland

Beleid

Voor het landschap Eemland willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. Extreme openheid;
2. Slagenverkaveling;
3. Veenweidekarakter.
4. Historie van de Zuiderzee
5. Grebbelinie
6. Overgangsgebieden (bij Eemnes, Soest en Amersfoort)

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

Eemland is een weids en open weidegebied. De openheid wordt begrensd door duidelijk herkenbare randen. Op afstand lijken ze strak en eenduidig, van dichtbij variëren de randen van plek tot plek. Het contrast tussen de weidse open ruimte, vrijwel zonder bebouwing of opgaande begroeiing, en de geborgen, beschutte ruimte op de erven en achter de randen, is een essentie in de beleving van Eemland. Op het oog lijkt Eemland eenduidig, maar in gebruik en in functies is het meervoudig met een samenspel van voornamelijk agrarische, ecologische en recreatieve functies. Deze functies verenigen zich met de hoge grondwaterstand die er is door de veenbodem, de lage ligging en kwel van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Bebouwing ligt achter de randen of als eilanden in open linten in de weidse ruimte. Subtiele verschillen in de openheid, door beheer van het grasland, lijnen in het maaiveld en lage grasdijken, verrijken de beleving van het open gebied. Van dichtbij geven de lage dijken van Eem en Eemmeer en de open linten een geleding in de openheid. Gezien van een afstand worden ze onderdeel van een grotere open ruimte. De lijnen in het landschap staan haaks op de rivier de Eem. Het open lint ligt binnendijks. Buitendijks liggen erven op terpen.

Bij ontwikkelingen in het landschap van Eemland vinden we het vooral van belang dat de open ruimte behouden en versterkt wordt. Dit betekent behoud van een continue open ruimte langs de Eem, van Randmeer tot Amersfoort. Bij ontwikkelingen kan de openheid versterkt worden door verplaatsing van bebouwing, begroeiing of andere opgaande elementen. Nieuwe bebouwing vestigt zich bij voorkeur in randzones of in bestaande linten, waarbij deze laatste wel transparant moeten blijven.

Zoals uit de omschrijving hiervoor duidelijk wordt is het landschap Eemland zeer gedifferentieerd. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- Open gebied
- Eemzone
- Overgang Amersfoort
- Overgang Soest
- Overgang Eemnes
- Randmeer

Deze worden nader beschreven in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen.

4.3.3.2. Landschap Gelderse Vallei

Kaart: Landschap; Object: Landschap Gelderse Vallei

Beleid

Voor het landschap Gelderse Vallei willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. Rijk gevarieerde kleinschaligheid
2. Stelsel van beken, griften en kanalen
3. Grebbelinie
4. Overgang van Vallei naar stuwwal (luwe Flank)

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

Het voornamelijk agrarische landschap van de Gelderse Vallei is rijk gevarieerd door afwisseling van bebouwing, bosjes, lanen, agrarische percelen met houtwallen en -singels op de kavelgrenzen. De open ruimten verschillen van maat en schaal. Verborgen in de Vallei liggen lijnstructuren als beken, kanalen, griften, de Grebbelinie en de Ponlijn. Ook landgoederen, kastelen en forten liggen min of meer verscholen in het landschap. Dit landschap wordt getypeerd als halfopen cultuurlandschap. Soms zijn deze verborgen elementen ineens zichtbaar, maar meestal zijn ze niet herkenbaar. Dit maakt ze tot bijzondere lijnen en punten in het landschap. In het landschap van de Gelderse Vallei is het lastig om je te oriënteren. Alleen de Utrechtse Heuvelrug geeft enige oriëntatie aan het gebied; dit geldt vooral in het Binnenveld.

Bij ontwikkelingen in het landschap van de Gelderse Vallei vinden we het vooral van belang dat de kleinschaligheid, die dit landschap zo aantrekkelijk maakt behouden wordt. In het verleden zijn al veel kleinschalige landschapselementen verdwenen, waardoor ruimten groter zijn geworden. Ze hebben hun functie verloren en zijn verwijderd. Daarnaast vragen wij aandacht voor het waarborgen, versterken en ontwikkelen van de contrasten in de te onderscheiden deelgebieden van de Gelderse Vallei.

Zoals uit de omschrijving hiervoor duidelijk wordt is het landschap Gelderse Vallei gedifferentieerd. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- Noord (Mozaïek en Stroken)
- Noord grootschalig (Stroken)
- Binnenveld

Deze worden nader beschreven in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen.

4.3.3.3. Landschap Groene Hart

Kaart: Landschap; Object: Landschap Groene Hart

Beleid

Voor het landschap Groene Hart willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. Openheid
2. (veen)weidekarakter (incl. strokenverkaveling, lintbebouwing, etc.)
3. Landschappelijke diversiteit
4. Rust & stilte

Deze kernkwaliteiten zijn benoemd in de Voorloper Groene Hart.

De kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

Het Utrechtse deel van het Groene Hart heeft een zeer divers landschap. Rust en open weidegebieden vormen haar essentie. Maar het Groene Hart biedt meer dan dat. Van oudsher kent het ook zones waar dynamiek de overhand heeft. Hier hebben oude economische dragers en transportassen - vooral rivieren en hun oevers - vaak moderne opvolgers gekregen, in de vorm van (rijks-)wegen, spoorlijnen en kanalen. Deze hebben op hun beurt weer nieuwe impulsen gegeven aan wonen en werken. De aanleg van buitenplaatsen heeft geleid tot het ontstaan van landschappen met monumentale bebouwing en oude parkbossen, die vooral intiem en besloten zijn. Intimiteit en beslotenheid zijn ook kernbegrippen voor grote delen van het petgatenlandschap en de randen van plassen.

Het Groene Hart ontleent zijn waarden en bestaansrecht mede aan het contrast met en belang voor de grote stedelijke agglomeraties er om heen. Economische dynamiek, infrastructuur, de interactie met het stedelijk gebied en de voor de bewoners van de grote steden zo belangrijke recreatiegebieden betekenen dat niet alleen rust, maar ook reuring van nature bij delen van het Groene Hart hoort.

Het Utrechtse deel van het Groene Hart kent vaak eeuwenoude overgangen tussen landschappen. Deze zijn soms scherp, soms diffuus. Minstens zo belangrijk zijn de hedendaagse overgangen tussen stad en land en de manieren waarop snelwegen en de (groene) omgeving met elkaar ademen.

Uit deze beschrijving komen twee typen landschappen naar voren:

- Zones (rivierlinten, oude stroomruggen, Lekzone): lineaire landschappen met een meanderende rivier als basis. Rond de rivier heeft zich een beschermt en intiem landschap ontwikkeld, met een mozaïek van gemengd grondgebruik, hoge bomen en bosschages, linten langs slingerende wegen en af en toe een dorp of stadje aan de rivier. De rivieren vormden van oudsher de grote transportaders door het landschap. Deze functie is veelvuldig uitgebouwd met moderne grootschalige infrastructuur (wegen, spoor, etc.), parallel aan de rivier. Van oudsher kennen de stroomruggen(relatief) meer dynamiek.
- Velden (open polder, veen, droogmakerijen, waarden): vlakke, open landschappen met vergezichten tot aan de horizon. De open ruimte wordt bepaald door een tapijt van gras in een strokenverkaveling. Rechte sloten, weteningen, wegen, kades en dijken articuleren het vlak. Bebouwing ligt in rechte linten in de ruimte. Aan de horizon wordt de openheid begrensd door randen van linten en opgaande beplanting. De velden stralen rust en stilte uit.

Bij ontwikkelingen in het landschap van het Groene Hart staat het versterken van de diversiteit op het schaalniveau van de verschillende typen landschap centraal. Daarbij dienen de kernkwaliteiten gerespecteerd en benut te worden om de contrasten tussen de verschillende typen landschap te behouden én te versterken. Enkel en alleen het accent leggen op rust en stilte doet geen recht aan het Groene Hart. Het waarborgen van rust vraagt ook het bieden van ruimte voor vormen van dynamiek. Daarbij ligt de focus op het vergroten van de contrasten in rust en dynamiek tussen de agrarische landschappen van de velden en de dynamische landschappen van de oude stroomruggen. We vragen dus zorgvuldig om te gaan met de open, lege ruimte en de dynamiek te concentreren in de 'zones'.

Zoals uit de omschrijving hiervoor duidelijk wordt is het landschap Groene Hart gedifferentieerd. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- Lekzone
- Oude Rijn
- Vecht
- Hollandse IJssel
- Noordelijke Vechtstreek
- Ronde Venen en Bethunepolder
- Kamerik-Kockengen
- Vinkeveensche plassen
- Kievitsbuurt en Vinkeveen (Veld)
- Noorderpark
- Zegveld, Wilnis-Vinkeveen/Bovenlanden
- Linschoterwaard
- Lopikerwaard Reijerscop 'Rond Vianen'

Deze worden nader beschreven in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen.

4.3.3.4. Landschap Rivierengebied

Kaart: Landschap; Object: Landschap Rivierengebied

Beleid

Voor het landschap Rivierengebied willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. schaalcontrast van zeer open naar besloten;
2. samenhangend stelsel van rivier - uiterwaard - oeverwal - kom;
3. samenhangend stelsel van hoge stuwwal - flank - kwelzone - oeverwal - rivier.
4. de Kromme Rijn als vesting en vestiging

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

Rivierengebied is een landschap met een langgerekte opbouw. Door de fysieke ondergrond en het menselijk gebruik daarvan, zijn duidelijk verschillende deelgebieden ontstaan, Flank, Langbroek, Kromme Rijn, Nederrijn/Lek en Schalkwijk. Elk deelgebied heeft zich ontwikkeld rondom een centrale ruggengraat. Rond deze ruggengraat is de eigen identiteit het sterkste te ervaren. De overgangen tussen deelgebieden zijn vrijwel overal geleidelijk, zonder scherpe grenzen. De verschillen tussen de deelgebieden zijn goed te beleven door routes dwars op de ruggengraat en kenmerkende vergezichten. De plekken waar ruggengraten beginnen, eindigen of elkaar ontmoeten verdienen extra aandacht. Hier komen ruimtelijke kenmerken en verhalen bij elkaar. Dit zijn de focuspunten van het Rivierengebied. Enkele zijn als aandachtsgebied aangewezen, omdat er veel dynamiek is of omdat behoud extra inzet vraagt. De kernkwaliteiten staan hier onder druk.

Bij ontwikkelingen in het landschap van het Rivierengebied staat het waarborgen, versterken en ontwikkelen van de eigen identiteiten van de vijf deelgebieden centraal. Dit richt zich zowel op het goed tot uiting komen van de karakteristieke kenmerken langs de centrale ruggengraat, als van de geleidelijke overgangen tussen de deelgebieden.

Zoals uit de omschrijving hiervoor duidelijk wordt is het landschap Rivierengebied gedifferentieerd. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- Flank (inclusief Stichtse Lustwarande)
- Langbroek
- Kromme Rijn
- Nederrijn-Lek
- Eiland van Schalkwijk

Deze worden nader beschreven in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen.

4.3.3.5. Landschap Utrechtse Heuvelrug

Kaart: Landschap; Object: Landschap Utrechtse Heuvelrug

Beleid

Voor het landschap Utrechtse Heuvelrug willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. Robuuste eenheid
2. Reliëfbeleving
3. Extreme historische gelaagdheid

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

De Utrechtse Heuvelrug manifesteert zich als een landschappelijke eenheid. Deze wordt bepaald door het doorlopende reliëf, wat zich sterk manifesteert ten opzichte van de omliggende vlakkere en meer open landschappen. Het dominante voorkomen van bos geeft de Utrechtse Heuvelrug een bosdeken. Deze heeft een afwisseling in zich met heide, vennen en stuifzand, waardoor de Utrechtse Heuvelrug een centraal robuust element is voor het natuurnetwerk in de provincie Utrecht. De Utrechtse Heuvelrug wordt doorsneden door historisch bepaald netwerk van wegen. Open plekken op de Utrechtse Heuvelrug zijn aan het bos gerelateerd en niet aan de wegen.

Bij ontwikkelingen in het landschap van de Utrechtse Heuvelrug vragen we aandacht voor het in stand houden van het reliëf en voor het in stand houden van het samenhangend boscomplex.

Vanwege het reliëf en de overige kwaliteiten van de Heuvelrug zijn in dit gebied grootschalige ontgrondingen verboden. Kleinschalige ontgrondingen voor natuurontwikkeling of recreatieve ontwikkeling zijn wel toegestaan, mits geen onevenredige afbreuk wordt gedaan aan de kwaliteiten.

Zoals uit de omschrijving hiervoor duidelijk wordt is het landschap Utrechtse Heuvelrug gedifferentieerd. De volgende deelgebieden zijn te onderscheiden:

- Hoge rug
- Zuidflank
- Achterflank
- Laagten

Deze worden nader beschreven in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen.

4.3.3.6. Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie

Kaart: Landschap; Object: Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie

Beleid

Het Landschap Nieuwe Hollandse Waterlinie is een cultuurhistorisch landschap dat over een aantal andere landschappen heen ligt en een extra laag toevoegt. Voor dit landschap willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. samenhangend stelsel van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen
2. groen en overwegend rustig karakter
3. openheid

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

De Nieuwe Hollandse Waterlinie bestaat uit:

- een hoofdverdedigingslijn (route langs de linie),
- inundatievelden (=onder water te zetten velden) aan de aanvalszijde van deze lijn,
- accessen (=zwak verdedigbare, veelal niet onder water te zetten gebieden) door de inundatie,
- forten en militaire objecten ter verdediging van accessen en waterwerken voor het inundatiesysteem.

De ligging van de onderdelen zijn bepaald door het onderliggende landschap. Hierdoor kent het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie variaties per landschappelijk deelgebied. De linies bepalen op hun beurt de ontwikkelingsrichting en vorm van verstedelijking en grootschalige infrastructuur.

Bij ontwikkelingen in het landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie stellen we het zichtbaar maken en behouden van het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie centraal. Deze ambitie richt zich op zowel de losse onderdelen zelf als op het beleefbaar houden en herstellen van de samenhang tussen de delen. Zo hebben forten geen functie voor zich zelf, maar zijn gebouwd ter verdediging van een bepaald acces. Die relatie tussen fort en acces dient gerespecteerd te worden. Zo ook de relatie tussen fort, acces en inundatievelden. De forten hadden vrij zicht en schootsrichting nodig over acces en inundatievelden. De inundatievelden camouflerden en hinderden na overstroming de verbindingswegen door het gebied. Opgaande beplanting, infrastructuur of bebouwing welke de gecamouflerde structuur kon duiden moest verwijderd kunnen worden. Openheid versterkt de beleving van de inundatievelden.

4.3.3.7. Landschap Stelling van Amsterdam

Kaart: Landschap; Object: Landschap Stelling van Amsterdam

Beleid

Het Landschap Stelling van Amsterdam is een cultuurhistorisch landschap dat over het landschap Groene Hart heen ligt en een extra laag toevoegt. Voor dit landschap willen we de volgende kernkwaliteiten behouden en versterken:

1. Samenhangend stelsel van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen
2. Groen en overwegend rustig karakter c.q. relatief 'stille' ring rond Amsterdam
3. Relatief grote openheid

Deze kernkwaliteiten zijn in de toelichting kort beschreven. Een uitgebreidere beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Wij vragen gemeenten en initiatiefnemers bij ontwikkelingen hiervan gebruik te maken.

Toelichting

De Stelling van Amsterdam is een voormalige militaire verdedigingslinie rond Amsterdam, aangelegd aan het eind van de negentiende eeuw. De linie is een unieke, 135 kilometer lange gesloten ring van dijken, dammen, sluisen, forten en inundatiegebieden, ingepast in het landschap. Het gebied buiten de stelling kon in geval van nood onder water worden gezet. Door de beperkte toegankelijkheid van het gebied en door het verbod om in de schootsvelden te bouwen, heeft er zich een rijke flora en fauna ontwikkeld en is op veel plaatsen rond Amsterdam de kenmerkende openheid bewaard gebleven. De zwakke punten (accessen) in de inundatie (niet inundeerbare zones) zijn veelal dijken langs rivieren en droogmakerijen. De forten liggen in de oksel van acces en hoofdverdedigingslijn. De dijkaccessen vormen strakke randen met de inundatievelden. De ligging van de onderdelen van de Stelling is bepaald door het onderliggende landschap. Hierdoor kent de Stelling variaties per landschappelijk deelgebied. De Stelling bepaalt op haar beurt de ontwikkelingsrichting en vorm van verstedelijking en grootschalige infrastructuur.

Bij ontwikkelingen in het landschap van de Stelling van Amsterdam stellen we het waarborgen en versterken van de samenhang tussen de elementen van de Stelling van Amsterdam centraal.

5. Vitale dorpen en steden

Dit hoofdstuk bevat het beleid voor de provinciale belangen uit de pijler vitale dorpen en steden.

5.1. Algemene beleidslijn verstedelijking

Object: hele provincie

Hoofddlijn van beleid

Voor een aantrekkelijke provincie zijn vitale steden en dorpen essentieel. De combinatie van historische bebouwing, de aanwezigheid van onder andere culturele voorzieningen, winkels, horeca en uitgaansmogelijkheden, diverse woningtypes, verschillende vormen van werkgelegenheid, sport- en ontspanningsmogelijkheden en groen in de nabijheid draagt bij aan deze vitaliteit. In ons verstedelijkingsbeleid richten wij ons primair op de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestaand stedelijk gebied: op die manier blijven onze steden, dorpen en kernen aantrekkelijk om te wonen, te werken en te ontmoeten en blijft het landelijk gebied gevrijwaard van onnodige ruimteclaims. Wij gaan uit van de realisatie van ten minste 63.000 woningen in de periode 2013-2025. De gemeenten hebben aangegeven meer plancapaciteit beschikbaar te hebben, daarom hebben we een programma van ruim 68.000 woningen opgenomen in de PRS. Dit programma kan voor ruim tweederde deel in het bestaand stedelijk gebied (binnen de actuele rode contouren) worden gerealiseerd. Dit programma is gebaseerd op de opgave die is geformuleerd in de Ontwikkelingsvisie NV Utrecht, de ruimtelijke mogelijkheden, de beschikbare plancapaciteit, de ambities van gemeenten en de gemiddelde woningproductie in de afgelopen jaren.

Woningbouwprogramma 2013-2025

Regio	binnenstedelijk	uitbreiding	Totale woningbouwprogramma
Regio Utrecht	32.895	7.750	40.645
Regio Amersfoort	12.195	4.420	16.615
Regio West	4.610	290	4.900
Regio Zuid Oost	6.125	325	6.450
TOTAAL Provincie	(81,3 %) 55.825	(18,7 %) 12.835	68.610

Voor bedrijventerreinen gaan wij ervan uit dat de huidige restcapaciteit voldoende is. Nieuwe locaties voorzien wij uitsluitend voor eventuele hervestiging van bedrijven ten behoeve van binnenstedelijke ontwikkeling, het herloceren van niet te realiseren restcapaciteit en eventueel voor toevoeging van een specifiek vestigingsmilieu. Wij hechten er belang aan dat gemeenten regionaal samenwerken in hun bedrijventerreinenbeleid. Daarom kunnen eventuele nieuwe bedrijventerreinen pas worden gerealiseerd als er in convenanten goede regionale afspraken zijn gemaakt.

Op de kantorenmarkt is sprake van een forse leegstand en tevens van een fors – nog niet gerealiseerd – planaanbod. Daarom geven we geen ruimte voor nieuwe kantorenlocaties, en willen we met gemeenten en andere partijen in overleg over beperking van het planaanbod. Voorts is het wenselijk dat gemeenten en andere partijen regionale afspraken maken over de aanpak van de kantorenproblematiek.

Bij de stedelijke ontwikkeling willen wij zo goed mogelijk gebruik maken van de kansen die het openbaar vervoer biedt, en zo mogelijk inzetten op de verdere ontwikkeling van knooppunten en integrale gebiedsontwikkeling in het bestaand stedelijk gebied.

Toelichting

In de kenniseconomie gaan we op een andere manier wonen en werken. De nabijheid van elkaar versterkende creatieve functies wordt steeds belangrijker. Dat heeft belangrijke consequenties voor de ruimtelijke ontwikkeling van het land. De steden spelen hierin een steeds belangrijker rol. In onze provincie geldt dat vooral voor Utrecht en Amersfoort, maar ook voor de kleinere steden en dorpen. Functiemenging draagt bij aan de vitaliteit van het stedelijk gebied. Een groot accent bij verstedelijking ligt op de binnenstedelijke opgave.

Echter, met alleen de binnenstedelijke locaties redden we het niet. Uitbreiding blijft op een aantal plaatsen wenselijk. In het de Regio's Utrecht en Amersfoort hebben we de grootschalige uitbreidingslocaties uit de Ontwikkelingsvisie NV Utrecht opgenomen, en een gedeeltelijke invulling van de zoeklocatie Kromme Rijn Lekzone. Voorts hebben we een aantal nog niet ontwikkelde rest-uitbreidingslocaties uit het Streekplan 2005-

2015 opgenomen. Van sommige van deze locaties is, waar gewenst en ruimtelijk aanvaardbaar, de capaciteit verhoogd. Voorts is een enkele locatie opgenomen waarvan de planvorming al in een vergevorderd stadium is, en waarvan de ontwikkeling ruimtelijk aanvaardbaar is. Bij deze uitbreidingen vragen wij in alle gevallen aandacht voor de landschappelijke kernkwaliteiten, de gevolgen voor de mobiliteit en de eventueel noodzakelijke infrastructurele maatregelen, de kwaliteit van de kernrandzones en overstromingsrisico's.

Kwaliteit van het stedelijk gebied

Binnenstedelijke ontwikkeling is mogelijk zonder de leefbaarheid en de sociale kwaliteit van de leefomgeving aan te tasten. Sterker nog, het kan de stedelijke kwaliteit juist versterken. Mits het gebeurt binnen bepaalde randvoorwaarden, met aandacht voor kwaliteit van zowel de woningen als de woonomgeving. Aangezien wij de hoofdkeuze hebben gemaakt voor binnenstedelijke ontwikkeling, kunnen wij niet voorbijgaan aan de te realiseren kwaliteit bij deze opgave. De vraag wat die "kwaliteit" moet zijn is echter zeer locatie-afhankelijk. Het gaat bijvoorbeeld om bebouwingsdichtheden, de stedenbouwkundige opzet en de aandacht voor (cultuur)historie en identiteit. Mede vanuit de gedachte "lokaal wat kan, regionaal wat moet" vinden wij dat de kwalitatieve aspecten primair behoren tot het gemeentelijk domein. Zij beschikken immers over de benodigde lokale kennis. Onze rol bestaat uit het stimuleren en faciliteren van gemeenten om deze kwaliteit te realiseren.

De leefbaarheid in kleine kernen verdient bijzondere aandacht. Vooral het verenigingsleven en ontmoetingspunten zoals een basisschool of dorps huis zijn belangrijk voor de sociale cohesie in de kern. Door gezinsverdunding, vergrijzing en het wegtrekken van veel jongeren wordt het steeds moeilijker om deze voorzieningen in stand te houden en er ontstaat behoefte aan andere typen voorzieningen. Uitbreiding van de kern met een aantal woningen biedt meestal geen structurele oplossing. Er zal gezocht moeten worden naar andere oplossingsrichtingen zoals de mogelijkheden binnen het bestaand bebouwd gebied.

De opgave voor een klimaatneutrale provincie in 2040 zal vooral in de gebouwde omgeving gerealiseerd moeten worden. De ruimtelijke component hierbij op provinciaal niveau is beperkt. Het gaat bijvoorbeeld om verbetering van energieprestatie van woningen en gebouwen. Wij vragen gemeenten in bestemmingsplannen voor woningbouw, herstructurering, bedrijventerreinen, kantoorlocaties en glastuinbouw te beschrijven op welke wijze invulling wordt gegeven aan energiebesparing en inzet van duurzame energie, waaronder het gebruik van restwarmte, aardwarmte (warmte-koudeopslag – WKO, geothermie), zonne-energie en biomassa.

Zie Het bodem- en watersysteem (4.1)

Zie Klimaatverandering, gezondheid en veiligheid (4.2)

Ontwikkeling woningmarkt

De druk op de Utrechtse woningmarkt is groot, er is nog steeds sprake van een fors woningtekort. Dat geldt in hogere mate voor de stad Utrecht en omliggende gemeenten. Recente onderzoeken tonen aan dat, ondanks het voorgenomen woningbouwprogramma, het tekort hoog zal blijven. Tot 2040 wordt er in geen enkele regio in onze provincie krimp voorzien.

Op dit moment is de woningmarkt nog niet hersteld van recente crises op de financiële en vastgoedmarkten. Kandidaat-kopers stellen hun beslissingen uit onder andere vanwege stringenter regels bij hypotheekverstrekking en onzekerheid over verkoop van de huidige woning. Ontwikkelaars en bouwers verlangen meer zekerheden alvorens zij starten met de realisatie van een woningbouwproject. Hierdoor stagneert de bouw en de doorstroming. Wanneer en hoe de woningmarkt uit deze crisis komt is niet te voorspellen. De verwachting is dat het nog wel een aantal jaar zal duren voordat de markt weer naar behoren functioneert.

De wachttijden voor een (sociale) huurwoning in onze provincie behoren tot de hoogste in Nederland. Dit wordt nog verergerd door de stagnerende markt voor koopwoningen. Door het gemiddeld hoge prijsniveau van koopwoningen is de overstap van huur naar koop vaak niet te maken. Vooral starters op de woningmarkt hebben het moeilijk.

Voor wat betreft woonmilieus is er vooral vraag naar grootstedelijke, dorpse en groenstedelijke woonmilieus. Door de toenemende vergrijzing is er een toenemende vraag naar 'nultreden'-woningen en woningen met zorg. Voor een concurrerend vestigingsmilieu is een selectieve aanvulling van het aanbod van een extensiever woonmilieu in een groene omgeving van belang.

Om te voorkomen dat te veel soortgelijk aanbod op eenzelfde moment op de markt wordt gebracht, is het van belang dat gemeenten onderling in regionaal verband hun plannen qua inhoud en planning afstemmen.

Zie regionale uitwerking (5.8)

5.1.1. toekomstige woonlocatie (nu buiten rode contouren)

Kaart: stedelijke ontwikkeling en wonen. Object: toekomstige woonlocaties

Beleid

De uitbreidingslocaties waarover wij overeenstemming hebben met de gemeente, maar waarover nog geen ontwerp-planologisch besluit genomen is, hebben wij aangeduid met een bol. Om de locatie ruimtelijk mogelijk te maken is geen ontheffing van GS nodig. Wij stellen alleen randvoorwaarden aan het concretiseren van deze locaties. De ruimtelijke afweging heeft immers al plaatsgevonden. Als aan de randvoorwaarden wordt voldaan kan de gemeente zonder meer de locatie ontwikkelen. Hiervoor is geen ontheffing nodig van de provincie (ja, mits).

Toelichting

De “bol” geeft aan hoeveel woningen er gerealiseerd kunnen worden op de nieuwe uitbreidingslocatie, buiten de huidige rode contouren. Naast de algemene randvoorwaarden als de landschappelijke kernkwaliteiten, de mobiliteitseffecten en de aandacht voor de kwaliteit van de kernrandzones hebben we per locatie ook een aantal specifieke randvoorwaarden opgenomen. Deze zijn terug te vinden bij de stedelijke programma's per gemeente. De exacte begrenzing van deze locatie is nu nog niet bekend, het is een taak van de gemeente om dit vast te leggen in het bestemmingsplan. Daarna passen wij de rode contour aan op basis van het bestemmingsplan.

De voortgang van de uitvoering van de stedelijke programma's wordt jaarlijks gemonitord. Elke 4 jaar vindt een herijking plaats van de stedelijke programma's. Dan worden ook de rode contouren integraal geactualiseerd en kunnen zo nodig nieuwe bollocaties worden opgenomen.

Zie verder regionale uitwerking (5.8)

Realisatie

Provinciaal belang	– Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	Algemene regels voor het maken van een ruimtelijk plan voor woningbouw op deze locaties (artikel 17).

5.2. Rode contouren

Kaart: stedelijke ontwikkeling en wonen. Object: rode contouren

Beleid

Al geruime tijd maken wij in ons ruimtelijk beleid gebruik van rode contouren. Dit is een belangrijk instrument: het draagt bij aan het handhaven van de kwaliteit van het landelijk gebied en ondersteunt het realiseren van de binnenstedelijke ambities. Dit instrument handhaven wij. Bij het bepalen van de rode contouren hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Voor alle kernen (met een ondergrens van 5 ha) nemen we een gesloten rode contour op.
- Per regio en per gemeente hebben we een programma voor wonen en werken. Daarbij is een onderscheid gemaakt naar de binnenstedelijke opgave (binnen de actuele rode contour) en uitbreiding (buiten de actuele rode contour).
- De uitbreidingslocaties waarover al een ontwerp-planologisch besluit is genomen, leggen wij binnen de rode contour. Binnen de rode contour hebben gemeenten beleidsvrijheid, met inachtneming van de in de PRV opgenomen algemene regels voor wat betreft cultuurhistorie e.d..
- De voortgang van de uitvoering van de stedelijke programma's wordt jaarlijks gemonitord. Elke 4 jaar vindt een herijking plaats van de stedelijke programma's. Dan worden ook de rode contouren integraal geactualiseerd en kunnen zo nodig nieuwe bollocaties worden opgenomen.

Voor kleinschalige rode ontwikkelingen buiten de contour bieden wij via algemene regels ook ruimte zonder verdere procedure (ja, mits). Bijvoorbeeld voor uitplaatsing van bebouwing ten behoeve van herstructurering of transformatie en rood voor groen voor een betere overgang van het stedelijk naar het landelijk gebied. Wij vragen de gemeente te onderbouwen op welke wijze deze ontwikkeling bijdraagt aan een verhoging van de

ruimtelijke kwaliteit van de kernrandzone, bij voorkeur op basis van een integrale visie op de kernrandzone. Ook deze ontwikkelingen worden meegenomen bij de 4-jaarlijkse herijking.

zie ook regionale uitwerking (5.8)

Realisatie

Provinciaal belang	– Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	De ligging van de rode contouren per kern, algemene regels waarmee stedelijke ontwikkelingen buiten de rode contour mogelijk zijn (artikel 16, 18, 19).

5.3. Binnenstedelijke ontwikkeling

Kaart: stedelijke ontwikkeling en wonen. Object: bestaand bebouwd gebied

Beleid

In ons ruimtelijk beleid maken we de hoofdkeuze om in te zetten op de binnenstedelijke ontwikkeling. Ons streven is dat ten minste tweederde van het woningbouwprogramma binnen de actuele rode contouren gerealiseerd wordt. Deze binnenstedelijke opgave biedt kansen om de leefbaarheid in de steden en dorpen te verbeteren, als er voldoende aandacht is voor de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving. Daarom vinden wij het belangrijk dat er aandacht is voor deze kwaliteit.

Wij hebben de overtuiging dat met gezamenlijke inspanning van overheden en marktpartijen de opgave kan worden gerealiseerd.

Toelichting

Er zijn vier redenen waarom we inzetten op de binnenstedelijke ontwikkeling:

- Allereerst blijkt dat steden steeds meer gaan functioneren als de motor van de economie: de historische bebouwing, het culturele aanbod en de mix van vele functies maken steden tot een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor vooral de creatieve sector, en uit onderzoek blijkt dat juist dit creatieve milieu de aanjager is voor economische groei. Wij willen de sterke positie die de provincie op dit vlak heeft behouden en versterken. Daarvoor is het noodzakelijk dat de steden zich kunnen blijven ontwikkelen.
- Ten tweede willen we met de binnenstedelijke ontwikkeling de leefbaarheid en vitaliteit van de steden en dorpen versterken. Leefbaarheid en vitaliteit in steden en kernen hebben verschillende achtergronden en kenmerken en vragen om maatwerk. Door binnenstedelijk te ontwikkelen kunnen nieuwe woningen worden toegevoegd die voldoen aan de wensen van de woonconsument, wordt het draagvlak voor voorzieningen en openbaar vervoer behouden of vergroot en wordt verpaupering tegengegaan. Voorwaarde hierbij is dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving. Door het creëren van aantrekkelijke woonwerkmilieus verbetert de leefbaarheid en de vitaliteit van het stedelijk gebied.
- Ten derde zetten wij in op binnenstedelijke ontwikkeling om daarmee het groen en blauw buiten de stedelijke gebieden te behouden. Alles wat we in de steden en dorpen kunnen bouwen, vraagt immers geen uitbreidingsruimte ten koste van landschap en natuur. Bovendien is het voor de leefbaarheid in het stedelijk gebied belangrijk dat er, naast de binnenstedelijke recreatieve mogelijkheden, groen en blauw in de nabijheid van de stad is om te recreëren. Het draagt daarmee tevens bij aan de kwaliteit van het stedelijk gebied.
- Ten vierde heeft binnenstedelijke ontwikkeling een gunstig effect op het beperken van de automobiliteit: door de nabijheid van voorzieningen en OV-haltes en –knooppunten wordt er over het algemeen meer gebruik gemaakt van de fiets en het openbaar vervoer. Dit heeft een gunstig effect op het functioneren van Utrecht als de “draaischijf van Nederland”, en daarmee op de economische ontwikkeling.

Realisatie van de binnenstedelijke ontwikkeling

Uit onze inventarisatie blijkt dat er ruimtelijk voldoende capaciteit is om tweederde van onze woningbouwopgave binnenstedelijk te realiseren. Dit is verwerkt in de stedelijke programma’s die wij per regio en per gemeente hebben opgenomen.

De daadwerkelijke realisatie van de binnenstedelijke woningbouw is een ambitieuze opgave. Binnenstedelijke locaties zijn vaak complex omdat er veel knelpunten zijn. De recente financiële crisis en de situatie op de

woningmarkt hebben het perspectief daarbij nog verslechterd. In de afgelopen jaren waren ten behoeve van deze opgave nog forse overheidsbudgetten beschikbaar, maar deze budgetten zullen in de komende periode veel kleiner zijn. Binnenstedelijke locaties zijn, over het totaal bezien, overigens niet altijd duurder dan uitbreidingslocaties, er zijn alleen andere kostensoorten en de kosten worden daardoor over andere partijen omgeslagen. Voor uitbreidingslocaties, vooral de grotere, is bijvoorbeeld vaak aanpassing of uitbreiding van infrastructuur en voorzieningen aan de orde die niet op de ontwikkelende partijen verhaald wordt.

De afgelopen jaren hebben wij gemeenten gefaciliteerd en ondersteund bij de planontwikkeling en de realisatie van binnenstedelijke locaties, onder andere via het Ruimtelijk Actieprogramma, het Fonds stedelijk Bouwen en Wonen, het Fonds Uitplaatsing Hinderlijke Bedrijven en het aanjaagteam Woningbouw. Mede door het wegvallen van Rijksmiddelen en de huidige marktsituatie zal de voortgang van de binnenstedelijke ontwikkeling in de komende jaren van alle partijen een grote inspanning vergen, alle zeilen dienen te worden bijgezet om de opgave te realiseren. Wij hebben de overtuiging dat we dit samen kunnen bewerkstelligen. Dit vraagt om (nieuwe) coalities van overheden en marktpartijen, nieuwe rollen, een onorthodoxe aanpak, geen blauwdruk maar maatwerkoplossingen. Binnen onze mogelijkheden willen wij hierin nadrukkelijk onze rol pakken, zowel in regulerende, participerende als stimulerende zin. Regulerend door aan te geven dat de verstedelijking zoveel mogelijk binnen de actuele rode contouren moet plaatsvinden, faciliterend en stimulerend door inzet van onze middelen, capaciteit en expertise en eventueel participierend op locaties waarbij dit nodig is. Samen met andere partijen willen we per locatie bekijken welke rol daar het beste past en hoe we die verder gaan invullen. In het uitvoeringsprogramma werken we dit verder uit.

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte.
Provinciale rol	Reguleren, Participeren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Rode contouren en bestaand stedelijk gebied (artikel 16)
Stimuleren/ Participeren	Via het RAP en overige programma's Overleg: Over de stedelijke programma's/rode contouren en de 4 jaarlijkse herijking daarvan

5.3.1. Stedelijke Ontwikkelzones

Kaart: stedelijke ontwikkeling en wonen. Object: stedelijke ontwikkelzones (nog niet opgenomen op kaart)

Beleid

In dit gebied is sprake van een forse ontwikkelingsopgave, die qua aard en/of omvang bovenlokaal is. Het gaat om meerdere opgaven, bijvoorbeeld woningbouw, kantorenproblematiek, herstructurering bedrijventerreinen, inpassing hoofdinfrastructuur, knooppuntontwikkeling, realiseren stad-landverbindingen of het realiseren van recreatievoorzieningen.

toelichting

Het aanwijzen van ontwikkelzones helpt ons om focus aan te brengen in onze inspanningen: op deze gebieden richten wij onze middelen prioritair. Criteria voor het aanwijzen van zo'n zone zijn wat ons betreft de potentie (welke bijdrage levert het aan het verwezenlijken van de door ons gewenste ontwikkeling), de aard van de opgave die het lokale niveau overstijgt en de complexiteit van de opgave. Deze lijst is in die zin dynamisch dat er zones of delen daarvan kunnen afvallen omdat de ontwikkeling om wat voor reden dan ook stopt en er ook zones of delen aan kunnen worden toegevoegd.

Wij willen onze provinciale bestuurskracht, kennis en middelen prioritair, integraal en multidisciplinair op deze gebieden inzetten. Met de betrokken gemeenten en andere partijen maken we heldere afspraken over onze specifieke rol en aandachtspunten en over de inzet van zowel financiering als capaciteit. Dit komt tegemoet aan het benodigde maatwerk per locatie. In het Ruimtelijk actieprogramma (RAP) werken we deze aanpak verder uit

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte. – Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden.
Provinciale rol	participeren, stimuleren
Stimuleren/ Participeren	Via het RAP en overige programma's Overleg: Samen met de andere actoren in de zone over de problematiek, aanpak, rollen en inzet

5.3.2. A12-zone

Kaart: stedelijke ontwikkeling en wonen. Object: A12-zone

Beleid

De A12-zone is één van de laatste potentiële grote transformatie- en verdichtinglocaties in de provincie voor na 2030. In het Verstedelijkingsperspectief A12 Centraal is een kansrijk en waardevol wenkend perspectief beschreven: de stip op de horizon. Het gebied kan zich ontwikkelen tot een multifunctioneel dynamisch woonwerkgebied in het hart van een aaneengesloten metropolitane regio.

In de Structuurvisieperiode zetten we in op het langzaam bijbuigen van de huidige situatie in de richting van de ambitie. Daarmee willen we de huidige dynamiek zo sturen dat de kansen voor de langere termijn niet verloren gaan. In de komende jaren ontwikkelen wij een uitgewerkte strategie voor deze zone.

Toelichting

Begin 2009 zijn de betrokken partijen (gemeenten Utrecht, Nieuwegein en Houten, BRU en Provincie Utrecht, in samenwerking met Rijkspartijen) gestart met een verkenning naar de ontwikkelingsmogelijkheden in de A12-zone. In maart 2011 is de eindrapportage Verstedelijkingsperspectief A12 Centraal afgerond. Essentie hiervan is dat de A12-zone zich in de periode van 2025 tot 2040 kan ontwikkelen van een monofunctionele, extensief gebruikte, stedelijke rafelrand tot een multifunctioneel dynamisch woonwerkgebied in het hart van een aaneengesloten metropolitane regio. Een gebied dat niet meer alleen met de auto goed bereikbaar is, maar ook met tram en fiets. De zone kan daarmee substantieel bijdragen aan de economische kracht van de regio. Er kunnen in 2040 drie kenmerkende deelgebieden worden onderscheiden:

- Rond de economische as A2/A12 ontstaat een Randstedelijke ontmoetingsplaats met ruimte voor evenementen, stedelijk wonen, arbeidsintensief werken, onderzoek en ontspanning;
- Het gebied rond de kanalen wordt getransformeerd tot een gemengd milieu van wonen, werken en cultuur in hoge dichtheden, waarbij optimaal wordt ingezet op OV en fiets en de aanwezigheid van waterwegen als kwaliteiten worden uitgebuit;
- Het landschap van de Hollandse Waterlinie krijgt een regionale functie als stedelijk landschapspark; een plek om te recreëren, te ontspannen en te ontmoeten en waar in lagere dichtheden en in verschillende groene woonmilieus wordt gewoond.

Verder is een aantal ingrepen voorwaardelijk voor het slagen van de ambitie. Het gaat onder meer om investering in een hoogwaardige OV-tangent (OV-sprong), het onderliggend wegennet en het langzaam verkeer.

Uit het onderzoek is duidelijk geworden dat dit een realistisch perspectief is voor de langere termijn, met veel flexibiliteit. De visie is echter zeker geen blauwdruk. Maar hoewel het hoofdaccent op ontwikkeling ver weg ligt, vraagt deze inhoudelijke koers nu al voorbereiding.

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Realiseren van voldoende en op de behoefte aansluitend woningaanbod, met een accent op binnenstedelijke ontwikkeling. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte. – Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden.
Provinciale rol	Participeren, stimuleren
Stimuleren/ Participeren	Via het RAP en overige programma's Overleg: Samen met andere actoren in de zone over perspectief, aanpak, rollen, inzet

5.4. Werken

Object: hele provincie

Hoofddlijn van beleid

De provincie Utrecht heeft economisch gezien een sterke uitgangspositie. Om deze positie te behouden en nieuwe kansen te benutten, is onze (ruimtelijk-)economische strategie voor de komende jaren gericht op:

- Het versterken van die bedrijfssectoren die veel gebruikmaken van kennis en creativiteit (lifesciences, creatieve industrie en duurzaamheidseconomie);
- Het zoveel als mogelijk accommoderen van de dynamiek van de al in onze provincie gevestigde bedrijven.

Daarvoor willen we voldoende en adequaat aanbod aan werkmilieus realiseren. Bij de ontwikkeling van werklocaties zijn voor de komende jaren herstructurering, transformatie en intensivering de belangrijkste opgaven. Wij willen dat de bestaande ruimte voor bedrijfs- en kantoorvestiging optimaal wordt benut en zo nodig wordt aangepast aan de huidige wensen van gebruikers en dat er selectief nieuwe locaties worden ontwikkeld. De SER-ladder leidend en duurzaamheid een vanzelfsprekendheid.

Toelichting

De provincie Utrecht heeft economisch een sterke uitgangspositie:

- we behoren al jaren achtereen tot de snelst groeiende regio's van Nederland;
- we hebben een verhoudingsgewijs erg lage werkloosheid;
- en we zijn op basis van onderzoek van de Europese Commissie de meest concurrerende regio van Europa.

De sterke economische positie van Utrecht is niet onbedreigd. Steeds meer bedrijven maken deel uit van internationale concerns en zijn gevoelig voor verschuivingen tussen regio's en zelfs landen. Opkomende landen als India en China concurreren niet langer alleen met productie, maar ook met kennis en dienstverlening. In eigen land zijn er andere regio's die zich profileren als vestigingsplaats voor hetzelfde segment als waar wij ons op richten. Landen en regio's zullen steeds meer met elkaar concurreren.

Door moderne technologie wordt de kenniswerker ook steeds flexibeler. De werkzaamheden kunnen vanuit verschillende werklocaties plaatsvinden. Het kantoor als vaste werkplek verliest terrein ten faveure van ontmoetingsplekken (vergaderruimte op kantoor, restaurants, congrescentra, etc.) en een werkplek thuis. Door deze ontwikkelingen is een belangrijk overaanbod aan kantoorruimte en kantoorlocaties ontstaan. Ook in "traditionele" sectoren vinden belangrijke veranderingen plaats. De bouwnijverheid en installatietechniek werken steeds vaker met ZZP-ers, waarbij de bedrijfsruimte wordt vervangen door de garagebox en de bestelwagen. De sterke groei van retail via internet en schaalvergrotingsprocessen in de detailhandel vormen een steeds grotere bedreiging voor de kernwinkelgebieden en grotere buurtcentra.

De Utrechtse beroepsbevolking zal de komende jaren nog verder toenemen ondanks de vergrijzing van de Utrechtse bevolking. Door de instroom van vooral jongeren (studenten) zal het opleidingsniveau van de beroepsbevolking verder toenemen.

Twee specifieke werkmilieus zijn van grote betekenis voor het economisch vestigingsklimaat in onze provincie:

- Het (*groot*)stedelijk vestigingsmilieu biedt door zijn verscheidenheid kansen voor een bonte verzameling van bedrijvigheid (creatieve industrie, detailhandel, zakelijke dienstverlening, gezondheid en verzorging, horeca) in combinatie met wonen en hoogwaardige voorzieningen. Dit milieu is aanwezig in het centrum van Utrecht, Het centrum van Amersfoort en ook het toekomstige centrum van Leidsche Rijn en de A12zone hebben in dit opzicht potentie. Wij willen de diversiteit van dit vestigingsmilieu behouden en waar nodig versterken.
- Het *campusmilieu* wordt gekenmerkt door clustering van bedrijven en instellingen die gebruik maken van elkaars kennis en voorzieningen. Vaak zijn de verschillende milieus met elkaar verbonden via gezamenlijke onderzoeksprogramma's, personele unies etc. In de provincie Utrecht gaat het campusmilieu vooral op voor het Utrecht Science Park (USP) op de Uithof waar verschillende bedrijven en kennisinstellingen op het gebied van life sciences en duurzaamheid zijn gevestigd. Daarbij is er onder andere een relatie tussen het USP en Food Valley op het gebied van life sciences. Door intensivering en uitbreiding willen we de bestaande ruimtelijke mogelijkheden optimaal benutten. De bedrijvigheid die zich vestigt op het Utrecht Science park moet kennisintensief zijn en aansluiten bij de Utrechtse kennisbasis. Voor de langere termijn zijn zgn. satellietlocaties gewenst; kleinschalige clusters van bedrijven in de nabijheid van en verbonden met het USP.

5.4.1. Bedrijventerreinen

Kaart :bedrijventerreinen, kantoorlocaties. Objecten: bestaande bedrijventerreinen, toekomstige bedrijventerreinen (nu buiten rode contouren)- nog geen convenant

Beleid

Voor wat betreft bedrijventerreinen wordt in deze Structuurvisie gekozen voor een nieuwe koers.

- De huidige capaciteit aan bedrijventerrein is in principe voldoende. Nieuwe locaties voorzien wij uitsluitend voor eventuele hervestiging van bedrijven ten behoeve van binnenstedelijke ontwikkeling, het herloceren van niet te realiseren restcapaciteit en eventueel voor toevoeging van een specifiek vestigingsmilieu
- Accent ligt op revitalisering, intensivering en/of herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.
- Al geplande maar nog te ontwikkelen locaties voor bedrijventerreinen worden niet zondermeer planologisch mogelijk gemaakt. De ontwikkeling wordt gebonden aan strikte voorwaarden. Deze systematiek vloeit voort uit de afspraken die eind 2009 in het landelijke Convenant Bedrijventerreinen 2010 – 2020 door het Rijk, het IPO en de VNG zijn gemaakt. De locatie, omvang en het type van een nieuw te ontwikkelen bedrijventerrein worden afhankelijk gesteld van aantoonbare en erkende noodzaak. Daarbij wordt de SER-ladder gehanteerd: éérst de ruimtelijke mogelijkheden op bestaande kavels en bedrijventerreinen benutten alvorens nieuw te ontwikkelen. Bovendien is in het Convenant overeengekomen dat gemeenten regionaal gaan samenwerken in het bedrijventerreinenbeleid.
- Conform het afgesloten Convenant Bedrijventerreinen 2010-2020 zullen wij met de Utrechtse gemeenten regionale bestuurlijke convenanten sluiten waarin de samenwerking bij de regionale planning van de ontwikkeling van nieuwe en de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen is vastgelegd.
- De bestemming kantoren staan wij staan wij niet meer toe op bedrijventerreinen.

Toelichting

Een aanzienlijk deel van de Utrechtse werkgelegenheid is gebonden aan bedrijventerreinen. Het gaat om activiteiten in onder andere de industrie en logistieke dienstverlening. Deze activiteiten zijn niet of nauwelijks te mengen met andere functies door hun effecten op de omgeving (aard bebouwing, uitstoot, geluid, verkeersdruk). Het is voor een diversificatie van de Utrechtse economische structuur van groot belang dat voldoende van dergelijke locaties in verschillende segmenten beschikbaar blijven; van terreinen met een prestigieuze uitstraling tot louter functionele terreinen. In het Convenant Bedrijventerreinen is de behoefte aan bedrijventerreinen voor de provincie Utrecht berekend op 335 ha netto (exclusief de terreinen het Klooster en Gaasperwaard, die buiten de Convenantafspraken zijn gehouden) . Daarvan is circa de helft al opgenomen in bestemmingsplannen. Door regionale samenwerking wordt een effectiever gebruik van bedrijventerreinen bevorderd. Het voorkomt onnodig beslag op de schaarse ruimte en voor het bedrijfsleven een op de vraag afgestemd aanbod.

De Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht is opgericht om de herstructurering van bedrijventerreinen te stimuleren door de aanpak van private kavels en/of lege delen van terreinen. Uit onderzoek is gebleken dat de kwaliteit van de Utrechtse bedrijventerreinen redelijk is. Voor veel terreinen geldt dat een beperkte aanpak van knelpunten op het gebied van infrastructuur en openbare ruimte voldoende is om de terreinen weer aan de eisen van het bedrijfsleven te laten voldoen. Vaak zijn er echter ook “rotte plekken” op de terreinen; structureel leegstaande bebouwing, restkavels etc. Door de aanpak van deze plekken kan de OMU een belangrijke bijdrage leveren aan de kwaliteitsverbetering van de Utrechtse bedrijventerreinen.

De ontwikkeling van nieuwe kantoren op bedrijventerreinen achten wij onwenselijk. Bedrijventerreinen zijn geen geschikte locatie voor de ontwikkeling van duurzame kantoren. Uit onderzoek blijkt dat een belangrijk deel van de leegstand op bedrijventerreinen bestaat uit kantoorpanden.

Op de kaart is de restant- plancapaciteit uit het vorige Structuurvisie opgenomen als “toekomstig bedrijventerrein”. Deze locaties zijn immers al ruimtelijk afgewogen. In de Ontwerp-structuurvisie passen we het object zo mogelijk aan naar aanleiding van de regionale bestuurlijke convenanten. Op dat moment nemen we de bedrijvenlocaties ook op in de regionale uitwerking (5.8)

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte.
Provinciale rol	Reguleren, Participeren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Toepassing SER-ladder, regionale samenwerking, geen functiewijziging naar kantoren op bedrijventerreinen (artikel 22)
Stimuleren/ Participeren	Via het RAP en overige programma's Overleg: Over regionale convenanten en bovenregionale afstemming

5.4.2. Kantorenlocaties

Kaart: bedrijventerreinen, kantoorlocaties. Objecten: bestaande kantorenlocaties: kantorenlocaties op knooppunten

Beleid

Wij willen op de kantorenmarkt vraag en aanbod zoveel mogelijk in evenwicht brengen, zowel kwantitatief als kwalitatief. Op dit moment staat er veel kantooruimte leeg, een groot deel van de leegstand is structureel. Bovendien is er nog een grote – nog niet gerealiseerde - plancapaciteit. Daarom geven we in principe geen ruimte voor nieuwe kantorenlocaties. Met gemeenten en andere partijen gaan we in overleg over het terugdringen van de plancapaciteit. Voorts willen we stimuleren dat op bestaande kantorenlocaties kansen worden benut (herontwikkeling, transformatie, functiewijziging). Concreet betekent dit het volgende:

- In het algemeen staan wij ruimtelijke plannen die een uitbreiding van kantoorvolume bevatten niet toe.
- Een uitzondering maken wij voor een beperkt aantal goed ontsloten locaties waar kantoorontwikkeling substantieel bijdraagt aan de versterking van economische speerpunten of de ruimtelijke kwaliteit. Dit zijn een beperkt aantal OV-knooppunten: Utrecht Centraal, Amersfoort Centraal, Leidsche Rijn Centrum en – in beperktere mate – de stationsgebieden Driebergen -Zeist en Breukelen. Voor de ontwikkeling van Hof van Breukelen / stationsgebied, kan de nog niet gerealiseerde plancapaciteit van Breukelerwaard worden ingezet. Hier is dus geen substantiële verhoging van de plancapaciteit aan de orde. Bij het station Driebergen-Zeist is aan de zuidzijde enige uitbreiding van de kantorencapaciteit mogelijk, als onderdeel van de gebiedsontwikkeling voor het gehele stationsgebied.
- Wij stimuleren dat gemeenten regionale afspraken maken over het terugdringen van de plancapaciteit en gaan hierover met regio's en gemeenten in overleg.
- Op bestaande, monofunctionele kantorenlocaties is de leegstand het grootst. Wij stimuleren dat op deze locaties het aanbod aan kantooruimte wordt teruggebracht en/of de gebiedskwaliteit wordt verbeterd. Transformatie naar andere functies (zoals wonen) is daarbij nadrukkelijk aan de orde. Op een aantal locaties kunnen de economische kansen juist worden vergroot door toevoeging van bedrijfsruimte of kantoorvolume. Dit laatste staan wij alleen toe als voldaan wordt aan de compensatieplicht, hetzij in het gebied zelf, hetzij op een andere locatie.

Toelichting

De Provincie Utrecht heeft, net als de rest van Nederland, te maken met een te groot en groeiend aanbod van kantoren. In 2010 is in de Provincie Utrecht ca. 1 miljoen m² VVO (Verhuurbaar Vloeroppervlak) in aanbod, dit komt overeen met ca. 15 % van de totale planvoorraad. Hiervan wordt 43 % langer dan 3 jaar aangeboden en aangenomen mag worden dat het om structurele leegstand gaat. De jaarlijkse opname van kantooruimte daalt sinds 2005 gestaag en bedraagt in 2010 nog een kleine 160.000 m². In de provincie is in 2010 een planvoorraad aanwezig van ca. 1,3 miljoen m². Van deze planvoorraad ligt ca. 600.000 m² vast in harde plannen, het overige deel is nog niet in een bouwvergunning of bestemmingsplan vastgelegd. Dat laat onverlet dat over een deel hiervan al wel privaatrechtelijke afspraken zijn gemaakt.

De kantorenmarkt is afgelopen jaren veranderd van een groeiemarkt naar een vervangingsmarkt; de ontwikkeling van nieuwe kantoorpanden leidt tot verhuisbewegingen van bedrijven.

De vraag naar kantooruimte is structureel minder groot en verandert kwalitatief. Dit komt door:

- de veranderende economische structuur: flexibilisering, verschuiving naar kenniseconomie en het groeiend aantal ZZP-ers vraagt om kwalitatief andere kantooruimte zoals levendige binnenstedelijke locaties, locaties op multimodale OV-knooppunten en locaties met een multifunctioneel karakter en hoge

ruimtelijke kwaliteit. Beleving en ontmoeten worden meer en meer leidende begrippen bij locatiekeuze en ook daar zal flexibel(er) werken het uitgangspunt zijn.

- het nieuwe werken: de introductie van flexplekken en thuiswerken leidt tot een lager gemiddeld aantal vierkante meters per medewerker.
- de krimpende beroepsbevolking.

Naast de omvang heeft de problematiek ook een kwalitatieve dimensie. Op een beperkt aantal toplocaties is de vraag groter dan het aanbod. Dit zijn over het algemeen de goed ontsloten locaties met een gemengd (groot)stedelijk milieu. Voor het behoud van een aantrekkelijk vestigingsklimaat is het van belang dat op deze locaties nieuw aanbod wordt ontwikkeld.

Een groot deel van de huidige kantorenvorraad is van slechte kwaliteit en/of gevestigd op locaties die minder in trek zijn. Dit zijn met name de bestaande, monofunctionele, meer perifeer gelegen kantorenlocaties (o.a. Nieuwegein, Maarsse, Woerden). Op deze locaties is het aanbod groter dan de vraag en vindt een proces van marginalisatie plaats dat leidt tot leegstand en het uitblijven van investeringen in de kwaliteit. Voor deze locaties laten wij een zogenaamde “kanskaart” opstellen die de ontwikkelingskansen van de verschillende locaties laat zien. Deze kansen liggen soms op het vlak van functieverandering/transformatie, maar soms misschien juist (deels) op het versterken van de huidige kantoorfunctie. Als daarvoor uitbreiding van het huidige kantoorvolume nodig is, willen wij dat dit ruimtelijk of financieel gecompenseerd wordt. Dit kan zowel op de betreffende locatie zijn als elders. Wij onderzoeken of het mogelijk is om deze compenserende maatregelen op te leggen en of en hoe we deze compenserende maatregelen kunnen opnemen in de PRV.

Gezien de druk op de Utrechtse woningmarkt ligt een transformatie van leegstaande kantoren naar woningen voor de hand. Een deel van de leegstaande kantoorruimte leent zich hiervoor.

De Provincie Utrecht neemt nu al een actieve rol in de aanpak van kantorenleegstand. Deze actieve rol komt tot uiting in de provinciale inzet voor transformatie en herstructurering, en de leidende rol van de provincie in de landelijke taskforce. Wij zullen deze actieve rol voortzetten.

Via monitoring zullen wij de ontwikkelingen op de kantorenmarkt, zowel kwalitatief als kwantitatief, blijven volgen.

Zie binnenstedelijke ontwikkeling (5.3)

Zie stedelijke ontwikkelzones (5.3.1)

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte.
Provinciale rol	Reguleren, Participeren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Algemene regels die de ontwikkeling van nieuwe kantorenlocaties inperkt tot enkele knooppunten (artikel 20, 21)
Stimuleren/ Participeren	Via RAP en overige programma's
	Overleg: over terugdringen planaanbod kantoren en regionale afspraken. Onderzoek: “kanskaart” bestaande kantorenlocaties, monitoring ontwikkelingen op de kantorenmarkt.

5.4.3. Detailhandelslocaties

Object: gehele provincie

Beleid

Wij willen voldoende ruimte bieden aan de veranderende wensen van consumenten en bedrijfsleven. Wij zetten in op de binnenstedelijke vernieuwing en vragen bij gemeenten aandacht voor transformatie van verouderde winkelcentra. Bij ruimtelijke plannen voor nieuwe grootschalige detailhandelsontwikkelingen vragen wij bij gemeenten aandacht voor regionale afstemming en het overtuigend aantonen van de behoefte. De ontwikkeling van detailhandel buiten de rode contouren (weidewinkels) staan wij niet toe.

Toelichting

De detailhandelssector heeft te maken met een aantal ingrijpende veranderingen zoals de toenemende rol van internet als oriëntatie- en aankoopkanaal, veranderende wensen van consumenten en nieuwe winkelconcepten. Dit zal leiden tot een afname van het totale winkeloppervlak. Nu is er al sprake van een groeiende structurele leegstand aan winkelruimte. Nieuwe trends laten zien dat winkels zich vooral concentreren in binnensteden en thematische winkelcentra aan de rand van de steden. Uitzondering zijn winkels die zich richten op de dagelijkse boodschappen, die vestigen zich meer op goed bereikbare (perifere) locaties. Door deze ontwikkelingen komen vooral centra van kleine en middelgrote gemeenten en kleinere wijkcentra onder druk te staan. Door beperking van de ontwikkeling van nieuw winkeloppervlak en de transformatie van bestaande centra blijft de markt voor detailhandelsvoorzieningen gezond en toekomstgericht.

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Een vitale en innovatieve regionale economie, met voldoende en diverse vestigingsmogelijkheden. – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte.
Provinciale rol	stimuleren
Stimuleren/ Participeren	<ul style="list-style-type: none"> - Via overige programma's - Overleg: over beperking ontwikkeling nieuw winkeloppervlak en transformatie van bestaande centra

5.5. Kernrandzones

Object: hele provincie

Beleid

De ruimtelijke kwaliteit van de gebieden rond bebouwingkernen verdient meer aandacht. De leefbaarheid van de stedelijke gebieden en daarmee ook het slagen van de binnenstedelijke opgave is immers voor een groot deel afhankelijk van een goede balans tussen het 'rood' en groen-recreatieve voorzieningen in het nabijgelegen landelijk gebied. De zogenaamde kernrandzone is de plek waar – eventueel in aansluiting op bestaande voorzieningen – nieuwe stedelijk gelieerde functies kunnen worden gerealiseerd. De visuele en functionele kwaliteit van de zone laten vaak te wensen over, waardoor de recreatieve belevingswaarde onvoldoende is. Daarom is het gewenst de bereikbaarheid te verbeteren, de visuele kwaliteit te vergroten en de landschappelijke kwaliteit te versterken. Wij stimuleren dat gemeenten hiertoe een integrale, ruimtelijke visie opstellen voor de verschillende kernrandzones, waarin de specifieke omvang is vastgelegd en waaruit blijkt waar en op welke wijze de kwaliteit kan worden verbeterd. Indien uit deze integrale visie op de kernrandzone blijkt dat dit de kwaliteit van de zone versterkt en de identiteit van de kern ondersteunt, kunnen buiten de rode contour stedelijke functies worden toegestaan, mits deze kleinschalig en passend zijn. Voor de landschappelijke aansluiting vormt de kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen een belangrijk hulpmiddel.

In de kernrandzone ligt vaak een grote behoefte aan kwalitatieve recreatiemogelijkheden. Het gaat zowel om het versterken van aangename verblijfsmogelijkheden, als om de mogelijkheden om vanuit de kern de kernrandzone en het achtergelegen landelijk gebied te bereiken en er 'ommetjes' te kunnen maken. Wij stimuleren de gemeenten om dit in de integrale visie een nadrukkelijke plek te geven. Hetzelfde geldt voor de eventuele behoefte aan nieuwe functies als gevolg van veranderende omstandigheden, denk aan stadslandbouw en eventuele extra behoefte aan waterberging als gevolg van klimaatverandering.

Toelichting

Het gebied grenzend aan stad of dorp (kernrandzone) heeft vaak een multifunctioneel karakter. Naast landbouw en verspreid wonen bevinden zich hier stedelijk gelieerde functies (o.a. recreatieve voorzieningen, begraafplaatsen, rioolwaterzuivering, kwekerijen/tuincentra, caravanstalling). De ruimtelijke kwaliteit laat vaak te wensen over doordat de kernranden niet zorgvuldig zijn vormgegeven, de verschillende functies in deze gebieden geen samenhang vertonen, ze niet aantrekkelijk zijn om in te verblijven of slecht zijn te bereiken vanuit de kern. Dit heeft alles te maken met de wijze waarop tot nu met deze gebieden is omgegaan. Het maatschappelijk bewustzijn groeit dat de overgang tussen stedelijk en landelijk gebied meer aandacht verdient. Hieraan hebben onder andere de landelijke discussies over de vermeende verrommeling bijgedragen.

De behoefte om juist in deze gebieden te kunnen recreëren is de laatste tijd vergroot en zal alleen maar verder toenemen.

Nu de groei van kernen en daarmee het continu opschuiven van kernranden op zijn eind loopt, kan beleid worden ontwikkeld voor consolidatie of verbetering van de verblijfskwaliteit in deze zones. Deze kwaliteitsverbetering kan ook betrekking hebben op de bebouwingsrand van de kern: een storende functie kan worden getransformeerd, een lelijk gebouw kan worden vervangen of een rand met kwalitatief passende bebouwing kan worden toegevoegd. De flexibiliteitsbepalingen van het instrument rode contouren bieden daarvoor in beginsel de ruimte. Het gaat daarbij wel om incidentele, kleinschalige en passende bouwinitiatieven buiten de rode contouren en aansluitend aan de bestaande bebouwing.

Onder regie van architectuurcentrum Aorta en in samenwerking met ons en alle Utrechtse gemeenten wordt momenteel verkend hoe de kwaliteit van de overgangszones stedelijk - landelijk gebied kan worden versterkt en welke concrete rol de provincie daarin zou kunnen nemen. De uitkomsten hiervan kunnen een rol spelen bij de uitvoering.

Zie ook kwaliteit geleidingszones (6.2)

Zie rode contouren (5.2)

Realisatie

Provinciaal belang	– Uitnodigende stadlandzones die stad en land verbinden en met een adequaat recreatieaanbod
Provinciale rol	stimuleren
Stimuleren	Overleg: Bij gemeenten aandacht vragen voor en integrale visie op de kernrandzone

5.6. Knooppunten

Kaart: verkeer en vervoer. Object: knooppunten.

Beleid

Knooppunten bieden kansen om ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur optimaal af te stemmen. Daarom willen wij knooppuntontwikkeling mogelijk maken. Daartoe willen we de verstedelijkingsopgave zoveel als mogelijk koppelen aan de bestaande halten en knopen van het OV-netwerk. Een nadere analyse is noodzakelijk om de ontwikkelingsmogelijkheden van de knooppunten in de provincie Utrecht in beeld te brengen en besluiten hierover te nemen.

Voor enkele OV-knooppunten, namelijk de stationslocaties Utrecht Centraal, Amersfoort Centraal, Leidsche Rijn centrum, Breukelen en Driebergen-Zeist bieden wij mogelijkheden voor nieuwe kantoorvestiging.

toelichting

Een knooppunt is een plaats waar meerdere vervoersmodaliteiten samenkomen en waar tegelijkertijd stedelijke activiteiten plaats vinden of kunnen plaatsvinden. Het is daarmee een kristallisatiepunt in een netwerk. Daarmee kunnen knooppunten een belangrijke rol vervullen als het gaat het compact houden van bestaand stedelijk gebied. Ze bieden kansen om ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur optimaal af te stemmen.

De koppeling van de verstedelijkingsopgave aan de bestaande halten en knopen van het OV-netwerk moet een grote effectiviteitslag bewerkstelligen voor de stad en voor het netwerk. In feite gaat het om een drievoudige strategie:

- Het optimaliseren van het gebruik van de huidige OV- en mobiliteitsnetwerken omdat ze van grote betekenis zijn voor de bereikbaarheid en/of de verdere vormgeving van het verstedelijkingsvraagstuk;
- Goede vormgeving en programmering van de halten en knopen omdat ze de mobiliteitsstrategie ondersteunen;
- Ontwikkelen van een verstedelijkingsaanpak op netwerkniveau omdat dat grote invloed heeft op het gebruik van deze netwerken en op de kwaliteit van de stad.

Met betrekking tot de uitvoering van de noodzakelijke analyse worden de volgende acties voorgesteld:

1. MIRT-onderzoek Openbaar Vervoer Regio Utrecht
In dit onderzoek zal onderzocht worden welke kansen en knelpunten er in de regio Utrecht zullen ontstaan vanwege stedelijke en mobiliteitsontwikkelingen en hoe openbaar vervoer kan bijdragen aan het

oplossen van deze knelpunten en het benutten van mogelijke kansen. Voorstel is om in dit onderzoek de genoemde knooppunten in te brengen.

2. ruimtelijke ontwikkelingskansen in beeld brengen

Voor het BRU-gebied bestaat een redelijke analyse van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden rondom OV-knooppunten. Voor westelijk Utrecht (Woerden), zuidoost Utrecht (Veenendaal) en de Regio Amersfoort is een dergelijke analyse nog niet uitgevoerd.

Naast een analyse van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden rondom knooppunten, kan ook worden onderzocht hoe (middels indicierend vooronderzoek) milieubelemmeringen worden teruggebracht.

De stedelijke knooppunten hebben belangrijke economische potenties voor zakelijk en non-profit dienstverlening. Door de bereikbaarheid per openbaar vervoer en via de weg kunnen zij inspelen op de behoefte aan zakelijke ontmoetingsplaatsen en flexibele kantoor- en bedrijfsruimtes. Bijzondere knooppunten zijn de stationslocaties in Utrecht en in mindere mate ook Amersfoort. Deze knooppunten zijn bij uitstek (inter-) nationale toplocaties door hun aanwezigheid van een fijnmazig openbaar vervoernetwerk, hoogwaardige voorzieningen en nabijheid van het snelwegennet.

Een aantal knooppunten kan ook een rol spelen bij het toegankelijk maken van het landelijk gebied ten behoeve van recreatie. Aan de hand van de uitkomsten willen we het beleid met betrekking tot de ontwikkeling van knooppunten verder vormgeven, bijvoorbeeld de stations Breukelen (Groene Hart) en Driebergen-Zeist (Heuvelrug).

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> – Optimaal gebruik van de binnenstedelijke ruimte. – Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties
Provinciale rol	Participeren, stimuleren
Stimuleren/Participeren	<ul style="list-style-type: none"> – Via RAP en overige programma's – MIRT-onderzoek openbaar vervoer Regio Utrecht – in beeld brengen ruimtelijke ontwikkelingskansen nabij knooppunten

5.7. Verkeer en vervoer

Object: hele provincie.

Hoofddlijn van beleid

Wij willen de infrastructuur en de ruimtelijke ontwikkeling op elkaar afstemmen. Dit betekent dat we bij de planning van ruimtelijke ontwikkelingen rekening houden met de mogelijkheden van de bestaande wegen en OV verbindingen, en dat we bij eventuele aanpassingen van infrastructuur rekening houden met de inpassing voor wat betreft landschap, ontwikkelingsmogelijkheden en leefkwaliteit. Daarbij streven wij vooral naar een bij het vigerende mobiliteitsbeleid passende bereikbaarheid voor de economische kerngebieden² in de provincie Utrecht.

Inpassing van nieuwe infrastructuur vraagt in onze regio, vanwege de grote druk op het ruimtegebruik, om zorgvuldige besluitvorming. Hierbij spelen naast bereikbaarheidsafwegingen ook veiligheids-, leefbaarheids- en landschappelijke aspecten een rol.

Omdat het mobiliteitssysteem in onze provincie functioneert als een samenhangend netwerk, moet de keuze voor mobiliteitsmaatregelen zorgvuldig worden afgestemd met andere overheden. Onze inzet is om met het Rijk en de betrokken decentrale overheden voor de noordelijke Randstad te komen tot een thematische Structuurvisie Bereikbaarheid. Hiermee wordt een integraal ruimtelijk kader gecreëerd waarmee mobiliteitsoplossingen op de juiste schaal kunnen worden uitgevoerd.

---

² Utrecht-Centrum, Amersfoort-Centrum, Leidsche Rijn-Centrum, Multimodaal bedrijvenpark en knooppunt Lage weide, Utrecht de Uithof/Rijnsweerd/Science Park, Amersfoort-Noord (A1-zone), Utrecht rondom Oudenrijn (incl. Papendorp), Nieuwegein Klooster / binnenstad

Fiets en overig langzaam verkeer

Fietsinfrastructuur is een belangrijk onderdeel van een doelmatig verkeer en vervoersysteem. Het fietspadennetwerk moet locaties voor wonen, schoolgaan, werken, recreëren enz. met elkaar verbinden. Op fietsbestemmingslocaties moet ruimtelijk rekening worden gehouden met het stallen van fietsen.

Voor langzaam verkeer vormen snel-, spoor- en waterwegen vaak barrières. Waar dit speelt zijn stad en land regelmatig niet optimaal met elkaar verbonden. We vragen aandacht voor het realiseren van recreatieve en utilitaire langzaam verkeersverbindingen vanuit de stad naar nabij gelegen recreatiegebieden en kernen. Hiermee verbinden wij ook onze ambities voor binnenstedelijke woningbouw met onze recreatieve ambities en andere ambities voor het landelijk gebied. Wij streven ernaar om bij ingrepen in het auto- en spoornetwerk de bestaande fiets- wandel- en vaarverbindingen te ontzien en infrastructurele verbeteringen te realiseren.

Naast deze stad-land verbindingen zetten wij ons ook in voor behoud van het bestaande provinciale en landelijke routenetwerk en de aanpak van knelpunten hierin. We streven naar meer samenhang in de totale recreatieve structuur en in verbindingen tussen bestaande recreatiegebieden. Wij nemen dit mee in gebiedsprojecten. We richten ons ook op het versterken van de samenhang tussen de verschillende recreatieve routenetwerken door de ontwikkeling van toeristische overstappunten.

Toelichting

De provincie Utrecht is als centrumgebied van Nederland een belangrijk kruispunt van nationale spoor-, auto- en waterwegen. De hoofdinfrastructuur vormt samen met onderliggende infrastructuur de basis voor het verkeer- en vervoersysteem in onze provincie. De Utrechtse regio wordt wel de draaischijf van Nederland genoemd. Als de draaischijf niet goed functioneert, heeft dat negatieve gevolgen voor de leefbaarheid in onze provincie en voor de economische vitaliteit van een groter gebied dan het Utrechtse. Een goed functionerend verkeer- en vervoersysteem is van groot belang. De daarvoor benodigde verkeers- en vervoersinfrastructuur moet berekend zijn op de mobiliteit in en door de regio. De aanleg en instandhouding van infrastructuur die nodig is voor een doelmatig functionerend verkeer- en vervoersysteem is van provinciaal belang.

Het mobiliteitssysteem is geen statisch gegeven maar een dynamisch geheel. Autonome en ruimtelijke ontwikkelingen kunnen aanpassingen van het infrastructurele netwerk nodig maken. Voor de rijksinfrastructuur pakt de rijksoverheid dit op. Het uitvoeren van benodigde aanpassingen van de provinciale infrastructuur als gevolg van autonome ontwikkelingen is een verantwoordelijkheid van de provincie. Benodigde aanpassingen van provinciale infrastructuur als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen dienen onderdeel uit te maken van de planontwikkeling.

Ons mobiliteitsbeleid is uitgewerkt in het Strategisch Mobiliteitsplan Provincie Utrecht (SMPU). Het Rijk heeft aangekondigd dat zij haar mobiliteitsbeleid gaat actualiseren. Aan de hand daarvan stellen wij binnen een jaar ons SMPU bij, met een planhorizon van 2028. Wij komen met voorstellen voor een optimale benutting van de bestaande rijks- en provinciale weginfrastructuur. Deze voorstellen gaan uit van inzet van verkeermanagement in combinatie met de inzet van eventuele wisselstroken en medegebruik van busbanen, waarbij het medegebruik niet mag leiden tot aanzienlijke verslechtering van de reistijden van het busvervoer. Voor de in de PRS opgenomen verstedelijkingslocaties is een quickscan uitgevoerd op de mobiliteitseffecten. Daar waar blijkt dat ontwikkeling van deze locaties een (mogelijk) knelpunt veroorzaakt, wordt dit als aandachtspunt of randvoorwaarde aangegeven bij de ontwikkeling van de desbetreffende locatie. Nieuwe knelpunten voor de bereikbaarheid als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden voorkomen.

5.7.1. Wegen

5.7.1.1. (Inpassing) hoofdwegennet

Kaart: verkeer en vervoer. Object: (inpassing) hoofdwegennet

Beleid

Om de te verwachten verkeergroei in de provincie op te vangen is, naast het aanleggen van spits- en plusstroken, ook capaciteitsvergroting in de vorm van wegverbreding noodzakelijk. Momenteel worden de planstudies Ring Utrecht en de Driehoek A1/A28/A27 en Knooppunt Hoevelaken uitgewerkt. Deze bieden kansen om Utrecht als aantrekkelijk vestigingsmilieu met waardevolle landschappen te versterken. Wij streven

daarbij naar een optimale inpassing in het landschap, met aandacht voor een veilige en gezonde leef-omgevingskwaliteit. Daar waar mogelijk willen wij de kansen benutten om de stad-landrelatie te verbeteren.

Toelichting

Het mobiliteitssysteem is geen statisch gegeven maar een dynamisch geheel. Autonome en ruimtelijke ontwikkelingen kunnen aanpassingen van het infrastructurele netwerk nodig maken. Voor de rijksinfrastructuur pakt de rijksoverheid dit op. In het kader van de “Spoedwet wegverbredingen” worden spits- en plusstroken gerealiseerd op de A12, A27 en A28. Daarnaast is echter ook capaciteitsvergroting in de vorm van wegverbreding noodzakelijk. De planstudies voor de aanpassing van het Rijkswegennet worden uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Wij zijn bij deze uitwerkingen betrokken. Wij hechten aan een verbeterde inpassing die de leefkwaliteit van inwoners in de provincie Utrecht verhoogt.

Realisatie

Provinciaal belang	– Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties
Provinciale rol	Participeren, stimuleren
Stimuleren/Participeren	Overige programma's

5.7.1.2. Regionaal wegennet

Kaart: verkeer en vervoer, Object: regionale wegennet (bestaand en nieuw)

Beleid

Wij willen voorkomen dat ruimtelijke ontwikkelingen negatieve gevolgen hebben voor de doorstroming op het provinciaal wegennet. Daarom werken we met een mobiliteitstoets, die voor elke ruimtelijke ontwikkeling de gevolgen voor met name het regionale wegennet inzichtelijk maakt. Op basis daarvan kunnen maatregelen worden genomen die de negatieve gevolgen voor de doorstroming, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en/of leefbaarheid voorkomen. Deze maatregelen moeten deel uitmaken van de planontwikkeling.

Buiten de geplande tracés zijn wij terughoudend met het ontwikkelen van geheel nieuwe tracés.

Toelichting

De doorstroming op de regionale wegen laat momenteel op diverse plaatsen te wensen over. Congestie doet zich vooral op kruispunten en aansluitingen op de autosnelwegen voor. Deze drukte op het onderliggende wegennet tast ook de kwaliteit van de leefomgeving aan. De in uitvoering zijnde en voorgenomen aanpassingen aan het hoofdwegennet zullen echter tot gevolg hebben dat de situatie op het onderliggende wegennet verbetert. Bij de actualisatie van het SMPU bezien we welke aanpassingen de komende jaren uitgevoerd zullen worden. De al geplande aanpassingen zoals de verbinding tussen Houten en de A12 en het afronden van het BRAVO-project bij Woerden evenals de maatregelen uit VERDER hebben we reeds opgenomen.

Mobiliteitstoets

Het is van belang dat alle ruimtelijke ontwikkelingen (wonen, werken en voorzieningen) voor alle verkeersmodaliteiten goed en tijdig ontsloten zijn. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen kunnen ook een verstorend effect hebben op het functioneren van het verkeersnetwerk in de directe nabijheid waardoor er extra maatregelen nodig zijn om deze verstoring niet op te laten treden. Door toepassing van de mobiliteitsscan en –toets worden de mobiliteitseffecten in beeld gebracht zodat voldoende maatregelen kunnen worden genomen in het ruimtelijk plan.

Wij stellen een mobiliteitsscan verplicht bij elke voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling. Dit betekent dat in een vroegtijdig stadium (bij voorkeur al in de planvormingsfase) wordt nagegaan of de ontwikkeling leidt tot een verstoring van het functioneren van het verkeersnetwerk. Indien dit het geval is, is de mobiliteitstoets verplicht. Bij de mobiliteitstoets wordt nagegaan welke negatieve effecten op het verkeersnetwerk mogelijk optreden en met welke maatregelen deze worden voorkomen.

Realisatie

Provinciaal belang	– Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties
Provinciale rol	Reguleren, Participeren
Reguleren (PRV)	Mobiliteitstoets (artikel 23)
Participeren	Overig

5.7.2. Openbaar vervoer

Kaart: verkeer en vervoer. Objecten: Inpassing spoorwegennet (indicatief), regionaal HOV (toelichtend)

Beleid

Spoorvervoer is een belangrijke drager van het Openbaar Vervoersysteem in onze regio. De aanleg van een nieuwe spoorverbinding Almere-Utrecht-Breda zullen we blijven bepleiten bij het Rijk. Daarom nemen we geen onomkeerbare ruimtelijke beslissingen die de realisatie van deze spoorverbinding onmogelijk maakt.

Ook blijven wij ons richting het Rijk inzetten voor een aantal nieuwe of te verplaatsen stations.

Via ons beleid voor ontwikkeling van de knooppunten stemmen wij de ruimtelijke ontwikkeling en het OV-systeem op elkaar af.

Toelichting

Er wordt een MIRT-onderzoek uitgevoerd naar het openbaar vervoer in de regio Utrecht. Centraal staat daarbij de vraag hoe openbaar vervoer kan bijdragen aan het oplossen van de knelpunten en het benutten van mogelijke kansen.

Zie knooppunten (5.6)

Realisatie

Provinciaal belang	– Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties
Provinciale rol	stimuleren
Stimuleren	Overige programma's
	Overleg: Wij blijven de nieuwe spoorverbinding Almere-Utrecht-Breda bepleiten bij het Rijk

5.7.3. Goederenvervoer

Kaart: verkeer en vervoer. Object: Overslagpunten

Beleid

Ruimtelijke ontwikkelingen gaan veelal hand in hand met een groei van goederenstromen. Wij willen dat de afwikkeling van de groeiende goederenstromen zowel over de weg als over het water plaats kan vinden. De provincie beschikt immers over een voor goederenvervoer geschikt netwerk van weg- en waterwegen. Voldoende regionale overslaglocaties maken het goederenvervoernetwerk compleet. De provincie werkt daarom mee aan de realisatie van voldoende regionale overslaglocaties. Geschikte binnenhavenlocaties voor regionale overslag bevinden zich op de bedrijventerreinen De Isselt in Amersfoort, Lage Weide in Utrecht en Het Klooster in Nieuwegein.

Toelichting

Goederenvervoer kent een eigen dynamiek en stelt andere eisen aan het infrastructuurnetwerk dan personenvervoer. Naast wegen en spoorwegen maken het Amsterdam-Rijnkanaal en Lekkanaal en de rivieren de Lek en de Eem onderdeel uit van het goederenvervoernetwerk in Utrecht. Voor het uitwisselen van goederen tussen netwerken zijn overslagpunten belangrijk.

Realisatie

Provinciaal belang	– Een goede bereikbaarheid voor woon-, werk- en vrijetijdslocaties
Provinciale rol	stimuleren
Stimuleren	Overige programma's
	Overleg: Aandacht vragen voor de overslaglocaties

5.8. Regionale uitwerking

Object: hele provincie

Hoofddlijn van beleid

Het provinciale woningbouwprogramma in deze Structuurvisie is opgebouwd uit stedelijke programma's per regio en per gemeente. Deze programma's zijn in overleg met de (samenwerkende) gemeenten tot stand gekomen. De Regio's Utrecht (BRU) en Amersfoort hebben daartoe het 'Regiodocument BRU' respectievelijk de 'Integrale gebiedsuitwerking Eemland, bijstelling 2011' opgesteld. Wij hebben bij de totstandkoming van de stedelijke programma's daarvan zoveel mogelijk gebruik gemaakt.

De stedelijke programma's moeten worden gezien als een ambitie, niet als een harde opgave waarop we regio's of gemeenten willen 'afrekenen'. Het vormt het vertrekpunt voor:

- voorgenomen monitoring van de voortgang van de woningbouw (inclusief het aandeel binnenstedelijk);
- overleg met gemeenten over de realisatie van de binnenstedelijke ambitie en de eventuele inzet van provinciale instrumenten;
- 4-jaarlijkse herijking van het stedelijk programma.

Ons provinciaal belang is gelegen in de realisering het woningbouwprogramma op provinciaal niveau, maar daar ligt uiteraard een relatie met de uiteindelijke realisatie op regionaal en gemeentelijk niveau.

Toelichting

De stedelijke programma's gaan alleen over de *capaciteit*, wij realiseren ons terdege dat de *realiseerbaarheid* van vooral het hoge binnenstedelijke programma geen sinecure is. Daarop kunnen wij, en ook de regio's en gemeenten, slechts gedeeltelijk invloed uitoefenen. Met deze PRS en de stedelijke programma's in het bijzonder benutten we wel de mogelijkheden die het ruimtelijk beleid ons biedt om hierop invloed uit te oefenen: vasthouden aan de in NV Utrecht verband geformuleerde ambities en daarmee het creëren van urgentie voor de binnenstedelijke opgave.

Wij zullen de stedelijke programma's iedere 4 jaar herijken. Op die manier leggen we het stedelijke programma niet voor de hele PRS-periode vast, maar kunnen we flexibel inspelen op nieuwe inzichten en omstandigheden. In overleg met gemeenten bespreken we de voortgang van het stedelijk programma, waarbij de geconstateerde knelpunten, wensen en opties aan bod kunnen komen. Op basis van deze gesprekken kan er zo nodig een bijstelling van de regionale en stedelijke programma's plaatsvinden. Indien er consensus is over de noodzaak van nieuwe uitbreidingslocaties, is een herziening van de PRS noodzakelijk. Wij bieden aan Provinciale Staten een rapportage van de herijking aan, eventueel met een voorstel tot herziening van de PRS.

In de stedelijke programma's per gemeente is een onderscheid gemaakt tussen binnenstedelijke woningbouw en uitbreiding. Het aantal woningen dat binnen de rode contouren kan worden ontwikkeld is niet limitatief, het staat gemeenten vrij om binnen de rode contouren hogere woningaantallen te realiseren. De genoemde binnenstedelijke locaties hebben een richtinggevende en illustratieve betekenis.

Voor de Uitbreidingslocaties ligt dat anders. De uitbreidingsmogelijkheden zijn qua locatie en aantal woningen benoemd. Deze locaties zijn met "bollen" aangegeven op de beleidskaart bij deze PRS.

Zodra er regionale bestuurlijke convenanten zijn afgesloten over de samenwerking op het gebied van bedrijventerreinen, zullen de stedelijke programma's ook worden aangevuld met deze bedrijvenlocaties.

5.8.1. Regio Amersfoort

Object: regio Amersfoort

De Regio Amersfoort omvat de gemeenten Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Leusden, Soest en Woudenberg. De regio maakt deel uit van de Noordvleugel Utrecht, heeft een hoge verstedelijkingdruk en zal de komende jaren ook nog sterk groeien. De regio is het schakelpunt tussen de Noordvleugel van de Randstad en noord en oost Nederland. De regio Amersfoort ligt centraal, is een knooppunt van wegen en spoorwegen en beschikt daarmee over goede infrastructurele verbindingen.

De regio heeft veel woon- en werk-uitwisselingsrelaties met de nabijgelegen Gelderse gemeenten Barneveld en Nijkerk. Ook de relatie met Almere is van belang.

Het programma voor de Regio Amersfoort is 16.615 woningen. Dit programma kan voor 73 % binnen de actuele rode contouren worden gerealiseerd.

	Binnenstedelijke woningbouw	uitleg	totaal
Amersfoort	7.000	3.000	10.000
Baarn	1.000	0	1.000
Bunschoten	1.690	60	1.750
Eemnes	90	360	450
Leusden	1.100	0	1.100
Soest	1.165	0	1.165
Woudenberg	150	1.000	1.150
Totaal regio Amersfoort	12.195	4.420	16.615

5.8.1.1. Stedelijk programma Amersfoort

Object: gemeente Amersfoort

Voor de gemeente Amersfoort wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 10.000 woningen, waarvan 7000 binnen de rode contour en 3000 buiten de rode contour. Een grote locatie binnen de rode contour is de VINEX-locatie Vathorst, waar in de PRS periode nog 3000 woningen kunnen worden gerealiseerd. Mogelijkheden voor woningen binnen de rode contour zijn onder andere de locaties Bergkwartier, Hogeweg, Kop van Isselt en Schuilenburg. Uitbreiding buiten de rode contour wordt voorzien op de locatie Vathorst West, waar maximaal 3000 woningen kunnen worden gerealiseerd. In de planvorming zal bij de stedenbouwkundige uitwerking en bij de vormgeving van de ontsluiting van deze locatie nadrukkelijk aandacht moeten worden besteed aan het behoud van de openheid en overige kernkwaliteiten van het gebied tussen de polder Arkemheen en de Haarde polder ten zuiden van Bunschoten. Bovendien moet de stedenbouwkundige uitwerking voorzien in voldoende waterberging.

5.8.1.2. Stedelijk programma Baarn

Object: gemeente Baarn

In de gemeente Baarn liggen de bebouwingskernen Baarn, (een gedeelte van) Eembrugge en Lage Vuursche. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1000 woningen binnen de rode contour van Baarn. Het betreft mogelijkheden voor ontwikkelingen op diverse locaties, waaronder Baarn Noord, Centrum en Nieuw Oosterhei/ Vogelbuurt. Bij de planvorming in het buitendijkse gebied moet nadrukkelijk aandacht aan waterveiligheid worden besteed.

5.8.1.3. Stedelijk programma Bunschoten

Object: gemeente Bunschoten

In de gemeente Bunschoten liggen de bebouwingskernen Bunschoten/Spakenburg en Eemdijk. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1750 woningen. Van dit programma wordt de ontwikkeling van 1690 woningen voorzien op diverse locaties binnen de rode contour van Bunschoten-Spakenburg, onder andere in de projecten Rengerswetering, Zuidwenk en Zuyderzee. In Eemdijk is een uitbreiding van 60 woningen buiten de rode contour voorzien. Bij de planvorming en ontwikkeling van deze uitbreiding dient rekening te worden gehouden met de lange termijn gevolgen en bijkomende hogere kosten door de ligging in voor bodemdaling gevoelig gebied.

5.8.1.4. Stedelijk programma Eemnes

Object: gemeente Eemnes

In de gemeente Eemnes liggen de bebouwingskernen Eemnes en (een gedeelte van) Eembrugge. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 450 woningen. Binnen de rode contouren van Eemnes en Eembrugge kunnen in totaal 90 woningen worden ontwikkeld, onder andere op de

locaties Molenweg en Ocrietterein. Buiten de rode contour kunnen in een uitbreiding aan de zuidzijde van Eemnes 500 woningen worden ontwikkeld, waarvan 360 in de PRS periode. Bij de planvorming en ontwikkeling van deze uitbreiding dient mogelijk rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van kwetsbaar veen ter plaatse. Bovendien moet rekening worden gehouden met voldoende waterberging.

5.8.1.5. Stedelijk programma Leusden

Object: gemeente Leusden

In de gemeente Leusden liggen de kernen Leusden en Achterveld. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1100 woningen binnen de rode contouren. Daarvan kunnen 800 woningen gerealiseerd worden in Leusden, waaronder de locaties Biezenkamp, Valleipark en Tabaksteeg. De overige 300 woningen zijn in Achterveld geprojecteerd in de projecten Achterveld fase I en II en Mastenbroek.

5.8.1.6. Stedelijk programma Soest

Object: gemeente Soest

In de gemeente Soest liggen de bebouwingkernen Soest en Soesterberg. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1165 woningen binnen de rode contouren, waarvan 165 woningen op de voormalige Vliegbasis Soesterberg. De overige 1000 woningen kunnen hoofdzakelijk op diverse locaties in Soesterberg worden gerealiseerd, onder andere Apollo Noord en Masterplan/ Campuszone. In Soest wordt de ontwikkeling van woningen voorzien op onder andere de locatie De Eng. In het kader van het programma Hart van de Heuvelrug onderzoeken we de mogelijkheden van een aanpassing van de contour achter Open Ankh in Soesterberg.

5.8.1.7. Stedelijk programma Woudenberg

Object: gemeente Woudenberg

Voor de gemeente Woudenberg wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1150 woningen, waarvan 150 woningen binnen de rode contour, met name op de locatie Groene Woud. Buiten de rode contour wordt de ontwikkeling van 1000 woningen ten oosten van de kern, waarvan 75 woningen als afronding van het project Groene Woud (fase 5). Conform de ontwikkelingsvisie NV Utrecht kan deze uitbreiding worden opgehoogd tot 2000 woningen. De randvoorwaarde voor de totale uitbreiding is een adequate ontsluiting. Uitgangspunt is dat een eventuele verlegging van de provinciale weg N224 wordt gefinancierd uit de exploitatie van de uitbreiding. In de planvorming moet rekening worden gehouden met voldoende waterberging.

5.8.2. Regio Zuid Oost

Object: Regio Zuid Oost

De regio Zuidoost-Utrecht omvat de gemeenten Wijk bij Duurstede, Utrechtse Heuvelrug, Renswoude, Veenendaal en Rhenen. Het westen van deze regio is meer gericht op de regio Utrecht, het oosten meer op de regio FoodValley.

Het stedelijk programma voor de Zuidoost Utrecht is 6.450 woningen. Dit programma kan voor meer dan 80% binnen de rode contouren worden gerealiseerd.

	Binnenstedelijke woningbouw	Uitleg	Totaal
Wijk bij Duurstede	750	250	1000
Utrechtse Heuvelrug	1000	0	1000
Renswoude	200	0	200
Veenendaal	3750	0	3.750
Rhenen	425	75	500
Totaal	6.125	325	6.450

5.8.2.1. Stedelijk programma Veenendaal

Object: gemeente Veenendaal

Het stedelijk programma voor Veenendaal is 3.750 woningen. Dit programma kan geheel via inbreiding worden gerealiseerd. De grootste ontwikkelingslocatie binnen de rode contouren is Veenendaal – Oost. Daarnaast is er ook een aantal kleinere inbreidingslocaties.

Met deze binnenstedelijke mogelijkheden kan niet alleen de behoefte vanuit Veenendaal zelf, maar ook die van enkele omliggende kernen als Renswoude en Overberg worden opgevangen. Daarnaast kan Veenendaal met de ruime inbreidingsmogelijkheden ook een rol spelen bij de opvang van de woningbehoefte in de regio FoodValley.

Voor de langere termijn (indicatie vanaf 2025) heeft het knooppunt De Klomp – Ederveen de potentie om een rol te spelen bij de opvang van de verwachte groei in de regio FoodValley. Of deze potenties daadwerkelijk benut kunnen worden, is afhankelijk van de planvorming die het kader van FoodValley plaatsvindt.

5.8.2.2. Stedelijk programma Utrechtse Heuvelrug

Object: gemeente Utrechtse Heuvelrug

In de gemeente Utrechtse Heuvelrug liggen de kernen Driebergen, Doorn, Leersum, Amerongen, Maarn, Maarsbergen, Overberg en een deel van het stationsgebied Driebergen – Zeist. Het stedelijk programma voor de gemeente is 1.000 woningen. Dit programma kan geheel via inbreiding worden gerealiseerd. Aan de oostzijde van Maarsbergen loopt er een gebiedsontwikkelingsproject waarin provincie en gemeente samenwerken. Hierbij worden opgaven op het gebied van natuur, recreatie en economische bedrijvigheid integraal benaderd.

5.8.2.3. Stedelijk programma Rhenen

Object: gemeente Rhenen

In de gemeente Rhenen liggen de kernen Rhenen, Achterberg, Remmerden en Elst. Het stedelijk programma voor de gemeente is 500 woningen.

Het grootste deel - 425 woningen - kan binnen de rode contouren worden gerealiseerd. De grootste locatie is Vogelenzang, daarnaast zijn er kleinere inbreidingslocaties in met name Rhenen en Elst.

Wij voorzien een uitbreiding aan de westzijde van Achterberg. Hierbij gaat het om een combinatie van een kleinschalige woonzorgvoorziening met daar gekoppelde woningbouw, waarbij de woningbouw als kostendrager dient. In totaal gaat het om circa 75 woningen. Deze uitbreiding moet worden gecombineerd met de aanleg van nieuwe landschapselementen in de omgeving, zodat de landschappelijke kwaliteit verbetert en cultuurhistorische structuren worden hersteld.

5.8.2.4. Stedelijk programma Renswoude

Object: gemeente Renswoude

Het stedelijk programma voor Renswoude is 200 woningen. Dit programma kan via inbreiding worden gerealiseerd, met name in de locaties Beekweide I en Beekweide II. Wij voorzien geen uitbreidingen van Renswoude, ook omdat in het nabij gelegen Veenendaal voldoende ruimte binnen de bestaande contouren is.

5.8.2.5. Stedelijk programma Wijk bij Duurstede

Object: gemeente Wijk bij Duurstede

In de gemeente Wijk bij Duurstede liggen de kernen Cothen, Langbroek en Wijk bij Duurstede. Het stedelijk programma voor de gemeente is 1.000 woningen, waarvan 250 uitbreiding.

In zowel Cothen, Langbroek als Wijk bij Duurstede zijn er inbreidingsmogelijkheden. Alleen bij Wijk bij Duurstede zelf voorzien wij een uitbreiding van circa 250 woningen aan de noordwest zijde. Deze uitbreiding was al in de vorige provinciale ruimtelijke structuurvisie opgenomen. Een goede ontsluiting van deze nieuwe wijk, inclusief een toets op de consequenties voor de al zwaar belaste N229, is een belangrijke randvoorwaarde.

5.8.3. Regio Utrecht

Object: Regio Utrecht

De Regio Utrecht bestaat uit de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Vianen, IJsselstein en Zeist. De Regio maakt deel uit van de Noordvleugel van de Randstad en daarmee van het economisch zwaartepunt van Nederland. De regio kent een hoge verstedelijkingsdruk en zal de komende jaren nog sterk groeien.

De regio heeft voldoende capaciteit om de binnenstedelijke ambitie van 2/3 van het totale woningbouwprogramma te realiseren. De in de Ontwikkelingsvisie NV Utrecht opgenomen zoekrichting Kromme Rijn/Lekzone is slechts gedeeltelijk ingevuld. (Odijk-West, Hoef en Haag en Eiland van Schalkwijk). Naar verwachting biedt dit voldoende mogelijkheden voor in ieder geval de eerste jaren van de PRS-periode. Bij de herijking van de stedelijke programma's over 4 jaar wordt bezien of een verdere invulling hiervan wenselijk is.

Voor de regio Utrecht is het stedelijk programma als volgt opgebouwd:

	Binnenstedelijke woningbouw	uitleg	totaal
Bunnik	275	1.000	1.275
De bilt	670	0	670
Houten	1.700	250	1.950
IJsselstein	500	0	500
Nieuwegein	2.000	0	2.000
Stichtse Vecht	2.150	0	2.150
Utrecht	22.750	5.000	27.750
Vianen	650	1.500	2.100
Zeist	2.200	PM	2.200
Totaal BRU	32.895	7.750	40.645

5.8.3.1. Stedelijk programma Bunnik

Object: gemeente Bunnik

In de gemeente Bunnik liggen de bebouwingskernen Bunnik, Odijk en Werkhoven. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1275 woningen, waarvan 275 op grotere en kleinere binnenstedelijke locaties en maximaal 1000 woningen buiten de rode contouren. Als uitbreiding is een locatie aan de westzijde van Odijk in beeld. Voor de bereikbaarheid en doorstroming zijn mogelijk aanvullende maatregelen noodzakelijk. Uitgangspunt voor de genoemde uitbreiding is dat de financiering van de gewenste omlegging van de N229 en eventuele aanvullende maatregelen volledig worden gefinancierd binnen de totale exploitatie van het gebied.

5.8.3.2. Stedelijk programma De Bilt

Object: gemeente De Bilt

In de gemeente De Bilt liggen de bebouwingskernen Bilthoven/De Bilt, Groenekan, Hollandse Rading, Maartensdijk en Westbroek. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 675 woningen. Deze opgave kan volledig binnen de rode contouren gerealiseerd worden.

5.8.3.3. Stedelijk programma Houten

Object: gemeente Houten

In de gemeente Houten liggen de bebouwingskernen Houten. 't Goy, Schalkwijk en Tull en 't Waal. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 1950 woningen. Het overgrote deel van dit programma kan binnen de rode contouren worden gerealiseerd, met name op de VINEX-locatie Houten-Zuid en daarnaast op diverse binnenstedelijke locaties. Een uitbreiding van 250 woningen verspreid

liggend buiten de rode contour wordt voorzien in de gebiedsontwikkeling 'Eiland van Schalkwijk', gelegen tussen het Lekkanaal, het Amsterdam-Rijnkanaal en de Lek. In de planvorming voor dit gebied moet nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de waterveiligheid, omdat het gebied vanwege de lage ligging van het maaiveld bij een eventuele overstroming snel en diep onder water komt te staan. Omdat het Eiland van Schalkwijk deels in het gebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ligt, moet in de plannen voor woningbouw bovendien rekening worden gehouden met de landschappelijke kwaliteiten, zoals beschreven in Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen. In de PRS-periode is in Laagraven een nader te bepalen aantal woningen mogelijk, als onderdeel van de ontwikkeling van de A12zone.

5.8.3.4. Stedelijk programma Nieuwegein

Object: gemeente Nieuwegein

Voor de gemeente Nieuwegein wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 2000 woningen binnen de rode contouren, onder andere in de projecten Hoog Zandveld, Blokhoeve en Binnenstad. In de PRS-periode is in Laagraven een nader te bepalen aantal woningen mogelijk, als onderdeel van de ontwikkeling van de A12zone.

5.8.3.5. Stedelijk programma Stichtse Vecht

Object: gemeente Stichtse Vecht

In de gemeente Stichtse Vecht liggen de bebouwingskernen Breukelen, Kockengen, Kerklaan, Loenen, Loenersloot, Maarssen Dorp, Maarssenbroek, Nieuwer ter Aa, Nigtevecht en Vreeland. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 2150 woningen binnen de rode contouren op diverse locaties, waarvan 750 woningen in het project Hof van Breukelen in de periode tot 2025. Bij de planvorming en ontwikkeling van een aantal van de binnenstedelijke locaties dient rekening te worden gehouden met de lange termijn gevolgen en bijkomende hogere kosten door de ligging in voor bodemdaling gevoelig gebied.

5.8.3.6. Stedelijk programma Utrecht

Object: gemeente Utrecht

Voor de gemeente Utrecht wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 27.750 woningen. Van dit programma zijn 22.750 woningen binnen de rode contouren gesitueerd, waarvan ongeveer de helft in de Vinex-locatie Leidsche Rijn (11.500 woningen). De andere helft van het programma binnen de rode contouren is voorzien in diverse kleinere en grotere projecten, zoals de Merwedekanaalzone, de 2e Daalsedijk en het Veemarktterrein. Buiten de rode contour zijn in de polder Rijnenburg tot 2030 7.000 woningen gepland, waarvan naar verwachting 5000 woningen in de PRS periode zullen worden gerealiseerd. Bij de planvorming voor Rijnenburg zal moet met verschillende aandachtspunten rekening worden gehouden. Voor het noordelijk deel van het gebied moet het stedenbouwkundig ontwerp en de inrichting afgestemd worden op (zeer) natte omstandigheden en de geringe draagkracht van de bodem. Tevens moet uitdrukkelijk rekening worden gehouden met de waterveiligheid, omdat dit gebied in het geval van een overstroming snel (en in het noordelijke deel tevens diep) onder water komt te staan. Essentieel is ook dat voorafgaand aan de start van de ontwikkeling de ontsluiting van Rijnenburg via de weg (onder meer op de A2 en de A12) en met het openbaar vervoer is geregeld. Wij hechten grote waarde aan een blijvende inzet voor een duurzame planontwikkeling door alle betrokken partijen.

5.8.3.7. Stedelijk programma Vianen

Object: gemeente Vianen

In de gemeente Vianen liggen de bebouwingskernen Everdingen, Hagestein, Vianen en Zijderveld. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 2150 woningen. Hiervan kunnen 650 woningen binnen de rode contouren worden gerealiseerd, onder andere in de projecten Helsdingen, Sluiseiland en Vijfheerenlanden. Buiten de rode contouren kunnen 1800 woningen worden gerealiseerd op de locatie Hoef en Haag, waarvan 1500 in de PRS-periode. In de planvorming voor dit gebied moet nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de waterveiligheid, omdat het gebied vanwege de lage ligging van het maaiveld bij een eventuele overstroming snel en diep onder water komt te staan. De binnendijkse vrijwaringszone van

100 meter rondom de dijken moet in acht genomen worden. Bij de planvorming moet rekening worden gehouden met de verhoogde kans op kwel bij aantasting van de deklaag en de gemiddeld genomen hoge grondwaterstanden.

5.8.3.8. Stedelijk programma IJsselstein

Object: gemeente IJsselstein

Voor de gemeente IJsselstein wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 500 woningen in diverse projecten binnen de rode contouren, zoals Clinkenhoef, IJsselveld Oost en Kloosterplantsoen.

5.8.3.9. Stedelijk programma Zeist

Object: gemeente Zeist

In de gemeente Zeist liggen de bebouwingskernen Austerlitz, Bosch en Duin, Den Dolder en Zeist. Voor de totale gemeente wordt uitgegaan van een woningbouwprogramma van 2200 woningen binnen de rode contour plus een nader te bepalen aantal woningen buiten de rode contour ten noordoosten van Den Dolder. Het woningbouwprogramma binnen de rode contour kan worden gerealiseerd op diverse locaties, waaronder in de projecten Kerkebosch, Vliegbasis, Austerlitz Noord en Sterrenberg.

5.8.4. Regio West

Object: Regio West

Het gehele gebied ligt binnen het Groene Hart. Dit betekent dat hier al jarenlang een terughoudend verstedelijkingsbeleid is gevoerd, ondanks de druk die er vanwege de centrale ligging en aantrekkelijke woonomgeving op dit gebied rust. Wij continueren dit beleid voor de periode 2013 – 2025.

Het totale woningbouwprogramma in West – Utrecht is 4.900 woningen. Daarvan wordt meer dan binnen de rode contouren gerealiseerd.

	Binnenstedelijke woningbouw	Uitleg	Totaal
De Ronde Venen	1.700	0	1.700
Woerden	2.160	90	2.250
Montfoort	270	80	350
Oudewater	300	0	300
Lopik	180	120	300
Totaal	4.610	290	4.900

5.8.4.1. Stedelijk programma De Ronde Venen

Object: gemeente De Ronde Venen

In de gemeente De Ronde Venen liggen de kernen Abcoude, Baambrugge, Mijdrecht, Wilnis, Vinkeveen, Waverveen, De Hoef en Amstelhoek. Het woningprogramma voor de gemeente De Ronde Venen is 1.700 woningen. Van dit programma kan 1.700 woningen via binnenstedelijke woningbouw worden gerealiseerd. De gemeente heeft veel woningbouw mogelijkheden binnen de bestaande rode contouren. Belangrijke projecten zijn onder meer Marickenzijde, het Estafetteproject, Westerheul en Winkelhoek, naast een aantal kleinere projecten. Bij Marickenzijde hechten wij aan een koppeling met en een financiële bijdrage aan de realisatie van natuur en recreatie in Marickeland. Om tot een realistische uitvoering te komen is het belangrijk dat de woningbouwprojecten goed onderling op elkaar afgestemd en gefaseerd worden.

Bij Amstelhoek zien wij kansen voor een kwaliteitsverbetering van de kernrandzone aan de zuid- en oostzijde. Deze kansen hangen samen met de omlegging van de N201, sanering van glasopstanden en herontwikkeling van vrijkomende bedrijventerreinen. Behoud en vergroten van de zichtbaarheid van de Stelling van Amsterdam en het fort Amstelhoek is hierbij een belangrijke randvoorwaarde.

5.8.4.2. Stedelijk programma Woerden

Object: gemeente Woerden

In de gemeente Woerden liggen de kernen Woerden, Harmelen, Zegveld, Kamerik en Kanis. Het woningprogramma voor de gemeente Woerden is 2.250 woningen.

In de kern Woerden zijn veel mogelijkheden voor binnenstedelijke woningbouw, zoals Waterrijk, Snellerpoort, Campinaterrein en het Defensie-eiland). Daarnaast is er een aantal kleinere projecten binnen de rode contouren. Wij willen de gemeente ondersteunen bij het daadwerkelijk realiseren van de binnenstedelijke mogelijkheden. De kern Woerden kan daarmee tevens een beperkte opvangtaak vervullen voor enkele omliggende kernen en voor de algemene druk die op het westelijk deel van de provincie ligt.

In Harmelen is aan de westzijde een uitbreiding voorzien van 90 woningen, die ook al in de vorige PRS was opgenomen. Bij de planvorming en ontwikkeling van deze uitbreiding dient rekening te worden gehouden met de lange termijn gevolgen en bijkomende hogere kosten door de ligging in voor bodemdaling gevoelig gebied. Aan de noordzijde zijn er kansen voor kwaliteitsverbetering van de kernrandzone en het realiseren van een mooie overgang naar het Vijverbos.

In de kernen Kamerik, Zegveld en Kanis voorzien wij geen uitbreidingen, vooral vanwege de ligging in een bijzonder waardevol deel van het veenweidegebied en vanwege de woningbouwmogelijkheden binnen de rode contouren van de kern Woerden. Wij werken mee aan kansen om de ruimtelijke kwaliteit van de kernranden van deze dorpen te verhogen.

5.8.4.3. Stedelijk programma Montfoort

Object: gemeente Montfoort

Het woningbouwprogramma voor de kernen Montfoort en Linschoten is 350 woningen: 270 binnen de rode contouren (binnenstedelijk) en 80 erbuiten (uitbreiding).

De uitbreiding is voorzien op een deel van de huidige sportvelden in Linschoten. De sportvelden worden voor een gedeelte verplaatst naar een nog nader te bepalen locatie buiten de rode contouren. De woningbouw is nodig als financiële drager. Deze verplaatsing mag niet ten koste van de aanwezige landschappelijke kernkwaliteiten van het Groene Hart. Een visie op de kernrandzones van Linschoten is hiervoor noodzakelijk.

5.8.4.4. Stedelijk programma Oudewater

Object: gemeente Oudewater

Het woningprogramma voor de gemeente Oudewater is 300 woningen. Dit programma kan via binnenstedelijke woningbouw worden gerealiseerd, onder andere in de projecten Noort Syde II en Westerwal. Wij voorzien in de planperiode geen uitbreidingen. Net buiten de rode contouren ligt het terrein van de touwfabriek, dat gedeeltelijk de status van Rijksmonument heeft. Op het terrein bevindt zich ook leegstaande niet waardevolle bebouwing. Vanwege de noodzakelijke restauratie van dit monument is het denkbaar dat voor de financiering van de restauratie enige woningbouw wordt gerealiseerd op een nader te bepalen locatie. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de aanwezige landschappelijke kernkwaliteiten van het Groene Hart.

5.8.4.5. Stedelijk programma Lopik

Object: gemeente Lopik

Het woningbouwprogramma voor de gemeente Lopik is 300 woningen, met een onderverdeling van 180 woningen binnenstedelijk en 120 woningen uitbreiding. De uitbreiding wordt voorzien op de locaties Benschop - oost (80 woningen) en Lopik – oost (40 woningen), beide locaties die al in de vorige PRS zijn opgenomen. Bij de planvorming en ontwikkeling van deze uitbreiding dient rekening te worden gehouden met de lange termijn gevolgen en bijkomende hogere kosten door de ligging in voor bodemdaling gevoelig gebied.

6. Ontwikkeling landelijk gebied

Dit hoofdstuk bevat het beleid voor de provinciale belangen uit de pijler ontwikkeling landelijk gebied.

Het landelijk gebied is primair van belang als drager voor een duurzame landbouw, een samenhangend stelsel van natuurgebieden en een aantrekkelijk recreatieaanbod. De ontwikkeling van de landbouw door de eeuwen heeft, in samenhang met de natuurlijke kenmerken gezorgd voor het aantrekkelijke en gevarieerde landschap dat zo kenmerkend is voor onze provincie. Dat landschap draagt in belangrijke mate bij aan de aantrekkelijkheid van het vestigingsmilieu in onze provincie. Ons beleid voor het landelijk gebied is enerzijds op gericht dat aantrekkelijke landschap te ontsluiten voor de stedeling en ruimte te bieden voor een aantrekkelijk recreatieaanbod. Anderzijds willen wij het landelijk gebied vrijwaren van oprukkende verstedelijking. We willen ruimte houden voor de landbouw als drager van de kwaliteit van het landschap en voor een robuuste ecologische hoofdstructuur als drager van de biodiversiteit.

6.1. Algemene beleidslijn landelijk gebied

Object: gehele landelijk gebied

Beleid

Wij voeren een terughoudend beleid ten aanzien van nieuwe stedelijke functies in het buitengebied. Daar waar nieuwe stedelijke functies kunnen bijdragen aan de provinciale belangen in het landelijk gebied, bieden wij speelruimte via ons kwaliteitsinstrumentarium. Zo mogelijk proberen wij, op gebiedsniveau en in samenspraak met de gemeente kwaliteitsverbetering te stimuleren. Hier hebben we als redenen voor:

- De schaalvergroting in de landbouw gaat door. Dat maakt het noodzakelijk om nieuwe, passende functies mogelijk te maken voor vrijkomende agrarische bedrijfscomplexen.
- Nabij de stads- en dorpsranden is ruimte nodig voor stedelijke functies die in de kern moeilijk kunnen worden ondergebracht.
- Voorts is de grens tussen stad of dorp enerzijds en landelijk gebied anderzijds niet altijd zo hard als de rode contouren suggereren. In het landelijk gebied komen bestaande stedelijke functies voor die ruimte krijgen zich aan de eisen van de tijd aan te passen. Wij stellen daaraan wel randvoorwaarden.
- Op veel plaatsen in de provincies is sprake van woningen en bebouwingsconcentraties met stedelijke functies in het landelijk gebied, in de vorm van bebouwingslinten en clusters van bebouwing kleiner dan vijf ha. Deze woningen en bebouwingsconcentraties hebben geen rode contour gekregen. Er is wel ruimte voor verdichting van de concentraties, mits de omgevingskwaliteit, vooral het landschap, voldoende is geborgd. Vooral in die linten zijn de landschappelijke en cultuurhistorische waarden doorgaans hoog. Dat lijkt een beperking, maar daar waar bestaande situaties worden verbeterd, biedt dat ook kansen.
- Buiten die bebouwingsconcentraties en de stadsrandzones zijn nieuwe stedelijke functies doorgaans alleen mogelijk, indien daar een aantoonbare "groene" prestatie tegenover staat. Deze prestatie kan het realiseren van natuur zijn, maar kan bijvoorbeeld ook een bijdrage zijn aan verdrogingsbestrijding, aan groenblauwe of recreatieve dooradering van het landschap of aan de agrarische structuur.

Regels hiervoor staan in de artikelen 24 tot en met 28 van de Provinciale Ruimtelijke Verordening.

De traditionele, regulerende, rol van de provincie in het buitengebied evolueert. Wij willen niet slechts ontwikkelingen voorkómen die de kwaliteit van dat landelijk gebied bedreigen, wij willen ook gunstige ontwikkelingen stimuleren. Dit geldt zowel voor de kernrandzones als verderop in het landelijk gebied.

6.2. Geledingszones

Kaart Geledingszones en recreatie; objecten Geledingszones en Recreatieve groengebieden

Beleid

Ons beleid voor de geledingszones is gericht op behoud van ruimte tussen de afzonderlijke kernen binnen de stadsgewesten en op voldoende ruimte voor bovenlokale recreatieve voorzieningen. De bestaande bovenlokale voorzieningen in deze zones willen we behouden en waar nodig versterken. Daarnaast is in de geledingszones onder voorwaarden ruimte voor aanvullende bovenlokale groenblauwe- en recreatievoorzieningen met een intensief of extensief gebruik mogelijk. Hierbij valt te denken aan nieuwe landgoederen met recreatief medegebruik, andere vormen van rood voor groen die bijdragen aan de recreatieve structuur, natuurgebieden met recreatief medegebruik, recreatieve groengebieden, open (zwem)waterlocaties en doorgaande routestructuren voor langzaam verkeer. De landbouw heeft hier extra

ruimte voor verbredingsactiviteiten (groenblauwe functies of stedelijk gelieerde functies, waaronder ook innoverende activiteiten zoals stadslandbouw).

In de afgelopen periode is een aantal recreatieve groengebieden gerealiseerd. Deze willen wij behouden en beschermen tegen ongewenste ontwikkelingen. Andere recreatieve groengebieden die tot nu toe als te realiseren zijn aangegeven, zijn nog niet gerealiseerd. Wij streven nog steeds naar realisatie. Via onze ruimtelijke verordening regelen wij dat in de geleidingszones geen ontwikkelingen plaats vinden die behoud en realisatie van recreatief groen belemmeren. Wij willen met andere partijen bekijken hoe wij uitvoering kunnen geven aan de realisatie van deze gebieden.

Om de ontwikkelingen in de geleidingszones in samenhang te bekijken stellen we integrale visievorming voor. Wij willen hierin het voortouw nemen en zullen dit traject in nauwe samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartijen nader uitwerken. In de visie worden bestaande landschapsstructuren en eventueel aanwezige cultuurhistorische- of natuurwaarden recht gedaan en zo mogelijk versterkt. Bovendien willen we voor de gezonde landbouw voldoende ontwikkelruimte bieden, vooral gericht op de functie van de landbouw voor het aangrenzende stedelijk gebied. Eventueel extra gemotoriseerd verkeer moet op een goede manier worden afgewikkeld, blijvend uit de mobiliteitstoets.

Toelichting

In de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort liggen tussen en aan de rand van de verschillende kernen overwegend groen ingerichte gebieden, die als vingers vanuit het landelijk gebied het stadsgewest insteken. Ze bestrijken veelal het landelijk gebied van meerdere gemeenten. Deze gebieden vervullen een belangrijke functie als tegenhanger van de meest verstedelijkte gebieden in onze provincie. Ze herbergen een mix aan gebruiksvormen met als belangrijkste landbouw, natuur, recreatie, verspreid wonen en kleine bedrijvigheid. Voorts liggen er tal van doorgaande structuren op het vlak van groenblauw, landschap, cultuurhistorie, varen, wandelen en fietsen.

Vanwege het nabij gelegen stedelijk gebied is vooral de bovenlokale recreatiebehoefte in de geleidingszones groot. Om hier in te voorzien is voor de gebieden rond Utrecht gewerkt aan de 'Randstadgroenstructuur' en later aan 'Recreatie om de Stad'. Beide door het rijk geïnitieerde beleids- en realiseringsregimes zijn inmiddels niet meer van kracht. De gebieden zijn echter nog niet allemaal aangelegd en afgerond. Recreatieve groengebieden in de regio Amersfoort zijn de afgelopen jaren in het kader van de Groenblauwe structuur Amersfoort ontwikkeld of worden nog ontwikkeld.

De verwachting is dat de recreatiebehoefte vanuit de kernen de komende jaren verder zal toenemen, mede als gevolg van de grote binnenstedelijke woningbouwambitie. Om die reden vinden wij zowel gebiedsontwikkeling ten behoeve van recreatie, als bereikbaarheid en toegankelijkheid van deze gebieden voor vooral langzaam verkeer van groot belang en zullen wij ontwikkelingen die hieraan bijdragen stimuleren.

We gaan in samenspraak met gebiedspartijen bekijken hoe we nu ervoor kunnen zorgen dat de al geplande recreatieve groengebieden toch aangelegd en beheerd kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van rood voor groen in zijn grootschalige vorm, zoals nieuwe landgoederen, met als belangrijke randvoorwaarde dat de rode ontwikkelingen substantieel bijdragen aan de recreatieve en landschappelijke waarden van het betreffende gebied. Ook wordt er in samenhang met andere opgaven (wonen, werken, verkeer, landschap, natuur en water) gekeken wat de ontwikkelmogelijkheden zijn.

Relaties

Wij stimuleren dat de gemeenten meer aandacht schenken aan de ruimtelijke kwaliteit van de kernrandzones die direct rond de kernen liggen, zoals beschreven onder 'Kwaliteit kernrandzones'. De aan de betreffende kern gelieerde recreatiebehoefte maakt hiervan deel uit. De verkenning en gewenste kwaliteitsverbetering van de kernrand(zone) van de aangrenzende kernen heeft zijn eigen dynamiek en gemiddeld genomen weinig impact voor het totale groenrecreatieve gebied.

Onder regie van het Architectuurcentrum Aorta en in samenwerking met ons en met alle Utrechtse gemeenten wordt verkend hoe de kwaliteit van de overgangszones tussen stedelijk en landelijk gebied kan worden versterkt en welke rol de verschillende partijen daarbij hebben. De uitkomsten hiervan kunnen invloed hebben op de PRS en op de uitvoering die aan de geleidingszones gegeven wordt.

Zie ook kwaliteit kernrandzones

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> - Uitnodigende stadlandzones die stad en land verbinden en met een adequaat recreatieaanbod. - Behouden en ontwikkelen van de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding (recreatie en toerisme).
Provinciale rol	Reguleren, participeren
Reguleren (PRV)	<ul style="list-style-type: none"> - Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan bestemmingen en regels op ter bescherming en ontwikkeling van recreatie, landschap en/of natuur in de geleidingszones (artikel 38).
Participeren (uitvoeringsprogramma)	<ul style="list-style-type: none"> - We starten, in nauwe samenwerking met gemeenten en andere gebiedspartijen, onderzoek naar gewenste ruimtelijke invulling van geleidingszones binnen stadsgewesten van Utrecht en Amersfoort. - Verkenning realisatiemogelijkheden recreatief groen om de stad.

6.3. Natuur

Natuur vormt een belangrijke basis voor een aantrekkelijk, kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied. De provincie Utrecht heeft, door de variatie in ondergrond, een diverse natuur met hoge biodiversiteit. Door verschillende oorzaken, zoals verstedelijking, verdroging en vermesting, maar ook klimaatverandering, staat deze biodiversiteit onder druk. We spannen ons in voor het in stand houden en waar mogelijk vergroten van de biodiversiteit. Hiervoor hebben wij beleid voor natuur binnen de Ecologische Hoofdstructuur, voor natuurontwikkeling in de groene contour en voor het behoud van natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur. We zorgen ervoor dat inwoners en bezoekers deze natuur, waar mogelijk, kunnen beleven.

6.3.1. Ecologische Hoofdstructuur

Kaart Natuur; object Ecologische Hoofdstructuur

Beleid

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een robuust samenhangend netwerk van natuurgebieden en verbindingen daartussen. Wij willen onze EHS behouden en verder ontwikkelen. Hiervoor beschermen wij deze gebieden en willen wij tot 2018 1.500 ha nieuwe natuurgebieden realiseren. Wij zorgen er voor dat zich geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen voordoen die een significant negatief effect hebben op de bijzondere waarden en kenmerken van onze EHS. Dit doen wij via het beschermingsregime “nee, tenzij”. De bewijslast hiervoor ligt bij de initiatiefnemer.

Om te komen tot zowel een ontwikkelingsgerichte omgang met de EHS, als tot een betere ruimtelijke bescherming, bevat ons beleid een aantal aanvullende spelregels voor de EHS. Door deze spelregels worden onder voorwaarden ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk gemaakt, waarbij het functioneren van de EHS niet wordt aangetast of zelfs wordt verbeterd. De volgende instrumenten zijn beschikbaar:

- *Herbegrenzing van de EHS*: Bij kleine ontwikkelingen kan het instrument herbegrenzing worden ingezet, mits dit leidt tot een gelijkwaardige of betere kwaliteit van de EHS.
- *Saldobenadering*: Toe te passen bij een combinatie van ontwikkelingen die in gezamenlijk ruimtelijk plan worden opgepakt en die per saldo een meerwaarde voor natuur opleveren.
- *Uitbreiding van bestaande functies van geringe omvang*. Bepaalde kleinschalige ontwikkelingen in de EHS zijn mogelijk mits aansluitend aan de bestaande andere functie en het op al verstoord terrein plaats vindt.

Het is mogelijk dat ook ontwikkelingen buiten de EHS van invloed zijn op het functioneren van de EHS. Daarbij denken wij aan ontwikkelingen die een verstorende invloed hebben, of ontwikkelingen die leiden tot aanpassingen van het watersysteem in de buurt van een voor verdroging gevoelig gebied. Wij vragen de gemeenten om bij ontwikkelingen in de nabijheid van de EHS te voorkomen dat deze een negatieve invloed hebben op het functioneren van de EHS.

De EHS heeft een belangrijke functie voor de recreatie. Die recreatieve functie willen behouden en in sommige gevallen versterken. Gote verblijfs- en dagrecreatieterreinen op de Heuvelrug maken daarom geen deel uit de EHS. Wij hechten belang aan recreatief medegebruik, voor zover passend binnen het functioneren van de EHS. Daarom maken wij binnen het regime “nee, tenzij” een uitzondering voor verblijfs- en dagrecreatieterreinen kleiner dan 5 ha. Voor ontwikkelingen binnen het terrein hoeft alleen gekeken te worden naar actuele

natuurwaarden en niet naar potentiële waarden. Recreatieve toegangspoorten naar natuurgebieden kunnen op grond van een gebiedsvisie een intensievere inrichting krijgen indien dit intensievere gebruik opweegt tegen de ecologische winst van een goede recreatieve zonering in het achterliggende natuurgebied.

Het reguliere agrarisch gebruik van agrarische gronden binnen de EHS is geen activiteit met significante gevolgen en ondervindt geen beperking van het ruimtelijk natuurbeleid. Agrarische bedrijven mogen zich op de bestaande bouwpercelen ontwikkelen. Bij uitbreiding van het bouwblok op grond met een agrarische bestemming wordt binnen het nee, tenzij regime alleen gekeken naar aanwezige waarden.

Toelichting

De Ecologische Hoofdstructuur is een robuust netwerk van natuurgebieden en tussenliggende verbindingzones. Het netwerk bestaat uit bestaande natuurgebieden, nieuwe nog te realiseren natuurgebieden en verbindingzones tussen de gebieden. De beheersgebieden, landbouwgebieden waar agrarisch natuurbeheer wordt ingezet om een bijdrage te leveren aan de biodiversiteit, én aan het functioneren van de EHS, maken ook onderdeel uit van de EHS.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) heeft twee doelen:

1. De rijkdom aan soorten -de biodiversiteit- te behouden en te herstellen. Hiervoor is het noodzakelijk dat natuurgebieden worden uitgebreid, verbeterd, en met elkaar worden verbonden in een samenhangend netwerk. Dit netwerk moet functioneren in ruimte en tijd, waardoor planten en dieren een duurzame, robuuste en klimaatbestendige leefomgeving krijgen.
2. Ruimte bieden aan de groeiende behoefte aan rust en ruimte, waardoor inwoners en bezoekers de natuur kunnen beleven en het draagvlak voor natuurbeleid gewaarborgd is.

Binnen de EHS liggen ook beschermde natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden. Deze gebieden hebben natuurwaarden die op nationale en/of internationale schaal van groot belang zijn voor de biodiversiteit. Op deze gebieden is daarom ook de Natuurbeschermingswet van kracht. Ontwikkelingen in of in de omgeving van beschermde natuurmonumenten en Natura 2000-gebieden moeten worden getoetst aan de voorwaarden van de Natuurbeschermingswet alvorens de toetsing op basis van de EHS kan plaatsvinden.

Nee, tenzij

We beschermen de EHS via het “nee, tenzij” regime. Het Rijk heeft de provincies via het ontwerp-Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (14 juni 2011) de taak gegeven deze bescherming nader uit te werken.

Wij hebben deze bescherming vorm gegeven via een aantal stappen die hieronder zijn toegelicht.

Nieuwe (planologische) ontwikkelingen zijn in principe niet mogelijk binnen de EHS wanneer ze een significant negatief effect hebben op de volgende vier factoren (de ‘wezenlijke waarden en kenmerken’):

- bestaande en potentiële natuurwaarden;
- robuustheid en aaneengeslotenheid;
- verbindingfunctie;
- aanwezigheid bijzondere soorten.

De bewijslast bij het “nee, tenzij” regime ligt bij de initiatiefnemer. Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken zal de initiatiefnemer van de ontwikkeling de te beschermen en te behouden bovenstaande factoren per gebied moeten specificeren in het zogenaamde nee tenzij-onderzoek. Het gaat daarbij om de bij het gebied behorende natuurdoelen en –kwaliteit. Deze waarden zijn alleen realiseerbaar als de onderliggende kenmerken zoals bodem, water en milieu beschermd worden.

Een nee, tenzij-onderzoek kan achterwege blijven, indien het een kleinschalige ontwikkeling betreft bij een bestaande functie. Wij gaan er van uit, dat een dergelijke kleinschalige ontwikkeling niet tot significante gevolgen voor de waarden van de EHS leidt, als in de ruimtelijke onderbouwing wordt onderbouwd dat deze ontwikkeling op al verstoord terrein in de onmiddellijke nabijheid van bestaande bebouwing en verharding plaatsvindt. In de verordening maken wij duidelijk wat wij onder kleinschalig verstaan.

Als er sprake is van significante aantasting, dan mag het project geen doorgang vinden, tenzij het project voldoet aan enkele randvoorwaarden. Dit tenzij duidt op ontwikkelingen met redenen van groot openbaar belang. Indien er hiervan sprake is, er geen reële alternatieven zijn, de negatieve effecten zoveel mogelijk beperkt worden en de overblijvende effecten gecompenseerd worden dan zijn ontwikkelingen wel mogelijk. Van groot openbaar belang zijn in ieder geval de veiligheid, drinkwatervoorziening, plaatsing van installaties voor opwekking van elektriciteit door windmolens of plaatsing van installaties voor winning/opslag/transport van aardgas. Aan de compensatie worden nadere eisen gesteld: de compensatie vindt plaats buiten de EHS, in de directe omgeving van de ingreep, in natura (indien absoluut onmogelijk financieel), gelijktijdig en gelijkwaardig (bij hoge waarden met extra factor voor ontwikkelingstijd). Compensatie vindt bij voorkeur plaats binnen de groene contour.

Daarnaast bieden twee instrumenten aanvullende mogelijkheden voor ontwikkelingen binnen de EHS:

- **Herbegrenzing:** Bij kleine ontwikkelingen kan het instrument *herbegrenzing* worden ingezet. Daarbij kan een ruil plaatsvinden tussen de locatie van de ontwikkeling en een perceel buiten de huidige EHS. Herbegrenzing kan alleen plaatsvinden als dit tot een gelijkwaardige of betere kwaliteit leidt.
- **Saldobenadering:** Als een combinatie van ontwikkelingen in een gezamenlijk ruimtelijk plan wordt opgepakt en per saldo een meerwaarde voor natuur oplevert kan het instrument *saldobenadering* worden ingezet.

Deze instrumenten worden nader toegelicht in de spelregels EHS.

Om de toepassing van het nee tenzij te ondersteunen zal de provincie de informatie over de toetsing verder ontsluiten via een speciale website. Naast een zogenaamde beslisboom kan gedacht worden aan het beschikbaar stellen van bijvoorbeeld signaleringskaarten die kunnen helpen bij de onderzoeken.

Totstandkoming EHS-kaart

De begrenzing van de EHS wordt in deze PRS geactualiseerd. Bij deze actualisatie is de EHS-kaart, die is vastgelegd in het Streekplan 2005-2015, als basis genomen. Deze EHS-kaart bestond uit de categorieën bestaande natuur, nieuwe natuur, ecologische verbindingzones en een categorie 'overige EHS' waarmee enkele beheersgebieden en/of zoekgebied nieuwe natuur werden aangeduid. Ook Natura2000-gebieden buiten de EHS waren op deze kaart aangeduid. Al deze categorieën zullen opgaan in het object 'EHS'. In dit Voorontwerp heeft een heroverweging plaatsgevonden van de gebieden die onderdeel uitmaken van de EHS. Alle EHS-grenzen zijn nu zoveel mogelijk op logische grenzen gelegd, zoals wegen, en zijn waar nodig aangesloten bij de rode contour. De EHS vlakken zijn zoveel mogelijk gesloten en alleen enclaves als grote bebouwingsclusters en recreatieve functies zijn uit de EHS-begrenzing gehaald, waarbij 5 ha als grens gehanteerd is. Voor de ecologische verbindingzones is de EHS-begrenzing gelegd op de locaties die noodzakelijk zijn voor het goed functioneren van deze verbindingzones. Het gaat dan bijvoorbeeld om de oevers van beken met stapstenen. Zowel bij de verbindingzones, als bij de beheersgebieden, als bij de kleinere losliggende natuurterreinen is bevestigd welke gebieden noodzakelijk zijn voor het functioneren van de EHS. De terreinen die niet noodzakelijk zijn voor het functioneren, maken geen onderdeel meer uit van de EHS en zullen via andere instrumenten beschermd moeten worden.

Akkoord van Utrecht

Onderdeel van de EHS zijn de nieuwe natuurgebieden. In deze gebieden streeft de provincie naar de omzetting van agrarische grond naar natuurgrond. Over de nog te realiseren nieuwe natuur (6.000 hectare in totaal) hebben de provincie en maatschappelijke organisaties in het Akkoord van Utrecht (9 juni 2011) afgesproken dat 1.500 hectare onderdeel blijft van de EHS, dat 3.000 hectare in de zogenaamde (nieuwe) 'groene contour' wordt geplaatst en dat 1.500 hectare komt te vervallen als onderdeel van de EHS. In dit Akkoord is op hoofdlijnen een afspraak gemaakt over de gebieden die in de EHS blijven. In de Voorontwerp PRS wordt op kaart een eerste invulling gegeven aan de afspraken in het Akkoord. Voor enkele gebieden is nog een verdere uitwerking noodzakelijk. Deze gebieden zijn apart op de kaart weergegeven als 'nader uit te werken'. Over deze gebieden vindt nog overleg plaats met maatschappelijke organisaties, gebiedscommissies en gemeenten, wat zal leiden tot een geactualiseerde kaart in de Ontwerp PRS.

Relatie met recreatie

Recreatie vindt vaak plaats in of in de directe nabijheid van de EHS. Routegebonden activiteiten zoals wandelen en fietsen passen onder voorwaarden binnen de natuurbestemmingen. Er is een groeiende behoefte aan aantrekkelijke kwalitatief hoogwaardige recreatievoorzieningen. Deze dragen bij aan een positieve beleving van natuur. Daarbij ondersteunen recreatieve voorzieningen de zonering van EHS gebieden. Zonering heeft tot doel: verschillende natuurervaringen te creëren en kwetsbare natuur te ontzien. Goede recreatieve zonering zorgt daarmee voor draagvlak voor natuur en voor natuurkwaliteit.

Vanwege het belang van recreatie voor de EHS hebben we specifiek beleid ontwikkeld voor recreatie die binnen de EHS ligt. Binnen verblijfs- en dagrecreatierreinen die vanwege kleine omvang of verwevenheid met natuur binnen de EHS zijn gehouden, worden ontwikkelingen alleen getoetst op de actuele waarden en niet op de potentiële waarden. Verder wordt het mogelijk om een specifieke vorm van saldobenadering voor verblijfsrecreatie toe te passen in de zin dat voor een groter aantal verspreid liggende bedrijven een gebiedsvisie opgesteld kan worden en daarbinnen gesaldeerd kan worden. Ook moet voor verblijfsrecreatie herbegrenzen van de EHS op grotere afstand mogelijk zijn.

Relatie met landbouw

Het reguliere agrarisch gebruik van agrarische gronden binnen de EHS is geen activiteit met significante gevolgen en ondervindt geen beperking op basis van het ruimtelijk natuurbeleid. Indien wordt voldaan aan de generieke milieuwetgeving, zijn hervestiging (op een bestaande agrarische bedrijfslocatie) en uitbreiding van grondgebonden of intensieve veehouderij binnen de bestaande bouwpercelen en bouwrechten mogelijk. Binnen randvoorwaarden vinden wij toepassing van ruimte voor ruimte op de kavel en functieverandering van agrarische en niet-agrarische bedrijfsgebouwen in de EHS toegestaan. Zowel bij ruimte voor ruimte als bij functieverandering van agrarische bedrijfsgebouwen moet ontstening optreden. De algemene ruimtelijke randvoorwaarden voor deze regelingen zijn van toepassing. Binnen de EHS is het belangrijk dat de terugbouw van een woning plaatsvindt op zodanige wijze, dat natuur en landschap zoveel mogelijk worden versterkt. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen op agrarische gronden en bedrijven, die afwijken van het normale agrarische gebruik of niet in overeenstemming zijn met de bestaande rechten, moeten worden afgewogen op basis van het 'nee, tenzij'-regime. Het gaat hierbij bijvoorbeeld ook om een uitbreiding van het bouwblok. Bij het 'nee, tenzij'-regime wordt bezien of de nieuwe ontwikkeling gevolgen heeft voor wezenlijke kenmerken en waarden. Als de grond een agrarische bestemming heeft, gaat het alleen om de aanwezige waarden, niet om de potentiële waarden. Nieuwvestiging van agrarische bedrijven in de EHS is niet mogelijk.

Militaire terreinen

Militaire terreinen zijn belangrijk voor de Utrechtse natuur. Ze hebben vaak hoge natuurwaarden, en zijn gelegen op locaties die voor het functioneren van de EHS van belang zijn (bijv. in de verbindingen op de Utrechtse Heuvelrug). De militaire terreinen maken daarom onderdeel uit van de Utrechtse EHS. Deze aanduiding heeft geen consequenties voor het militaire gebruik van deze terreinen. Het nee, tenzij-regime zal niet van toepassing zijn op het militaire gebruik van deze terreinen. Wanneer het militaire gebruik van deze terreinen afgehaald wordt dan zullen deze terreinen een natuurfunctie krijgen.

Ontwikkelingen in de nabijheid

Het is mogelijk dat bepaalde ontwikkelingen die zich *buiten* de EHS begrenzing afspelen, een significant schadelijk effect hebben op gebieden *binnen* de EHS. Het gaat dan bijvoorbeeld om kleine gebieden, die door de geringe omvang kwetsbaar zijn voor verstoringen van buitenaf, of om gebieden die gevoelig zijn voor ingrepen in het hydrologische systeem. Er is vaak veel geïnvesteerd om deze elementen aan te leggen en zij spelen een cruciale rol in het verbinden van grotere gebieden. Voor ontwikkelingen in de nabijheid van de EHS verzoeken wij de gemeente om het effect op wezenlijke kenmerken en waarden van deze kwetsbare elementen te beschouwen. Daarbij gaat het om ontwikkelingen die bijvoorbeeld een toename in licht of bezoekers tot gevolg hebben, of waarbij de waterhuishouding wordt aangetast. We gebruiken dit vooral om in een vroeg stadium met initiatiefnemers in overleg te treden. De praktijk laat zien dat dit de planvorming te goede komt, waardoor de aantasting van de EHS geminimaliseerd kan worden.

Kwaliteit en ontwikkeling

Natuur kan alleen behouden blijven of worden ontwikkeld wanneer de kwaliteit van ruimte, water en milieu aan bepaalde eisen voldoet en de EHS zo min mogelijk versnipperd is. Daarbij spelen de beschikbare ruimte, minimale oppervlakte, goed waterbeheer en rust voor verschillende ecosystemen een belangrijke rol. We doen dit niet alleen via ons ruimtelijk natuurbeleid. Ook met ons milieu- en waterbeleid dragen we bij aan de juiste condities om de gewenste natuurdoeltypen in de EHS te kunnen realiseren/behouden. Hiertoe pakken wij, met regionale partners zoals de waterschappen, de verdroging van de natuur aan en krijgen de kwetsbare, verzuringgevoelige bestaande bos- en natuurgebieden bescherming. Ter informatie nemen we in het Ontwerp van de PRS de verdrogingsgevoelige natuur als een toelichting op de EHS-kaart op.

Het realiseren van nieuwe natuur vindt plaats via gebiedsgerichte processen en projecten en via reconstructie. Als particulieren nieuwe natuur willen realiseren geven wij daar ruimte voor. Bij de inrichting van nieuwe natuur zullen wij extra aandacht geven aan (of vragen voor) de aardkundige, cultuurhistorische en landschappelijke waarden en de ruimtelijke kwaliteit. Waar mogelijk zoeken wij naar koppeling met waterberging en extensieve vormen van recreatie.

Om te kunnen voldoen aan onze natuurdoelstellingen, inclusief de Europese verplichtingen, is het noodzakelijk dat binnen de EHS nieuwe natuur wordt ontwikkeld. De gebieden binnen de EHS waar nieuwe natuur nog gerealiseerd gaat worden, betreffen veelal gronden die in eigendom en beheer van agrariërs zijn. Tot 2018 zal 1.500 hectare landbouwgrond worden omgezet naar nieuwe natuur. Deze realisatie vindt plaats door middel van grondverwerving of particulier natuurbeheer. In eerste instantie geldt bij realisatie van nieuwe natuur als uitgangspunt dat dit plaats vindt op basis van vrijwilligheid. Zolang er geen nieuwe natuur is gerealiseerd legt het nee, tenzij regime en overig ruimtelijk natuurbeleid geen beperkingen op aan de agrarische bedrijfsvoering.

Deze zijn immers niet te rechtvaardigen zijn vanuit bestaande aantoonbare ecologische waarden of zekerheid over de realisering van de gewenste ontwikkeling.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op ter bescherming van de ecologische hoofdstructuur (artikel 35).
Stimuleren	Overleg: De provincie vraagt bij gemeenten aandacht voor voorkomen of aanpassen van ontwikkelingen in nabijheid van de EHS die effecten kunnen hebben op de EHS. Interactieve website: Ontwikkelen binnen de EHS (omgaan met nee, tenzij)

6.3.2. Groene Contour

Kaart Natuur; object Groene contour

Beleid

In een deel van ons landelijk gebied realiseren wij zelf geen ecologische hoofdstructuur, maar liggen er wel kansen voor het realiseren van duurzame ecologische kwaliteiten. Wij hebben deze gebieden begrensd in de "groene contour". In en aangrenzend aan deze gebieden stimuleren wij de vrijwillige realisatie van nieuwe natuur via onder andere ons kwaliteitsinstrumentarium voor het landelijk gebied. Op de "groene contour" is het nee, tenzij regime niet van toepassing. In deze gebieden gelden dus geen aanvullende beperkingen op ons algemene beleid voor het landelijk gebied. Wel zullen wij onomkeerbare ingrepen en processen, zoals grootschalige verstedelijking, die het realiseren van natuur in deze gebieden onmogelijk maakt, voorkomen. Zodra in deze gebieden nieuwe natuur is gerealiseerd wordt deze onder het regime van de EHS gebracht.

Toelichting

Binnen de "groene contour" liggen gebieden die van belang worden geacht voor het functioneren van de EHS, maar die niet onder de EHS zelf vallen, omdat er tot 2018 geen financiering met rijksmiddelen mogelijk is. Binnen deze gebieden kan op 3.000 ha grond op vrijwillige basis EHS gerealiseerd worden. Het huidige gebruik van deze gronden is overwegend agrarisch. De reguliere agrarische ontwikkeling is op deze gronden dan ook gewoon mogelijk. Daarnaast is ook de omzetting van agrarisch gebruik naar natuur in en om deze gebieden mogelijk. Om de realisatie van natuur te stimuleren kan het ontwikkelingsinstrument "rood voor groen" in zijn grootschalige vorm, zoals nieuwe landgoederen, in deze gebieden bij voorrang worden ingezet, rekening houdend met de overige provinciale belangen. Binnen de groene contour is het belangrijk dat de bouw van rood plaatsvindt op zodanige wijze, dat natuur en landschap zoveel mogelijk worden versterkt. Daar waar de aard van het gebied zich niet leent voor het toevoegen van rood ten behoeve van de ontwikkeling van ecologische kwaliteiten zullen we helpen met het zoeken naar andere vormen van financiering. Dit vindt plaats buiten het ruimtelijke spoor om. Bij de inrichting van nieuwe natuur zullen wij extra aandacht geven aan (of vragen voor) de aardkundige, cultuurhistorische en landschappelijke waarden en de ruimtelijke kwaliteit. Waar mogelijk zoeken wij naar koppeling met waterberging en extensieve vormen van recreatie.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op die onomkeerbare ingrepen en processen in de "groene contour" voorkomen (artikel 36 en 37).

6.3.3. Natuurwaarden buiten de Ecologische Hoofdstructuur

Kaart Natuur; objecten Natuur buiten de EHS en Weidevogelgebieden

Beleid

De natuurwaarden buiten de EHS dragen veelal bij aan de essentiële gebiedskenmerken en aan de regionale biodiversiteit en dienen daarom behouden te blijven. Wij vragen aan gemeenten om voor deze gebieden een specifieke bestemming op te nemen in hun bestemmingsplannen ter bescherming en versterking van de

actuele natuurwaarden. Op de kaart zijn die gebieden buiten de EHS aangegeven waar zich hoge natuurwaarden bevinden.

Speciale aandacht vragen de weidevogelkerngebieden. Weidevogels zijn karakteristiek in het traditioneel open (veen)weidelandschap. Daarnaast hebben wij een internationale verantwoordelijkheid om deze weidevogels te beschermen. Wij vinden zowel de weidevogels, als het karakteristieke cultuurlandschap waarin zij verblijven belangrijk. Daarom beschermen wij deze landschappen, via het in de ruimtelijke verordening opnemen van de kernkwaliteiten van de landschappen, tegen inbreuken op de openheid en verkavelingsstructuur. In het vooroverleg met de gemeenten vragen wij bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen om aandacht voor de leefgebieden van weidevogels, de weidevogelkerngebieden.

Toelichting

Buiten de EHS komen verspreid natuurwaarden voor. Vaak zijn deze kleinschalig, of hangen ze samen met andere functies in het gebied. Het gaat onder andere om de natuur van sloten en slootranden, houtwallen en heggen, kleine bosjes, wegbermen, weidevogel- en wintergastengebieden en om succesvol aangeslagen natuur- of recreatieontwikkeling in de stadsrand. Voor het beschermen en versterken van deze natuurwaarden moet aan de milieucondities voor deze natuur voldaan worden. Voor alle op de kaart aangegeven natuurelementen is verrijking met nutriënten nadelig terwijl voor alle waterafhankelijke natuur een goede waterkwaliteit en peilregime essentiële voorwaarden zijn.

Weidevogels zijn karakteristiek in het traditioneel open (veen)weidelandschap. Nederland heeft een internationale verantwoordelijkheid voor de bescherming van weidevogels. Aangezien een groot deel van die populatie in de provincie Utrecht voorkomt hebben ook wij een verplichting om deze soorten goed te beschermen. Voor weidevogels zijn openheid, rust en stabiliteit in inrichting en beheer van belang. Wij waarborgen dit vooral via ons landschapsbeleid.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden.
Provinciale rol	Stimuleren
Stimuleren	<i>Overleg:</i> De provincie vraagt bij gemeenten aandacht voor bescherming en versterking van actuele natuurwaarden buiten de EHS en voor de weidevogelkerngebieden.

6.4. Landbouw

Landbouw³ is de belangrijkste gebruiker van ons landelijk gebied en van groot belang voor de kwaliteit van ons aantrekkelijke cultuurlandschap. De opgave voor de landbouw is om zich te handhaven om zo, naast haar primaire rol als voedselproducent, de rol voor het cultuurlandschap te kunnen blijven spelen: 'duurzame groei in een aantrekkelijk landschap'. In ons beleid geven wij aan hoe wij de landbouw hierin kunnen ondersteunen.

6.4.1. Landbouwgebieden

Kaart Landbouw; Objecten Landbouwgebieden en Landbouwkerengebieden

Beleid

In landbouwgebieden bieden we binnen voorwaarden van milieu, biodiversiteit en landschap voldoende groeirimte aan de landbouw (vooral melkveehouderij en fruitteelt). In deze gebieden bieden we agrariërs ook ruimte voor andersoortige ontwikkelingen en alternatieve inkomstenbronnen, zoals verbreding en innovatie (waaronder ook productie van duurzame energie). Voorwaarden die wij hieraan stellen zijn:

- De activiteiten zijn in belang van de landbouw zelf en van haar functie voor het omringende gebied;
- De activiteit tast de landschappelijke kwaliteiten van het gebied niet aan;
- De nevenactiviteit blijft ondergeschikt aan de agrarische hoofdfunctie en vindt plaats binnen de bestaande bebouwing.

---

³ De tekst in deze paragraaf is onder voorbehoud van behandeling van de landbouwvisie in Provinciale Staten. Op 7 februari 2011 hebben Provinciale Staten het Koersdocument Landbouw vastgesteld. In de tweede helft van 2011 zullen Gedeputeerde Staten een volledig uitgewerkte Landbouwvisie aan Provinciale Staten voorleggen. De tekst in deze paragraaf is een uitwerking van het ruimtelijk relevante deel van deze nog te behandelen landbouwvisie.

Het beleid voor andere dan agrarische functies in deze gebieden is vooral gericht op de landschappelijke en recreatieve kwaliteit van deze gebieden en op het realiseren van de Groene Contourgebieden en van de recreatieve groengebieden nabij de stad. Daarbij willen we wel voorkomen dat de blijvende landbouw in haar bedrijfsvoering hinder ondervindt van vrijwillige natuur- of recreatieontwikkeling.

Nieuwvestiging

Omdat door de voortgaande schaalvergroting voldoende bouw kavels van stoppende bedrijven beschikbaar komen en om verstening en aantasting van het landschap te voorkomen staan wij geen nieuwvestiging van landbouwbedrijven toe. Wel blijft in specifieke situaties verplaatsing van melkveehouderij binnen de provincie mogelijk, maar dan bij voorkeur naar een vrijkomend agrarisch perceel. Omschakeling van melkveehouderij of gemengde bedrijven met als hoofdtak melkveehouderij naar volledige intensieve veehouderij staan wij alleen toe in het Reconstructiegebied.

Landbouwkerngebieden

Binnen de landbouwgebieden onderscheiden we landbouwkerngebieden. Dit zijn de gebieden waar de landbouw in Utrecht de beste uitgangspositie heeft om duurzaam te produceren voor de wereldmarkt en/of de Randstedelijke markt. In deze gebieden heeft landbouw dan ook het primaat. Ze worden zo veel mogelijk gevrijwaard van andere functies. Daardoor blijft de grondprijs op een redelijk peil en komen vrijkomende gronden zo veel mogelijk ten goede aan de landbouw. In deze gebieden zetten we in op landbouwstructuurversterking rekening houdend met natuur, landschap en het bodem- en watersysteem.

Deze gebieden zijn in veel gevallen waardevolle (Nationale) landschappen. Daarnaast herbergen ze belangrijke natuurwaarden zoals weidevogels. Ook kunnen het gebieden zijn die kwetsbaar zijn voor bodemdaling. Aangezien deze gegevens geen directe ruimtelijke gevolgen hebben voor de landbouw merken we deze gebieden toch aan als landbouwkerngebieden. Het landbouwbeleid is er op gericht agrarisch natuurbeheer in te passen in de bedrijfsvoering en door middel van innovatie te bevorderen dat landbouw mogelijk blijft in kwetsbare gebieden.

Landbouw in geleidingszones en kernrandzones

In de stadsranden zien we bijzondere kansen voor verbreding door middel van stadlandbouw. Hieronder verstaan we de productie van voedsel voor de stad in combinatie met het leveren van andere diensten en producten aan de stad, zoals recreatie, natuureducatie, zorg en energie. Het stimuleren van stadlandbouw behandelen we bij 'geleidingszones' en 'kernrandzones'.

Toelichting

In landbouwgebieden in de provincie Utrecht is de hoofdfunctie grondgebonden landbouw (melkveehouderij en fruitteelt). De landbouw heeft in Utrecht een goede uitgangspositie om duurzaam te produceren voor de wereldmarkt en/of de regionale markt. Wij bieden waar mogelijk voorwaarden voor boeren om een goed inkomen te kunnen blijven verdienen. Dit doen wij door het bieden van groeiruimte, het onderscheiden van landbouwkerngebieden, het versterken van de landbouwstructuur en het ondersteunen van een grotere focus op de lokale en regionale afzetmarkt. Ook verbreding, recreatief medegebruik van agrarisch gebied en agrarisch natuurbeheer kunnen extra mogelijkheden voor inkomensvorming en inkomenszekerheid bieden.

In een deel van de gebieden is het voor de landbouw lastiger om te concurreren met landbouwbedrijven elders. Dit betreft met name de kwetsbare veengebieden en kleinschalige landschappen, zoals de Langbroekerwetering. In het veengebied voeren we samen met het landbouwbedrijfsleven en waterschappen het Kennis- en Innovatieprogramma Veenweiden uit, dat gericht is op het behoud van een rendabele melkveehouderij in combinatie met het afremmen van bodemdaling.

Aan nieuwvestiging van bouw kavels voor fruitteelt, intensieve veehouderij en glastuinbouwbedrijven (buiten de glastuinbouwconcentratiegebieden) werken we niet mee. In de melkveehouderij kan nieuwvestiging in de vorm van bedrijfsverplaatsing in specifieke situaties nodig zijn voor de verbetering van de landbouwstructuur. We werken hieraan alleen mee binnen een gebiedsgerichte aanpak waarbij ook rekening wordt gehouden met natuur, landschap, recreatie en infrastructuur. Wij verwachten daarbij dat door voortgaande schaalvergroting en stoppende agrariërs er voldoende agrarische bedrijfslocaties vrij komen om eventuele bedrijfsverplaatsingen voor landbouwstructuurversterking op te vangen.

Het object landbouwkerngebieden is op dit moment gebaseerd op de landbouwkerngebieden uit de Structuurvisie 2005-2015. Wij laten een onderzoek uitvoeren naar de precieze ligging van de landbouwkerngebieden. Wij zullen de resultaten hiervan verwerken in de kaart bij de ontwerp PRS.

Realisatie

Provinciaal belang	- Een economisch vitale en duurzame landbouwsector. - Behouden en versterken van de kernkwaliteiten van het landschap.
Provinciale rol	Reguleren, participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op om nieuwvestiging van agrarische bedrijvigheid tegen te gaan (artikel 43, 44).
Stimuleren	Overleg: de provincie vraagt bij gemeenten om te overwegen bij bestemmingsplan regels op te stellen die bijdragen aan het behouden van deze gebieden voor de landbouw.

6.4.2. Reconstructiegebied

Kaart Landbouw; Objecten Reconstructiegebied met onderverdeling Reconstructie – landbouwontwikkelingsgebied, Reconstructie – verwevingsgebied en Reconstructie – extensiveringsgebied

Beleid

In Utrecht is intensieve veehouderij een belangrijke bron van inkomsten voor de landbouw. Het zwaartepunt van de intensieve veehouderij ligt in de Gelderse Vallei. Vanwege de ruimtelijke- en milieuproblematiek in dit gebied is het Reconstructieplan Gelderse Vallei / Utrecht-Oost opgesteld. Het Reconstructieplan bepaalt de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in dit gebied. De PRS is hierin volgend en regelt de ruimtelijke randvoorwaarden voor uitvoering van het plan.

- De reconstructiezonering in het Reconstructieplan is het reconstructiegebied ingedeeld in landbouwontwikkeling- verwevings- en extensiveringsgebied. Deze gebieden lichten we hieronder toe.
- Ontwikkelingsmogelijkheden voor intensieve veehouderijbedrijven in de verschillende gebieden. Hiervoor hebben we beleid voor maximale omvang van bouwpercelen, wat is aangegeven bij ‘omvang bouwpercelen’. Op het bouwperceel is voor bedrijfsgebouwen maximaal 1 bouwlaag mogelijk.

In het landbouwontwikkelingsgebied (LOG) krijgt vooral de intensieve veehouderij het primaat. Deze bedrijven kunnen zich binnen dit gebied ontwikkelen. Nieuwvestiging van intensieve veehouderij op vrijkomende locaties ('sterlocaties') wordt gefaciliteerd in het gedeelte van het LOG dat hiervoor is aangeduid. Dit geldt alleen voor bedrijven die uit de extensiveringsgebieden of uit de verwevingsgebieden afkomstig zijn. Binnen het LOG is omschakeling van een grondgebonden bedrijf naar intensieve veehouderij mogelijk. Omzetting naar niet-agrarische functies is daarentegen niet mogelijk. Hiermee bieden wij in het LOG voldoende ontwikkelingsperspectief voor de intensieve veehouderij. Op deze manier kan de veehouderij verduurzamen binnen randvoorwaarden van het landschap. We stimuleren de productie van duurzame energie in het LOG, evenals het ontwerpen van duurzame stallen.

Verwevingsgebieden zijn gericht op verweving van landbouw, wonen en natuur, waar uitbreiding van de intensieve veehouderij mogelijk is mits de ruimtelijke kwaliteit of functies van het gebied zich daar niet tegen verzetten. Een éénmalige vergroting van het bouwperceel met 30% voor uitbreiding van intensieve veehouderij is toegestaan mits deze uitbreiding niet op gespannen voet staat met lokale omgevingskwaliteiten. Dit wordt getoetst door de gemeenten. Net als in de rest van de provincie, met uitzondering van het landbouwontwikkelingsgebied, is nieuwvestiging van intensieve veehouderij niet toegestaan.

In het extensiveringsgebieden ligt het primaat bij wonen of natuur. Uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderij is hier onmogelijk. Terugdringen van de aantasting van natuurwaarden staat voorop. Als flankerend beleid is er een verplaatsings- en beëindigingsregeling voor intensieve veehouderijbedrijven. Grondgebonden veehouderij, biologische landbouw, nieuwe landgoederen, verbreding van de landbouw en functieverandering van landbouw naar wonen worden gestimuleerd.

In 2010 hebben PS het Reconstructieplan geactualiseerd. Naar aanleiding van de actualisatie hebben Provinciale Staten besloten om de bedrijven in het LOG mogelijkheden te bieden voor groei naar 2,5 hectare onder een ja, mits regime waarbij moet worden voldaan aan een aantal eisen ten aanzien van ruimtelijke

kwaliteit en duurzaamheid. Voor de verwevingsgebieden hebben Provinciale Staten besloten om onder strikte voorwaarden naast de bestaande uitbreidingsmogelijkheid van 30% de mogelijkheid te geven om het bouwblok van intensieve veehouderijen met nogmaals maximaal 30% uit te breiden. Daarbij is indien aan strikte voorwaarden wordt voldaan (nee, tenzij) een groter bouwblok dan 1,5 ha toegestaan, met een maximum van 2,5 ha. De eisen zijn opgenomen bij de voorwaarden die onder 'landbouwgebieden' zijn aangegeven.

Toelichting

Het reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost is het gezamenlijk plan van de provincies Gelderland en Utrecht uit 2004 om de ruimtelijke en milieuproblematiek in het gebied, grofweg begrensd door de Veluwe, de Randmeren, de A27, de Kromme Rijn en de Nederrijn, in 12 jaar aan te pakken.

Het reconstructieplan pakt de problemen die zich voordoen in dit gebied integraal aan en bevordert een goede ruimtelijke structuur, in het bijzonder met betrekking tot landbouw, natuur, bos, landschap, recreatie, water, milieu en infrastructuur. Daarnaast verbetert de reconstructie het woon-, werk- en leefklimaat en de economische structuur. De visie in het reconstructieplan is vertaald in de zogenoemde integrale of reconstructiezonering die verankerd is in de Reconstructiewet. Deze zonering, die gericht is op het reguleren van de ontwikkelingen rond de intensieve veehouderij, onderscheidt extensiveringsgebieden, verwevingsgebieden en landbouwontwikkelingsgebieden.

De landbouwontwikkelingsgebieden zijn in de wet gedefinieerd als ruimtelijk begrensde gedeelten van het reconstructiegebied met het primaat landbouw dat geheel of gedeeltelijk voorziet, of in het kader van de reconstructie zal voorzien, in de mogelijkheid tot uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderij. Het landbouwontwikkelingsgebied in de provincie Utrecht is in 2004 aangewezen en is zodanig gesitueerd dat de intensieve veehouderij zich "afwaarts" gaat bewegen van kwetsbare natuurgebieden en woongebieden.

In Utrecht zijn in de extensiveringszone de meest kwetsbare functies opgenomen, namelijk de bestaande bos- en natuurgebieden, drie bijzondere aandachtsgebieden natuur (Moorsterbeek, de Kampjes, Het Binnenveld) en 250 meter zones rond de Utrechtse Heuvelrug.

Realisatie

Provinciaal belang	Een economisch vitale en duurzame landbouwsector.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	<ul style="list-style-type: none"> – Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op over de maximale omvang van agrarische bouwpercelen in het LOG en het maximum van 1 bouwlaag voor bedrijfsgebouwen (artikel 44). – Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op die nieuwvestiging van intensieve veehouderij in het aangemerkte deel van het LOG toestaan (artikel 44). – Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op ter voorkoming van functieverandering in het LOG (artikel 44).

6.4.3. Omvang bouwpercelen

Object: gehele landelijke gebied

Beleid

Om zich te kunnen handhaven maakt de landbouw een proces van schaalvergroting door. Om de landbouw een blijvend economisch perspectief te bieden, geven wij de landbouw de ruimte om door te groeien tot een bouwperceel van maximaal 1,5 hectare. Omdat dit niet altijd voldoende is, maken we doorgroei naar 2,5 hectare onder voorwaarden mogelijk. Voor grondgebonden melkveehouderij geldt dit voor de gehele provincie. Voor de niet-grondgebonden intensieve veehouderij is dit alleen mogelijk in het Reconstructiegebied binnen het Landbouwontwikkelingsgebied en de Verwevingsgebieden. Dit laatste wordt nader toegelicht onder 'Reconstructiegebied'.

Wij hebben in het voorontwerp van de Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) de volgende voorwaarden opgenomen waaronder doorgroei naar 2,5 hectare bouwperceel mogelijk is:

1. de uitbreiding is ruimtelijk aanvaardbaar;
2. de uitbreiding vindt niet plaats in waterbeschermingsgebieden of waterbergingslocaties;
3. voorzien wordt in een goede landschappelijke inpassing met behoud van het agrarisch cultuurlandschap;

4. de uitbreiding draagt bij aan verbetering van het dierenwelzijn en/of;
5. de uitbreiding draagt bij aan vermindering van de milieubelasting en/of;
6. de uitbreiding draagt bij aan verbetering van de volksgezondheid.
7. rekening wordt gehouden met bodem-, ecologische, landschappelijke of cultuurhistorische kwaliteiten.
8. er vindt geen onevenredige verstoring plaats van het stilteniveau in stiltegebieden.

Via het overleg over het voorontwerp van de PRS en de PRV willen we deze criteria bespreken. Ook willen we de volgende mogelijke aanvullende criteria voorleggen die kunnen gelden voor elke doorgroei:

- qua infrastructuur geschikt;
- ondernemersplan verplicht;
- voldoen aan de Maatlat Duurzame Melkveehouderij;
- bovenwettelijke maatregelen wat betreft ammoniak;
- voldoen aan de toekomstige eisen wat betreft erf afspoeling (emissie naar oppervlaktewater);
- voldoende ruimte voor de productie van duurzame energie;
- op gebiedsniveau geen toename aantal dieren.

Daarnaast zijn specifiek voor de intensieve veehouderij ook de volgende aanvullende criteria mogelijk:

- meer dan 500 meter afstand van kernrandzones en verblijfsrecreatie;
- meer dan 1000 meter afstand van EHS/Natura 2000 gebieden;
- meer dan 1000 meter afstand van voor verzuring gevoelige gebieden;
- niet gelegen in Waterwingebieden of waterbergingsgebieden;
- niet gelegen in Vogelrichtlijngebieden;
- niet gelegen binnen 100 meter van burgerbewoning.

Toelichting

Het bieden van groei ruimte ondersteunen wij met ruimtelijk beleid wat de mogelijkheden van groei en de bijbehorende randvoorwaarden aangeeft. De maximum bouwperceelgrootte is vastgesteld op 1,5 hectare. Dit maximum is bepaald op basis van de huidige landbouwstructuur, de economische omvang van de landbouw, het Utrechtse landschap, het milieu en het voorkomen van megastallen. Voor het grootste gedeelte van de Utrechtse landbouwbedrijven is deze maximum omvang voldoende. Onder voorwaarden mogen bedrijven doorgroeien naar 2,5 hectare bouwperceel. Deze voorwaarden hebben wij uitgewerkt in onze Provinciale Ruimtelijke Verordening, waarbij de kern gevormd wordt door:

- Goede landschappelijke inpassing, waarbij de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen een belangrijk hulpmiddel is.
- Verbetering van het dierenwelzijn, waarbij we onder andere denken aan innovaties in de veehouderij die leiden tot integraal duurzame stallen.
- Vermindering van de milieubelasting: de afwenteling op het milieu door de Utrechtse landbouw moet verminderen. Alleen zo kunnen we onze doelen voor waterkwaliteit en biodiversiteit halen. Hierbij past ook een op termijn energieneutrale landbouw.
- Verbetering van de volksgezondheid, waarbij het vooral gaat om de risico's van de (intensieve) veehouderij. Om over de (on)mogelijkheden van de verbetering van de volksgezondheid meer informatie te verkrijgen, brengen we samen met onze partners in het Reconstructiegebied en met de GGD Midden Nederland deze risico's in beeld en inventariseren we mogelijke beleidsopties. Dit onderzoek kan mogelijk toekomstige ruimtelijke gevolgen hebben.

Realisatie

Provinciaal belang	- Een economisch vitale en duurzame landbouwsector. - Behouden en versterken van de kernkwaliteiten van het landschap.
Provinciale rol	Reguleren, participeren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op over de maximale omvang van de agrarische bouwpercelen (artikel 43, 44).

6.4.4. Glastuinbouw

Kaart Landbouw; Object Glastuinbouwconcentratiegebied

Beleid

We vinden bundeling van glastuinbouwbedrijven gewenst en handhaven daartoe ons ruimtelijk beleid voor de twee glastuinbouwconcentratiegebieden in de provincie: één in de Harmelerwaard en één in de polder Derde Bedijking in De Ronde Venen. In deze gebieden is ruimte voor hervestiging van verspreid liggende bedrijven in Utrecht. Bestaande bedrijven in deze gebieden hebben ruimte om te groeien.

Verspreid liggend glastuinbouw kan verplaatsen naar de glastuinbouwconcentratiegebieden. De uitbreidingsmogelijkheden op bestaande locaties is beperkt tot een omvang die noodzakelijk is voor een doelmatige voortzetting van het glastuinbouwbedrijf; maar maximaal 2 hectare. En slechts als er geen sprake is van zwaarwegende landschappelijke bezwaren en bestaande omringende functies niet onevenredig worden aangetast of beperkt.

Toelichting

Bundeling van glastuinbouwbedrijven vinden we uit landschappelijk oogpunt gewenst. In de landbouwkerngebieden en de stadsranden hebben solitaire bedrijven vaak weinig ontwikkelingsperspectief. Concentratie kan economische en milieutechnische voordelen opleveren, bijvoorbeeld door samenwerking op het vlak van duurzame energie (o.a. bij de winning van aardwarmte).

Realisatie

Provinciaal belang	Een economisch vitale en duurzame landbouwsector.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	<ul style="list-style-type: none"> – Gemeenten waarin een glastuinbouwconcentratiegebied ligt kunnen in hun bestemmingsplan regels opnemen die glastuinbouw toestaan (artikel 46) – Gemeenten zonder glastuinbouwconcentratiegebied maken in hun bestemmingsplan geen nieuwvestiging van glastuinbouw mogelijk. Uitbreiding van bestaande glastuinbouw is onder voorwaarden mogelijk (artikel 45).

6.5. Recreatie

Object: gehele landelijk gebied

Beleid

Door zorgvuldige planning van recreatieve voorzieningen en routestructuren kunnen recreanten daar recreëren waar voldoende voorzieningen beschikbaar zijn, waar geen of beperkt kwetsbare natuurwaarden zijn en waar de bereikbaarheid en toegankelijkheid goed is. Zo kan recreatieve ontwikkeling bijdragen aan natuurbehoud en –ontwikkeling, aan leefbaarheid en aan het beperken van mobiliteit.

Het is van belang om ontwikkeling, exploitatie en beheer en onderhoud van bovenlokale recreatieve voorzieningen duurzaam te organiseren. De bovenlokale recreatiegebieden, zowel recreatieve groengebieden rond de stad als de bovenlokale recreatiegebieden in het landelijk gebied, krijgen, passend bij de andere provinciale belangen, ruimtelijke mogelijkheden om een kwaliteitsslag te kunnen maken om aan de (veranderende) vraag van recreanten te kunnen voldoen. Daarbij wordt ook rekening gehouden het exploitabel houden van deze voorzieningen. De opgave voor de komende jaren is om hierbij de rollen van de verschillende partijen, zoals provincie, gemeenten, recreatie- en natuurbeherende organisaties en private partijen, duidelijk te definiëren.

Vanuit deze analyse kiezen wij ervoor om recreatie te stimuleren door o.a.:

- Behouden en (door) ontwikkelen van groenblauwe recreatieve groengebieden in de nabijheid van het stedelijk gebieden in het Stadsgewest Utrecht en de regio Amersfoort. Dit is beschreven bij 'geledingszones'.
- Verbeteren bereikbaarheid en toegankelijk landelijk gebied vanuit stedelijk gebied en behoud van het bestaande provinciale en landelijke routenetwerk voor wandelen, fietsen en varen en aanpak knelpunten hierin. Dit is nader uitgewerkt onder 'verkeer en vervoer'.

- Recreatief medegebruik van EHS-gebieden en andere natuurgebieden, Nationale Landschappen en agrarisch gebied te bevorderen. De opgave is om het landschap beter beleefbaar te maken door de landschappelijke, cultuurhistorische en kernkwaliteiten te versterken en recreatief beter te ontsluiten.
- Bevorderen en behouden van voldoende en gedifferentieerde ruimte voor bovenlokale recreatiegebieden. Deze gebieden vangen een groot deel van de recreanten op en werken daarmee zonerend voor de recreatieve druk op het landelijk gebied. Specifiek aanbod van bovenlokale recreatievoorzieningen zijn de open zwemwaterlocaties, gezien het grote tekort aan zwemmogelijkheden in de openlucht is behoud van de bestaande op zwemwaterlocaties en waar mogelijk uitbreiding dan ook essentieel.

De provincie wil recreatiewoningen beschikbaar houden voor de toeristische markt, permanente bewoning of gebruik als tweede woning is daarom ongewenst. Permanente bewoning van een recreatiewoning staan we dan ook niet toe. Dit betekent een aanscherping van ons eerdere beleid.

Een specifieke vorm van functiewijziging in het landelijk gebied ten behoeve van recreatie is de realisatie van golfbanen. Wij verwachten dat zich in de structuurvisieperiode nieuwe initiatieven zullen blijven voordoen voor de uitbreiding van bestaande golfbanen en voor de realisatie van nieuwe. Wij sturen niet actief op de realisatie van golfbanen om aan de recreatieve vraag te voldoen. Wij beoordelen initiatieven vooral op de gevolgen voor de agrarische structuur en het landschap.

Toelichting

De provincie Utrecht heeft van nature een aantrekkelijke basis voor recreatie en toerisme. We hebben veel te bieden: uitstekende voorzieningen (winkels en musea) in diverse steden, aantrekkelijk cultureel erfgoed en een gevarieerd landschap met plassen, veengebieden, waarden en grote bos- en natuurgebieden. In de provincie ligt ook een uitgebreid recreatief netwerk van wandel- en fietspaden met recreatieconcentratiepunten.

Recreatie wordt steeds belangrijker; niet alleen is de toeristisch-recreatieve bedrijvigheid een belangrijke economische sector, de aanwezigheid van recreatieve voorzieningen levert een belangrijke bijdrage aan het (internationaal) vestigingsmilieu van de provincie Utrecht. Groene recreatieve mogelijkheden dragen daarnaast bij aan de gezondheid en welzijn van de inwoners van de provincie Utrecht. Bij de nadrukkelijke inzet op binnenstedelijke woningbouw in ons beleid past dus ook een strategie die inzet op een aantrekkelijke woonomgeving met een diversiteit aan recreatieve en toeristische voorzieningen.

De beste kansen voor golfbanen liggen in de nabijheid van stedelijk gebied, bijvoorbeeld in de regio's Utrecht en Amersfoort en in halfopen landschappen. In gebieden waar de ruimtelijke koers "geledingszones" geldt, zijn golfbanen in te passen. Juist ook daar is het noodzakelijk, dat de ontwikkeling van de golfbaan bijdraagt aan de verbetering van recreatieve routestructuren en deze niet in de weg staat.

Nieuwe golfbanen achten wij in beginsel niet aanvaardbaar in landbouwkerngebieden. Er kan een uitzondering gemaakt worden in situaties waarbij uit onderzoek is gebleken dat de landbouwstructuur in het gebied niet wordt aangetast. De ontwikkeling van golfbanen mag niet ten koste gaan van de kernkwaliteiten van het landschap. In gebieden met de kernkwaliteit openheid en veenweidekarakter achten wij de ontwikkeling van golfbanen in beginsel niet verenigbaar met deze kernkwaliteiten.

Ten aanzien van de uitbreiding van bestaande golfbanen zijn wij minder terughoudend. Uitbreiding van bestaande terreinen tot een volwaardige baan, dan wel vergroting van de bezoekerscapaciteit van een golfbaan kan bijdragen aan beperking van de noodzaak om nieuwe banen aan te leggen. Bij uitbreiding verwachten wij dat deze optimaal wordt gesitueerd en ingepast en dat met de belangen van omliggende agrarische bedrijven voldoende rekening wordt gehouden.

Realisatie

Provinciaal belang	Behouden en ontwikkelen van de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding (recreatie en toerisme).
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	- Gemeenten nemen in hun bestemmingsplan regels op ter voorkoming van permanente bewoning van recreatiewoningen. (artikel 41), voor de toelaatbaarheid van golfbanen (artikel 39) en ter bescherming van bovenlokale recreatieterreinen (artikel 40).

6.5.1. Stiltegebieden

Kaart: Geledingszones en recreatie; Object: stiltegebieden

Beleid

In de provincie Utrecht hebben wij 15 stiltegebieden aangewezen. In deze gebieden handhaven wij de rust die aanwezig is. Activiteiten die de geluidsbelasting negatief beïnvloeden zijn niet meer mogelijk in een gebied dat als stiltegebied is aangewezen. Wij regelen dit via onze ruimtelijke verordening. Gebiedseigen geluiden zoals die van landbouw zijn van deze bepaling uitgesloten.

Toelichting

De kernkwaliteit "rust en stilte is een belangrijke waarde en vormen een belangrijke tegenhanger van het leven in de stad. Het beleid voor stiltegebieden is erop gericht dat mensen stilte kunnen ervaren. Vooral in de vrije tijd moeten mensen rust kunnen vinden. Daarom richten wij ons bij de stiltegebieden op de recreatiemogelijkheden. Criteria bij de gebiedskeuze zijn dat het gebied waardevol is vanuit het oogpunt van natuur en landschap, cultuurhistorie en recreatie en dat het een redelijke akoestische basiskwaliteit heeft. Om de geluidskwaliteit te kunnen borgen hebben de gebieden een minimale omvang van ten minste 300 ha. Het ruimtelijk beleid voor stiltegebieden is erop gericht functies, die tot een extra geluidsverstoring leiden, te weren. Ook richt het beleid zich op het voorkomen van een toename, en bij voorkeur het verminderen, van gemotoriseerd verkeer door stiltegebieden.

Realisatie

Provinciaal belang	behouden van gebieden waar rust en stilte kan worden ervaren.
Provinciale rol	Reguleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen geen bestemmingen en regels op die de geluidsbelasting in een stiltegebied negatief beïnvloeden (artikel 42).

6.6. Kwaliteitsinstrumenten landelijk gebied

Object: gehele landelijk gebied

Beleid

Wij voorkomen ongewenste verstedelijking van het platteland, maar tegelijkertijd bieden wij ruimte voor ontwikkelingen die bijdragen aan het versterken van de ruimtelijke kwaliteit in het landelijk gebied.

Het primaat in het landelijk gebied ligt bij de functies landbouw, natuur en recreatie. Ontwikkeling van andere functies is mogelijk, als deze de primaire functies ondersteunen of bijdragen aan:

- versterking van de kwaliteiten van het landschap;
- versterking van de cultuurhistorische hoofdstructuur;
- oplossingen voor de wateropgave;
- de aanleg van natuur of recreatie in daarvoor aangewezen gebieden
- de verbetering van het woonmilieu in een kern.

Wij hebben hiervoor de instrumenten Ruimte voor ruimte (wonen of functieverandering) en Rood voor groen.

Ruimte voor ruimte

Op vrijkomende agrarische bedrijfspercelen bieden wij ruimte voor functiewijziging naar niet-agrarische bedrijvigheid of voor een extra woning op het perceel. Hier moet de sloop van voldoende voormalige bedrijfsruimte tegenover staan.

Bij functiewijziging is ten minste 50% sloop nodig. Een geringer percentage sloop is mogelijk als wordt voorzien in een kleinschalige woonzorgvoorziening, of in recreatieve belevingsmogelijkheden of in hervestiging van bedrijven die hinder veroorzaken in een nabijgelegen kern.

Een woonfunctie voor de voormalige boerderij (bedrijfswoning) geldt in het algemeen als een passende functie. In traditionele boerderijen die bedrijfswoning en deel in één bouwvolume combineren is vestiging van een extra woning of een bedrijfsruimte/kantoor aan huis in de deel mogelijk. Dit is onze generieke beleid. Aanvullend daarop hebben wij als Rood voor groen beleid de mogelijkheid voor een extra woning als ten minste 1.000 m² wordt gesloopt. Ook hier is meer mogelijk (o.m. het salderen van twee of meer kleinere bedrijven) als dit leidt tot extra ruimtelijke kwaliteit.

Rood voor groen

Binnen de Groene contour stimuleren wij de aanleg van natuur, in de geleidingszones nabij de steden de aanleg van recreatieve voorzieningen. Ook stimuleren wij verbetering van de kwaliteit van de groenblauwe dooradering. Hierbij gaat het om groene kwaliteiten, in de zin van landschapsherstel, verbetering van de recreatieve routestructuur of van de waterhuishouding.

Wij hebben het instrumentarium Rood voor groen om deze ontwikkelingen ruimte te bieden. Kern van dit instrument is dat rode ontwikkelingen mogelijk zijn, als deze bijdragen aan het realiseren van de groene of blauwe kwaliteit. Wij onderscheiden drie vormen van Rood voor groen:

- Nieuwe landgoederen of buitenplaatsen, waarbij ten behoeve van het groen grotere oppervlakten aan grond aan het landbouwkundig gebruik worden onttrokken (minimaal 5 ha). Nieuwe bebouwing moet passen in het landschap, maar kan buiten bestaande bouwkavels worden gerealiseerd.
- Een kleinschalige woonwijk aan de rand van de rode contour.
- Groenblauwe dooradering, waarbij groene kwaliteiten vooral worden gerealiseerd in de perceelsranden van grond die zijn agrarische functie behoudt. Nieuwe bebouwing wordt in principe gesitueerd bij of ter plekke van bestaande bouwkavels (vrijkomende agrarische bedrijfscomplexen).

Een tussenvorm is mogelijk, daar waar de agrarische functie weliswaar behouden blijft maar het agrarisch beheer mede op de realisering van ecologische doelstellingen is gericht.

Voor Rood voor Groen gelden voorwaarden. Essentieel is dat de groene prestatie zowel vanuit ruimtelijk oogpunt als vanuit financieel oogpunt in goede verhouding staan tot de hoeveelheid nieuwe bebouwing. Ook moet de realisering en het duurzaam beheer van de groene prestatie verzekerd zijn.

Dit instrument is niet overal in het landelijk gebied op zijn plaats: in gebieden waar de grondgebonden landbouw een sterke positie heeft en landbouwgrond schaars is, moeten de gronden voor de landbouw behouden blijven.

Toelichting

Ruimte voor Ruimte

Schaalvergroting in de landbouw gaat door, het aantal agrarische bedrijven blijft afnemen. Er zullen dus agrarische bedrijfscomplexen beschikbaar blijven komen, waarvoor een andere, passende functie moet worden gezocht. Dit voorkomt verrommeling en verpaupering of ongewenst gebruik.

Als functie die bijdraagt aan duurzame ruimtelijke kwaliteit zien wij wonen, al dan niet in combinatie met sloop. Andere bedrijvigheid kan in combinatie met substantiële sloop ook leiden tot meer kwaliteit. Een bedrijf dat zich via deze regeling in het buitengebied vestigt, moet zich realiseren dat die reductie van bebouwing blijvend is. Bij deze functieverandering moet wel een goede ruimtelijke afweging worden gemaakt door de gemeente: past het bedrijf in de betreffende omgeving? Levert dit niet te veel hinder op voor de omwonenden en omliggende bedrijven, trekt het niet te veel verkeer aan op de weg waaraan het wordt gevestigd? Als provincie beoordelen wij dergelijke situaties primair op:

- Een optimale inpassing in het landschap
- (mogelijke) effecten voor de doorstroming op het bovenlokale wegennet. Om dit te beoordelen kan een mobiliteitsscan wenselijk zijn.

Als alternatief voor een vastliggend sloopperscentage (als tegenprestatie voor bedrijfsvesting), kan een ruimtelijk plan ook een maximale oppervlakte hanteren aan bebouwing die na bedrijfsvesting mag resteren. Dat is in het voordeel van kleinere bedrijven onder de stoppende agrariërs, in het nadeel van de grote. Aangezien het vaak vooral kleinere bedrijven zijn die stoppen, kan een dergelijke regeling effectief zijn. Dat maximum moet wel zodanig zijn dat substantiële reductie van bebouwing blijft gegarandeerd. Ook hier kan kwaliteitswinst op een andere manier dan door sloop van bebouwing worden bereikt. Wij bieden dus ook bij bedrijfsvesting ruimte voor maatwerk.

Rood voor Groen.

De term Rood voor Groen hanteren wij voor alle vormen van nieuwe stedelijke ontwikkeling in het buitengebied, die vergezeld gaan van een substantiële groene ontwikkeling in de vorm van de inrichting van nieuwe natuur, landschapsherstel, nieuwe recreatiefaciliteiten en wateropvangmogelijkheden. Wij stimuleren Rood voor groen, daar waar die groene prestaties nadrukkelijk bijdragen aan de ecologische en landschappelijke kwaliteiten van het betreffende gebied en/of voorzien in de recreatieve opgave in het gebied.

Welke vorm van Rood voor Groen op zijn plaats is, is in de eerste plaats afhankelijk van onze ambities. Nieuwe landgoederen stimuleren wij op plekken waar wij een groene opgave hebben gedefinieerd: in gebieden met een Groene Contour en in de geleidingszones in de stadsgewesten Utrecht en Amersfoort waar de recreatiemogelijkheden moeten worden verbeterd. In overleg met gemeenten willen wij het instrument zo veel mogelijk strategisch inzetten. Nieuwe landgoederen vinden wij niet wenselijk in landbouwkerngebieden en het landbouwontwikkelingsgebied. Daar moet de grond voor de landbouw beschikbaar blijven.

Kleinschalige woonwijken die binnen Rood voor groen worden gerealiseerd komen zowel ruimtelijk als programmatisch bovenop de in deze structuurvisie benoemde woningbouwlocaties.

Groenblauwe dooradering kan vooral bijdragen aan landschapsherstel, verbetering van recreatieve routes en een efficiëntere waterhuishouding. Het is een benadering die kleinere stapjes in de kwaliteitsverbetering van het landelijk gebied mogelijk maakt. Groenblauwe dooradering is in de gehele provincie mogelijk.

Om te beoordelen of de groene prestaties in goede verhouding staat tot de hoeveelheid rood stellen wij een niet verplichtende handreiking op.

De agrarische structuur moet niet worden aangetast door het inzetten van Rood voor groen. Individuele boeren moeten door initiatieven niet worden gehinderd, bij voorkeur zelfs worden ondersteund. Wij bezien de mogelijkheid voor de opstelling van een niet verplichtende landbouwcheck.

Het waterbeheer van een gebied moet door nieuwe initiatieven niet zo worden gecompliceerd, dat de kosten van het beheer toenemen. Het streven moet juist gericht zijn op een efficiënter waterbeheer. Overleg met het waterschap hierover in het kader van de watertoets is wenselijk.

Algemeen

Bij Ruimte voor ruimteplannen is overleg over de kwaliteitswinst gewenst. Wij overleggen met gemeenten om de mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering en dus ook voor afwijking van de generieke uitgangspunten vroegtijdig in beeld te brengen. Voor de landschappelijke inpassing en de mogelijkheden voor aanvullende winst voor het landschap is voor ons de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen de voornaamste leidraad. Wij stimuleren dat gemeenten hiervoor ook eigen beleid formuleren.

Wij beoordelen initiatieven voor toepassing van genoemde instrumenten niet slechts op toelaatbaarheid. Daar waar deze instrumenten kunnen worden ingezet om gebiedsopgaven te realiseren, willen wij deze actief stimuleren en op maat snijden voor deze gebiedsopgave. Dan doen wij in samenspraak met en bij voorkeur op initiatief van gemeenten. Bij gebiedsopgaven denken wij aan landschapsherstel, verbetering van de recreatiemogelijkheden (met bijbehorende voorzieningen), ecologische opgave, waterhuishouding en landbouwstructuurverbetering. Kwaliteit staat bij de inzet van deze instrumenten dus centraal.

Zie ook de objecten recreatie, landbouw, landschap en cultuurhistorie

Realisatie

Provinciaal belang	<ul style="list-style-type: none"> - Uitnodigende stadlandzones die stad en land verbinden en met een adequaat recreatieaanbod. - Behouden en ontwikkelen van vitaal en samenhangend stelsel van natuurgebieden. - Een economisch vitale en duurzame landbouwsector. - Behouden en ontwikkelen van de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding.
Provinciale rol	Reguleren, stimuleren
Reguleren (PRV)	Gemeenten nemen in bestemmingsplannen regels op de toepassing van de kwaliteitsinstrumenten; in de verordening worden zowel de basismogelijkheden als de maatwerkmogelijkheden in ruil voor extra kwaliteit uitgewerkt (artikel 29 t/m 32 en 37).

6.7. Gebiedsgerichte uitwerking per koers

In de Visie 2025 hebben wij de voor ons voorgenomen ontwikkeling voor het landelijk gebied globaal geduid via zes koersen. Elke koers betreft een deel van het landelijk gebied met de bijbehorende karakteristiek. Op basis van de besprekingen over dit Voorontwerp PRS zullen wij in het Ontwerp het beleid uit de voorgaande paragrafen gebiedsgericht uitwerken naar de verschillende koersen.

7. Uitvoering

7.1. Inleiding

Bij de hoofdlijnen van ons beleid zijn we al ingegaan op onze sturingsfilosofie en de provinciale rol. Het bereiken van de gewenste doelen staat bij ons voorop, onze provinciale rol is daarvan een afgeleide. Wij gaan uit van de basisgedachte ‘lokaal wat kan, regionaal wat moet’ en verleggen het accent zoveel mogelijk van toetsing naar ontwikkeling. Dit betekent dus niet dat wij ons minder gaan bemoeien met de ruimtelijke ontwikkeling, maar we doen het op een andere manier. Kernwoorden voor de uitvoering zijn ontwikkeling, integrale aanpak, samenwerking en focus.

We hebben aangegeven dat we bij de uitvoering vier rollen voor de provincie onderscheiden:

- Participeren: regisseur, coördinator, ontwikkelaar;
- Stimuleren: facilitator, aanleveren van expertise en capaciteit, subsidies, aandacht vragen via overleg;
- Reguleren: kaderstellend, toetsend: via PRV of provinciaal inpassingsplan;

Deze rollen sluiten elkaar niet uit, maar vullen elkaar aan. Wel bieden wij in ons beleid steeds duidelijkheid over de rol die wij willen spelen.

Voor de uitvoering zijn niet alleen de rollen van belang, maar ook het instrumentarium. In paragraaf 4.2. gaan we daar nader op in. In par. 4.3. wordt een samenvattend overzicht gegeven van de provinciale rol en de inzet van instrumenten per object.

7.2. Instrumentarium

7.2.1. De wettelijke instrumenten

Voor de uitvoering van deze PRS en de borging van het provinciaal belang zetten we de volgende instrumenten uit de Wro in:

- de provinciale ruimtelijke verordening;
- indienen zienswijze;
- de proactieve of reactieve aanwijzing;
- het inpassingsplan.

De provinciale ruimtelijke verordening (PRV)

De PRV is tegelijkertijd met de PRS opgesteld en bevat algemene regels die gemeenten in acht moeten nemen bij het opstellen van hun ruimtelijke plannen. In de PRV staan geen regels die direct doorwerken naar de burgers. Wij hebben alleen die algemene regels opgenomen in de verordening, die volgens ons noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de provinciale belangen.

De PRV geeft soms harde ruimtelijke grenzen aan, soms wordt volstaan met de verplichting om een ruimtelijke keuze voor een bepaald beleidsaspect goed te onderbouwen. Daarnaast bevat de PRV ook regels die voortvloeien uit de AMvB Ruimte. Het Rijk verplicht de provincies om voor de borging van bepaalde rijksbelangen, zoals de bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur, in hun verordening nadere regels uit te werken.

Wij verwachten dat gemeenten binnen een bij de PRV genoemde periode hun bestemmingsplannen in overeenstemming brengen met de PRV. Wij sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij de wettelijke herzieningstermijn van bestemmingsplannen.

Indien gemeenten hun nieuwe bestemmingsplannen vaststellen die niet in overeenstemming zijn met de verordening, dan kunnen wij het instrument van de reactieve aanwijzing inzetten.

De PRV wordt, volgens planning gelijktijdig met de PRS, vastgesteld door Provinciale Staten.

Per beleidsobject hebben wij in het blokje realisering aangegeven of en welke regels wij in de PRV hebben opgenomen over het desbetreffende thema. In het overzicht in paragraaf 4.3 is per beleidsobject aangegeven om welke artikelen in de PRV het gaat.

Indienen zienswijze

Via een zienswijze geven wij een eerste formele reactie op een ruimtelijk plan. Het indienen van een zienswijze is een noodzakelijke voorwaarde voor het op een later tijdstip kunnen geven van een reactieve aanwijzing. Wij zullen een zienswijze indienen indien er naar onze mening sprake is van een strijdigheid van (een gedeelte van) het ruimtelijk plan met de PRV.

De proactieve of reactieve aanwijzing

De Wro geeft Gedeputeerde Staten de bevoegdheid de gemeenteraad door middel van een aanwijzing te verplichten - binnen een daarbij te bepalen termijn – een bestemmingsplan vast te stellen of te herzien overeenkomstig de bij die aanwijzing gegeven voorschriften (proactieve aanwijzing).

Indien een plan in strijd is met de provinciale ruimtelijke verordening kunnen Gedeputeerde Staten een reactieve aanwijzing geven. Hiermee wordt geïntervenieerd in de gemeentelijke bestemmingsplanprocedure en treedt (een gedeelte van) het plan niet in werking. Dit kan alleen als Gedeputeerde Staten eerder een zienswijze tegen het ontwerpbestemmingsplan hebben ingediend.

Omdat het bij deze aanwijzingen gaat om specifieke situaties, doen wij in de PRS geen algemene uitspraken over de inzet van deze instrumenten.

Het inpassingsplan

Het inpassingsplan is vergelijkbaar met en heeft dezelfde status als het gemeentelijke bestemmingsplan. Het plan bevat juridisch bindende regels over het gebruik van een concreet gebied en de zich daarin bevindende bouwwerken. Een inpassingsplan wordt vastgesteld door Provinciale Staten. Voor provinciale ruimtelijke belangen stellen wij een inpassingsplan vast als gemeenten dit verzoeken of als wij onze verantwoordelijkheid moeten nemen. In beide situaties moet het natuurlijk wel gaan om de verwezenlijking van een provinciaal belang en moet sprake zijn van een vigerend bestemmingsplan dat die verwezenlijking in de weg staat. Bij een inpassingsplan voor de infrastructuur volgen wij een proces met een brede verkenning, een variantenanalyse en vervolgens een tracékeuze.

7.2.2. Overleg met gemeenten

De Wro gaat uit van samenwerking vooraf. De Wro en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) verplicht op verschillende plekken tot overleg. Doel van dit formele overleg is dat het provinciaal belang op gemeentelijk niveau wordt gerealiseerd en dat ruimtelijke ontwikkelingen worden voorkomen die strijdig zijn met het provinciaal belang. Het overleg is daarmee tevens gericht op het voorkomen van eventuele procedures later. Om vooraf duidelijkheid te verschaffen over deze overlegverplichting stellen GS een Overleglijst vast waarin wordt aangegeven wanneer overleg al of niet noodzakelijk is.

Naast dit wettelijk verplichte overleg over concrete gemeentelijke plannen willen wij het generieke periodieke overleg met gemeenten voortzetten en verder uitbouwen.

In de PRS geven we aan dat we de stedelijke programma's en daarmee samenhangend de ligging van de rode contouren jaarlijks willen monitoren en elke vier jaar willen herijken. Hierover willen we tevens geregeld overleg hebben met gemeenten. In deze overleggen staan wat ons betreft niet alleen de benoemde provinciale belangen centraal, maar kan het ook gaan over wat we als provincie verder nog belangrijk vinden en over de wijze waarop we gemeenten kunnen ondersteunen.

Ook over belangrijke ontwikkelingen in het landelijk gebied willen wij met gemeenten strategisch overleg voeren, bij voorkeur aan de hand van een (gezamenlijke) visie op de toekomst van dat landelijk gebied waarin de provinciale en gemeentelijke belangen tot uitdrukking komen.

Uiteraard blijft ook regelmatig overleg mogelijk over kleinschalige plannen en ruimtelijke initiatieven in de gemeente.

7.2.3. Het Ruimtelijk actieprogramma (RAP) 2012-2015

De afgelopen jaren hebben wij via het RAP 2008-2011 ervaring opgedaan met de uitvoering van (voorbeeld)projecten op het gebied van de binnenstedelijke ontwikkeling, bedrijventerreinen, gemeentelijke gebiedsprojecten, landschappelijke kwaliteit en verbinding stad-land. Hiermee is provinciaal beleid op diverse onderdelen meer operationeel gemaakt en is ons inzicht op provinciale rollen bij feitelijke realisatie verscherpt.

Het RAP 2008-2011 wordt eind 2011 afgerond met een eindevaluatie. In april 2010⁴ is een tussenevaluatie uitgevoerd. Daarin werd onder andere het volgende geconstateerd:

- een ruimtelijk actieprogramma leidt tot versnelling. De meerwaarde van de provincie komt vooral tot uiting bij complexe projecten die om een duidelijke regierol vragen;
- sterkere sturing vooraf op aansluiting bij provinciale doelen leidt tot grotere effectiviteit. De provincie Utrecht kan aan slagkracht winnen wanneer meer dwarsverbanden worden gelegd tussen de inzet van middelen, mensen en activiteiten. Het RAP kan daarbij een programmerende rol vervullen. Om plannen ook daadwerkelijk tot realisatie te brengen is een steviger inzet nodig, ook vanuit andere beleidsterreinen. Dit pleit van een integrale aanpak van gebiedsontwikkeling.

Het RAP 2012-2015 richt haar focus op belangrijke elementen in ons ruimtelijk beleid zoals verwoord in de PRS. Daarbij richten wij ons vooral op gebiedsontwikkeling in het stedelijk gebied (de diverse binnenstedelijke functies, verbonden aan 'de stedelijke opgave') en in het landelijk gebied (vooral functiecombinaties groen-rood op regionale schaal). Wij willen het RAP programmerend laten zijn voor de inzet van de provinciale middelen en capaciteit in het hele fysieke domein vanuit de verschillende beleidsvelden. Het RAP is daarmee procesgericht; het legt relaties met andere provinciale programma's en budgetten, geeft zo nodig extra focus en vult aan waar deze te kort schieten,

Ten behoeve van de uitvoering van het ruimtelijk beleid is structureel € 2 mln/jaar beschikbaar gesteld, en specifiek voor gebiedsontwikkeling voor de periode 2012-2015 nogmaals € 2 mln/jaar.

In de tweede helft van 2011 werken wij de opzet van het RAP verder uit. Het nieuwe RAP wordt gelijktijdig met het ontwerp van de PRS in januari 2012 vastgesteld. Belangrijke onderdelen kunnen aldus in 2012 starten; aanvulling van het RAP is mogelijk tijdens de vaststellingsprocedure van de PRS (heel 2012). Dit RAP beoogt aan te sluiten op projecten in gebieden waar provinciaal-ruimtelijke belangen en diverse belangrijke provinciale thema's spelen. Met deze focus vindt meer bundeling plaats van provinciale bestuurskracht, ambtelijke inzet en middeleninzet. Gecombineerd met een verbinding met (gemeentelijke of markt-) initiatieven, zal de efficiency en effectiviteit van het provinciale handelen toenemen.

Bij stedelijke gebiedsontwikkeling zal een sterke focus aangebracht moeten worden. Ten eerste omdat dit RAP zich richt op een beperkt deel van de planperiode van de PRS. Maar ook omdat de middelen die via dit RAP kunnen worden ingezet, ook al worden deze gecombineerd met andere provinciale middelen, zeer beperkt zijn ten opzichte van de investeringen die dergelijke complexe opgaven vergen. Bij stedelijke gebiedsontwikkeling gaat het veelal om een samenhang van projecten t.a.v. woningbouw, bedrijventerreinen, kantoorlocaties, weg- en ov-infrastructuur, stad-landverbindingen, leefbaarheidsvraagstukken. Het is daarom de bedoeling om een aantal 'Stedelijke Ontwikkelzones' te selecteren waarbinnen een samenloop bestaat van provinciale belangen én van inzet van vooral gemeenten en marktpartijen. In deze ontwikkelzones moet het perspectief bestaan dat partners gezamenlijk in staat zijn te komen tot operationele projecten en feitelijke planrealisatie. Afhankelijk van de fase waarin projecten binnen een ontwikkelzones zich bevinden, zal de provincie inzetten op de voortgang van proces en planontwikkeling (waar vooral de RAP-middelen op ingezet kunnen worden, bijvoorbeeld voor aanjaagteams) of op planrealisatie (waarbij bijvoorbeeld het OMU wordt ingezet, wellicht gekoppeld aan andere provinciale investeringsbudgetten). Afspraken over de daadwerkelijke inzet van middelen van gemeente, provincie en andere partners in de Stedelijke Ontwikkelzones zullen bij voorkeur begin 2013 worden vastgelegd.

Ontwikkeling van het landelijk gebied verloopt voor een groot deel via het programma van Agenda Vitaal Platteland, waarin middelen gekoppeld zijn aan doelen. Hierover zijn afspraken gemaakt en (herijkt) in voorbereiding. Er zijn echter ook wensen t.a.v. gebiedsontwikkeling in het landelijk gebied in deze PRS opgenomen waarvoor deze middelen niet beschikbaar komen. Zo zijn de overheidsmiddelen voor realisatie van de EHS binnen de 'groene contouren' en voor recreatieontwikkeling rondom Utrecht en Amersfoort niet toereikend. De gedachte is om, vergelijkbaar met het programma Hart voor de Heuvelrug en ideeën rond het project Eiland van Schalkwijk, op een regionale schaal in te spelen op lokale initiatieven. In dergelijke landelijke ontwikkelzones stimuleren en faciliteren wij lokale initiatieven die bijdragen aan de realisatie of versterking van provinciale en lokale doelstellingen. Wij streven in dergelijke zones naar een gezamenlijke visie op de gewenste toekomst, van in elk geval provincie en gemeenten. Op basis daarvan kan bijvoorbeeld een 'beoordelingskader' worden opgesteld, aan de hand waarvan initiatiefnemers op voorhand kunnen inschatten wat de kansrijkheid van hun initiatief is.

Door ons te richten op een beperkt aantal landelijke ontwikkelzones brengen we focus aan. De selectie komt tot stand in samenspraak met betrokken partijen bij het programma AVP.

7.2.4. Onderzoek en uitwerking

Bij sommige beleidsthema's hebben we aangegeven dat er nog een nadere analyse, onderzoek of verkenning wordt of gaat worden uitgevoerd. Dit is onder andere aan de orde bij:

- Bodem: opstellen thematische structuurvisie voor de ondergrond;
- Schoon grondwater en drinkwater: opstellen handreiking omgaan met beschermingszones drinkwaterwinning en infiltratiegebied Utrechtse Heuvelrug bij functiewijzigingen;
- de geleedingszones en kernrandzones (Aorta in samenwerking met provincie en gemeenten);
- CHS-agrarisch cultuurlandschap: opstellen van handreikingen voor gebiedsontwikkeling en herbestemming;
- de knooppunten: MIRT-onderzoek openbaar vervoer Regio Utrecht en in beeld brengen ontwikkelingskansen;
- de kantorenlocaties (monitoring en "kansenkaart)
- de bedrijventerreinen: de totstandkoming en het verwerken van de regionale bestuurlijke convenanten.

Ten behoeve van de uitvoering van de PRS onderzoeken wij of de PRS kan dienen als basis voor verevening tussen uitbreidingslocaties en herstructurerings- of binnenstedelijke locaties.

Dit in aansluiting op in de Rijks-structuurvisie Infrastructuur en Ruimte aangekondigde onderzoek naar een forfaitaire bijdrage voor bovenplanse kosten.

7.2.5. Overige instrumenten

Naast het ruimtelijk instrumentarium zijn er ook nog andere instrumenten die op een ander beleidsveld betrekking hebben. Hierbij kan men denken aan het beleid, programma's, projecten en budgetten op bijvoorbeeld het beleid op het gebied van milieu en duurzaamheid, het landelijk gebied en de cultuurhistorie. In deze Structuurvisie geven we geen complete opsomming van alle mogelijke provinciale instrumenten, waar dat relevant is verwijzen we in het overzicht in 4.3. naar dit (sectoraal) uitvoeringsinstrumentarium.

